

Indikatorer for gå- og aktivitetsvennlige nærmiljø, aktiv aldring og aldersvennlige samfunn

Utarbeidet på oppdrag for Helsedirektoratet

Om Oslo Economics

Oslo Economics utreder samfunnsfaglige problemstillinger og gir råd til bedrifter, myndigheter og organisasjoner. Våre analyser kan være et beslutningsgrunnlag for myndigheter, et informasjonsgrunnlag i rettslige prosesser, eller for interesseorganisasjoner. Vi forstår problemstillingene som oppstår i skjæringspunktet mellom marked og politikk.

Oslo Economics er et samfunnsfaglig rådgivningsmiljø med erfarne konsulenter med bakgrunn fra offentlig forvaltning og ulike forsknings- og analysemiljøer. Vi tilbyr innsikt basert på bransjeerfaring, fagkompetanse og et nettverk av samarbeidspartnere.

Vår ekspertise

Oslo Economics har lang erfaring med å utrede helseøkonomiske og samfunnsøkonomiske problemstillinger for offentlige og private oppdragsgivere. Vi jobber med anvendt helsetjenesteforskning innenfor helse- og velferdsfeltet og har flere ansatte med doktorgradskompetanse på området. Vi utarbeider analyser for departementer og direktorater, helseforetak, kommuner, bransjeorganisasjoner, pasientforeninger og legemiddelselskaper. Vi har bred erfaring med kvalitative og kvantitative metoder og har et omfattende nettverk innen feltet.

Oslo Economics har særlig erfaring med analyser hvor vi innhenter, sammenstiller og anvender data fra de sentrale helseregistrene, kvalitetsregistre, sosioøkonomiske registerdata, i tillegg til andre åpne datakilder.

Indikatorer for gå- og aktivitetsvennlige nærmiljø, aktiv aldring og aldersvennlige samfunn/2024-66

© Oslo Economics, 15. oktober 2024

Kontaktperson:

Erik Magnus Sæther / Partner

ems@osloeconomics.no, Tel. +47 940 58 192

Foto/illustrasjon: iStock.com/PeopleImages

Innhold

Sammendrag	4
1. Introduksjon	5
1.1 Kartlegging og vurdering av indikatorer	5
1.2 Dashbord	5
1.3 Prosess og involvering	5
1.4 Avgrensninger	6
1.5 Leserveiledning	6
2. Litteratur og datakilder	7
2.1 Rapporter og litteratur	7
2.2 Eksisterende datakilder	9
3. Taksonomi for vurdering og klassifisering av indikatorer	12
3.1 Perspektiv	12
3.2 Mål	13
3.3 Kvalitet	13
3.4 Andre forhold	14
4. Vurdering og klassifisering av indikatorer	15
4.1 Kartlegging og førstesortering	15
4.2 Resultatindikatorer	15
4.3 Strukturindikatorer	24
4.4 Prosessindikatorer	33
5. Anbefalte indikatorer	38
5.1 Resultatindikatorer	38
5.2 Strukturindikatorer	39
5.3 Prosessindikatorer	41
6. Pilotering av dashbord	43
6.1 Bearbeiding av indikatorer	43
6.2 Dashbordet	48
6.3 Tilbakemeldinger	49
7. Oppsummering	52
8. Referanser	54
Vedlegg A Vurderinger	56

Sammendrag

På oppdrag for Helsedirektoratet har Oslo Economics utarbeidet et indikatorsett og nettbasert dashboard innen områdene «gå- og aktivitetsvennlige nærmiljø», «aktiv aldring» og «aldersvennlig samfunn». Formålet med oppdraget er å bidra til utviklingen av et verktøy aktører på ulike nivå i forvaltningen kan benytte for å følge status på, og utviklingen innen, disse temaene over tid. Oppdraget har bestått av en kartlegging av eksisterende og mulige nye indikatorer, klassifisering og vurdering av indikatorene, anbefaling til indikatorsett og utvikling og testing av et nettbasert dashboard.

Aktører på tvers av sektorer og forvaltningsnivå i offentlig sektor, forskere og organisasjoner har vært involvert underveis i oppdraget. De har særlig bidratt i workshops, intervjuer og testing av dashboardet. Dette har vært viktig ettersom temaene går på tvers av sektorer og fordi det endelige indikatorsettet og tilhørende dashboard skal benyttes av en rekke ulike aktører. Deres involvering har vært viktig i alle faser av oppdraget.

Det eksisterer en rekke arbeid som foreslår, utvikler og sammenstiller indikatorer og viktige temaer på områdene. I rapporten identifiseres 21 målområder, og det er kartlagt over 200 indikatorer som fordeler seg utover disse målområdene. Indikatorene er vurdert og klassifisert med utgangspunkt i en tilpasset versjon av Statistisk sentralbyrås taksonomi for klassifisering av indikatorer til bærekraftsmålene. For mange av indikatorene er det stort overlapp i informasjonsinnholdet. Det er stor variasjon i tilgjengeligheten og kvaliteten på indikatorene. Mange eksisterer og beregnes allerede av offentlige myndigheter, og for andre eksisterer det ikke data for å beregne dem.

Med grunnlag i klassifiseringen og vurderingen anbefaler rapporten et indikatorsett bestående av 39 indikatorer. Indikatorer inngår fordi de vurderes som relevante og fordi de eksisterer, eller antas å kunne utvikles på kort sikt og med relativt lav ressursinnsats. Det er tatt utgangspunkt i indikatorer som er tilgjengelige på kommunenivå. Dette er gjort for at dashboardet skal oppleves som et relevant verktøy for kommunene. Samtidig finnes det indikatorer som det er viktig å overvåke for nasjonale eller fylkeskommunale aktører, selv om de ikke kan måles på kommunenivå. Derfor gir rapporten også anbefalinger om slike indikatorer.

De anbefalte indikatorene har blitt sammenstilt i et nettbasert dashboard. Dette har blitt testet av kommuner, fylkeskommuner og interesseorganisasjoner. Dashboardet ble positivt mottatt og respondenter formidlet at settet av indikatorer som inngår i dashboardet gir et godt overordnet bilde. For at dashboardet skal oppleves nyttig peker testerne på at det må være brukervennlig og legge til rette for at en raskt kan se sine egne resultater opp mot relevante kommuner. Dashboardet må ha en tydelig struktur, med en klar inndeling av indikatorene i lett forståelige grupper eller tema. Helsedirektoratet bisto med den tekniske utviklingen av dashboardet.

I tillegg til å videreutvikle dashboardet etter anbefalingene fra testerne, er det nødvendig med fortsatt innsats mot videreutvikling av relevante indikatorer. Dette ble også påpekt av testerne av dashboardet. Det knytter seg særlig til å etablere datagrunnlag for indikatorer på målområder med mangler, og videreutvikle eksisterende indikatorer med høyere geografisk og demografisk oppløsning. Det er særlig behov for nye indikatorer på målområdene for fysisk aktivitet, infrastruktur for gående og syklende og indikatorer som beskriver kvaliteter ved offentlige rom, som for eksempel parkeringsmuligheter, universell utforming,toaletter, benker og belysning.

1. Introduksjon

På oppdrag for Helsedirektoratet har Oslo Economics utarbeidet et anbefalt indikatorsett og tilhørende nettbasert dashboard innen temaene «gå- og aktivitetsvennlige nærmiljø», «aktiv aldring» og «aldersvennlig samfunn». Oppdraget har bestått av en kartlegging av eksisterende og mulige nye indikatorer, klassifisering og vurdering av indikatorene, anbefaling til indikatorsett og utvikling og testing av et nettbasert dashboard for å illustrere hvordan data kan presenteres i et nyttig verktøy. Oppdraget har vært gjennomført fra september 2023 til juni 2024. Arbeidet med kartlegging og anbefalinger til indikatorer har foregått høsten 2023 og dashboardet ble utviklet og pilotert våren 2024.

Denne rapporten dokumenterer arbeidet, indikatorer, anbefalinger og dashboardet. Rapporten fungerer som et innspill til direktoratets pågående arbeid med indikatorutvikling, som blant annet knytter seg til gjeldende handlingsplan for fysisk aktivitet: Sammen om aktive liv (Helse- og omsorgsdepartementet, 2020), samt direktoratets arbeid innenfor aktiv aldring og aldersvennlig samfunn. Formålet med oppdraget er således å bidra til utviklingen av et verktøy med relevante indikatorer som ulike aktører kan bruke for å ta status på, og følge utviklingen innen, de nevnte temaene over tid.

I **gå- og aktivitetsvennlige nærmiljøer** ligger det fysiske miljøet og sosiale rommet som omgir befolkningen. Gå- og aktivitetsvennlige nærmiljøer har kvaliteter som bidrar til økt motivasjon og mulighet til å være fysisk aktiv i nærmiljøet, enten i form av hverdagsreiser, rekreasjon eller trening. Aktivitet inkluderer også deltagelse i samfunnet på ulike vis. **Aktiv aldring** forstås å omfatte mange av de samme faktorene. Også her skal *aktivitet* forstås som å inkludere bredere deltagelse i samfunnet, enn kun å omfatte fysisk aktivitet. Med **aldersvennlige samfunn** sikter vi til samfunn som er tilgjengelige og inkluderende for alle, og som fremmer både sosial og fysisk aktivitet, også for eldre.

1.1 Kartlegging og vurdering av indikatorer

Kartleggingen baserer seg på gjennomgang av foreslått og identifisert litteratur og databaser, samt innspill fra involverte aktører. Dette inkluderer både eksisterende og mulig nye indikatorer. Indikatorene er systematisert og vurdert i en tilpasset utgave av Statistisk sentralbyrås (SSB) taksonomi for vurdering og klassifisering av indikatorer for bærekraftsmålene (Statistisk sentralbyrå, 2021).

Med bakgrunn i dette arbeidet er det utarbeidet et forslag til et sett av indikatorer som eksisterer eller er mulig å utvikle på kort sikt. Indikatorer som er tilgjengelig på kommunenivå har vært prioritert. Dette for at indikatorsettet skal oppleves som et nyttig verktøy for kommunene. Samtidig kan det ha verdi for nasjonale eller fylkeskommunale aktører å kunne følge indikatorer som kun er tilgjengelig på et mer aggregert nivå. Rapporten gir anbefalinger om slike indikatorer, som kan overvåkes i tillegg til de øvrige anbefalingene.

Rapporten løfter frem viktige områder hvor det er mangler på indikatorer og data, og som bør inngå i det langsiktige arbeidet med indikatorutvikling.

1.2 Dashboard

Basert på anbefalingene utarbeidet vi i samarbeid med Helsedirektoratet et nettbasert dashboard. I dashboardet kan brukeren utforske indikatorenes utvikling over tid, og sammenligne ulike geografiske enheter. Formålet med utviklingen av dashboardet er å gi et eksempel på, og teste, et verktøy som aktører i og utenfor offentlig sektor kan nytte seg av for å følge utviklingen og ta status på de aktuelle temaene.

De anbefalte indikatorene som eksisterer, ble inkludert i dashboardet. Videre ble det utarbeidet indikatorer fra grunnlagsdata som var relativt lett tilgjengelig. Dette gjelder primært indikatorer som kan utarbeides fra NorLAG- og UngData-studiene, samt indikatorer laget med SSB-data. Ikke alle indikatorer som rapporten anbefaler har vært mulig å fremstille for dashboardet med ønsket detaljnivå. Dette kommer av at nødvendig grunnlagsdata ikke eksisterer eller ikke er tilstrekkelig lett tilgjengelig. Det er kun to av de anbefalte indikatorene som det ikke har vært mulig å inkludere i det hele tatt.

1.3 Prosess og involvering

Prosjektet har lagt opp til en involverende prosess på tvers av, og innad i, ulike forvaltningsnivå, samt med organisasjoner, forskere og andre. Aktører har vært involvert i workshops, intervjuer og testing av dashboardet. Enkelte aktører har også vært involvert på annet vis, for eksempel ved å gi skriftlige innspill, vært med i lengre samtaler for å diskutere relevante tema og indikatorer, eller belyst datakvalitet og pågående prosjekter og arbeid. Boks 1-1 lister aktører som har vært involvert i de ulike aktivitetene.

Workshops

Det har blitt gjennomført to workshops hos Helsedirektoratet, i oktober og november 2023.

Formålet med den første workshopen var å identifisere relevante mål og mulige datakilder og indikatorer. I workshopen presenterte SSB sitt nylige arbeid med Nærmiljøindikatorene, som et godt eksempel på innovativ kobling av ulike datakilder for nye og rikere indikatorer. Innspillene fra workshopen ble tatt med videre i kartleggingen av indikatorer og utformingen av taksonomien som ble benyttet til vurdering og klassifisering av indikatorer. I den andre workshopen ble et forslag til taksonomi og kartlagte og klassifiserte indikatorer presentert og diskutert. Formålet med denne workshopen var å få innspill til taksonomien, vurderinger av indikatorene som er kartlagt og identifisere tema og indikatorer som mangler eller ikke er tilstrekkelig godt dekket.

I første workshop var organisasjoner og aktører primært på nasjonalt/statlig nivå invitert. I den andre workshopen ble det prioritert å også involvere potensielle brukere av indikatorene fra kommuner og fylkeskommuner. I første workshop var det 22 deltagere og i andre workshop var det 41 deltagere. Det var mulig å delta både digitalt og fysisk. Deltagere fra kommuner og fylkeskommuner ble invitert gjennom Nettverk for Sunne kommuner og Nettverk for aldersvennlige lokalsamfunn.

Pilotering av dashboard

Alle kommuner, fylkeskommuner og ideelle aktører som deltok i workshop, eller på annen måte utviste interesse, fikk anledning til å utforske det utviklede dashboardet og gi tilbakemeldinger. 21 aktører ble invitert og 9 bidro med tilbakemeldinger. Overordnet er respondentene positive til et slikt verktøy og dashboardet. De oppgir at det vil støtte dem i deres arbeid, men har konstruktive innspill til hvordan verktøyet kan bli mer relevant og brukervennlig for dem. De oppgir at settet av indikatorer det har vært mulig å utarbeide, og som inngår i dashboardet, gir et godt overordnet bilde. Samtidig har det noen mangler, særlig knyttet til at de fleste indikatorene ikke er beregnet i ulike grupper i befolkningen, for eksempel eldre eller personer med funksjonsnedsettelse.

1.4 Avgrensninger

I kartleggingen av indikatorer har det vært lav terskel for at identifiserte indikatorer inngår i sammenstillingen og er inkludert i den samlede oversikten i rapporten. Det er ikke gjennomført beregninger eller statistiske analyser av identifiserte indikatorer. Vurderingene av indikatorene er gjennomført utelukkende basert på eksisterende dokumentasjon og litteratur.

Det har ikke vært lagt føringer fra oppdragsgiver på hva slags indikatorer eller datakilder som kan inngå i rapporten eller hvordan indikatorer blir vurdert.

Boks 1-1: Involverte aktører

Intervjuobjekter

- Senter for seniorpolitikk
- Friluftsrådernes Landsforbund
- Frivillighet Norge
- Statens vegvesen

Annen dialog

- Distriktssenteret
- Miljødirektoratet
- Norkart
- Sterk og Stødig

Deltagere workshop 1

• Bufdir	• NMBU
• Folkehelseinstituttet	• NOVA, OsloMet
• Frivillighet Norge	• Statens vegvesen
• Helsedirektoratet	• Senteret for et aldersvennlig Norge
• Helse- og omsorgsdepartementet	• Statsforvalteren i Vestfold og Telemark
• Miljødirektoratet	
• NAV	

Deltagere workshop 2

• Agder fylkeskommune	• Nordre Follo kommune
• Asker kommune	• Notodden kommune
• Fredrikstad kommune	• Oslo kommune
• Helsedirektoratet	• Senteret for et aldersvennlig Norge
• Helse- og omsorgsdepartementet	• Stange kommune
• Hol kommune	• Stavanger kommune
• Kongsvinger kommune	• Statens vegvesen
• Lillestrøm kommune	• Statsforvalteren i Vestfold og Telemark
• Moss kommune	• Trondheim kommune
• Møre og Romsdal fylkeskommune	• Tysvær kommune
• Nettverk for Sunne kommuner	• Vestland fylkeskommune
• Nordland fylkeskommune	• Ørsta kommune

1.5 Leserveiledning

Rapporten er strukturert som følger. I kapittel 2 presenteres litteratur, dokumenter og datakilder som har inngått i kartleggingen av mulige indikatorer. I kapittel 3 presenteres taksonomien som benyttes for å klassifisere og vurdere indikatorer. Basert på dette rammeverket presenteres kartlagte indikatorer i kapittel 4. Kapittel 5 presenterer og beskriver anbefaling til indikatorsett. Kapittel 6 beskriver dashboardet og piloteringen av dette. Kapittel 7 oppsummerer. Som vedlegg til rapporten er tabeller med komplett klassifisering og vurdering av alle indikatorer, som er utelatt fra teksten av hensyn til plass.

2. Litteratur og datakilder

Dette kapittelet gir en oppsummering av litteratur og datakilder som er gjennomgått i forbindelse med kartleggingen av indikatorer. Første delkapittel oppsummerer rapporter og forskning. Andre delkapittel oppsummerer datakilder som benyttes eller kan benyttes for beregning av indikatorer. Litteraturen som er gjennomgått er et resultat av innspill fra oppdragsgiver, andre involverte i prosessen, kildereferanser og søk på internett.

2.1 Rapporter og litteratur

I dette delkapittelet oppsummeres relevant litteratur. En samlet oversikt over kilder gis i Tabell 2-1.

2.1.1 Stortingsmeldinger

De seneste årene har det blitt publisert en rekke stortingsmeldinger med mål og fokus på arbeidet med gå- og aktivitetsvennlige nærmiljøer, aldersvennlige samfunn og aktiv aldring.

I Meld. St. 15, 2017–2018 presenteres reformen Leve hele livet, som har som formål å skape et mer aldersvennlig Norge ved å bidra til at eldre kan mestre livet lenger og ha trygghet for at de får god hjelp når de har behov for det, samt at pårørende kan bidra uten at de blir utslitt og at ansatte kan bruke sin kompetanse i tjenestene (Helse- og omsorgsdepartementet, 2018). Flere av hensynene som belyses i stortingsmeldingen er sentrale innen områdene aldersvennlige samfunn og aktiv aldring.

I Meld. St. 40, 2020–2021 legges det frem en plan for hvordan Norge skal nå bærekraftsmålene (Kommunal- og moderniseringsdepartementet, 2021). I planen presenteres en rekke globale indikatorer og mulige norske målepunkter. Flere av disse er relevante indikatorer for arbeid med gå- og aktivitetsvennlige samfunn.

I Meld. St. 24, 2022–2023 presenterer regjeringen «bo trygt hjemme»-reformen, som har det overordnede formål å bidra til at eldre kan bo trygt hjemme (Helse- og omsorgsdepartementet, 2023). I stortingsmeldingen pekes det på en rekke hensyn som er sentrale for at eldre kan bo trygt hjemme, og disse danner et relevant grunnlag for indikatorer innen områdene gå- og aktivitetsvennlige nærmiljøer, aldersvennlige samfunn og aktiv aldring. Spesielt levende lokalsamfunn trekkes frem som relevant.

Meld. St. 27, 2022–2023, om fremtidens distriktpolitikk, er en annen relevant stortingsmelding, hvor regjeringen blant annet beskriver hvordan de jobber med å legge til rette for at folk har tilgang til arbeid og gode tjenester i nærheten av der de bor (Kommunal- og distriktsdepartementet, 2023).

I Meld. St. 28, 2022–2023 om gode bysamfunn med små forskjeller, beskrives regjeringens politikk for å opprettholde og styrke den sosiale bærekraften i norske byer og nabolag (Kommunal- og distriktsdepartementet, 2023). I stortingsmeldingen vises det blant annet til ulike levekårsindikatorer, og disse har særlig relevans for arbeid med aldersvennlige samfunn.

2.1.2 Handlingsplan for fysisk aktivitet 2020–2029

Handlingsplanen for fysisk aktivitet 2020–2029 har vært sentral i norsk arbeid med fysisk aktivitet siden planen ble publisert av Helse- og omsorgsdepartementet i juni 2020. I handlingsplanen presenteres gå- og aktivitetsvennlige nærmiljøer som ett av fem innsatsområder (Helse- og omsorgsdepartementet, 2020). Innen hvert innsatsområde er det utviklet tiltak som skal følges opp med indikatorer, som særlig rettes mot fysisk inaktivitet.

2.1.3 Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2023–2027

Regjeringen legger hvert fjerde år frem nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging (Kommunal- og distriktsdepartementet, 2023). Forventningsdokumentet samler regjeringens viktigste prioriteringer på planområdet for den kommende fireårsperioden, med den hensikt å etablere et felles grunnlag for planprosesser i fylkeskommunene, kommunene og statlige myndigheter. Dokumentet er derfor sentralt for kommunal arealplanlegging, og derfor også særlig viktig for arbeid med gå- og aktivitetsvennlige nærmiljøer og aldersvennlige samfunn.

2.1.4 Nasjonal gåstrategi

Nasjonal gåstrategi ble publisert av Statens vegvesen i februar 2012 med det formål å fremme gange som transportform og hverdagsaktivitet (Statens vegvesen, 2012). I strategien beskrives fordeler ved å tilrettelegge for økt gåing, samt forutsetninger for at det skal være attraktivt å gå og for at flere skal gå mer. Strategien presenterer seks innsatsområder som skal følges opp gjennom et sett med tilknyttede indikatorer. Flere av disse indikatorene er interessante for arbeid med gå- og aktivitetsvennlige nærmiljøer, deriblant indikatorer som teller antall kollektiv-knutepunkter og holdeplasser som er universelt utformet.

2.1.5 Nærmiljøindikatorer fra Statistisk sentralbyrå

I notatet «Hvordan varierer nærmiljøet blant ulike befolkningsgrupper?», beskriver Statistisk sentralbyrå (SSB) hvordan nærmiljøet varierer blant ulike befolkningsgrupper i Norge (Statistisk sentralbyrå,

2023). I notatet presenteres en rekke nærmiljø-indikatorer, som er interessante på tvers av områdene. Indikatorene handler særlig om personer og husholdningers tilgang på skoler, kollektivtilbud og andre tjenester. For å utvikle indikatorene er det brukt et utvalg av norske datakilder, blant annet fra Utdanningsdirektoratet, Anleggsregisteret og SSBs egne registre. Nærmiljøindikatorene kan sees som en videreutvikling av SSBs arealstatistikk, hvor også befolkningens faktiske bosted er hensyntatt.

Indikatorene er kun beregnet for 2021 som del av et utviklingsprosjekt av indikatorene hos SSB. Det er vår forståelse at indikatorene skal inngå i den ordinære statistikkproduksjonen i byrådet fra 2024. Det er oppgitt at indikatorene vil inngå i den registerbaserte boforholdsstatistikken, og at statistikken vil være tilgjengelig etter eierstatus for bolig, trangbodddhet, husholdningstype, bygningstype, alder og kjønn.

2.1.6 Indikatorer for effektiv arealbruk og miljøvennlig transport

I rapporten «Byer og miljø - Indikatorer for effektiv arealbruk og miljøvennlig transport» presenterer SSB et sett indikatorer som beskriver viktige trekk ved utviklingen i miljøtilstand og -påvirkning i de ni største byområdene som er omfattet av ordningen med byvekstavtaler og belønningsavtaler (Statistisk sentralbyrå, 2021). I rapporten beskrives en rekke mulige indikatorer som er rettet mot nullvekstmålet for persontransport med bil i byområdene. Flere av disse indikatorene er relevante innen gå- og aktivitetsvennlige nærmiljøer.

2.1.7 Aktiv og sosial hele livet

Senteret for et aldersvennlig Norge, i samarbeid med KS, har samlet kunnskap om prosjekter som bidrar til mer tilgjengelige uterom (KS og Senteret for et aldersvennlig Norge, 2023). I heftet «Aktiv og sosial hele livet» er ulike prosjekter og tiltak fra landets kommuner samlet, og heftet peker på flere hensyn som er relevante for arbeid med gå- og aktivitetsvennlige nærmiljøer og aldersvennlige samfunn, deriblant antall toaletter i offentlige rom og antall lys i parker og langs turveier.

2.1.8 Kartlegging av indikatorer for gå- og aktivitetsvennlige nærmiljøer som grunnlag for videre arbeid og systematisering

På oppdrag for Helsedirektoratet har Institutt for landskapsarkitektur LANDSAM ved NMBU kartlagt indikatorer av relevans for gå- og aktivitetsvennlige nærmiljøer (Fongar & Thorén, 2022). Kartleggingen fant en rekke indikatorer, hovedsakelig av kvantitativ art, som blant annet ser på avstander til butikker,

holdeplasser og turområder, og andelen av befolkningen som bor innen en viss avstand fra disse. De mest sentrale kildene til indikatorene som ble avdekket i kartleggingen er Miljødirektoratet, Vegdirektoratet/Statens vegvesen, Statens kartverk og Statistisk sentralbyrå.

2.1.9 Hva gjør norske kommuner for å måle og registrere aktivitetsendringer som utløses av tiltak for å fremme friluftsliv?

I 2022 gjennomførte Oslo Economics et oppdrag for Miljødirektoratet som gikk ut på å kartlegge hva et utvalg av norske kommuner gjør for å måle endret aktivitet i friluftslivsområder (Oslo Economics, 2022). Rapporten gjennomgår ulike tilnærminger for å måle endret aktivitet, herunder bruk av ferdselstellere, brukerundersøkelser og mobildata, og kartlegger i hvilken grad norske kommuner har brukt de ulike løsningene over de siste årene. Rapporten peker også på løsninger som har potensial til å kunne brukes for å i større grad få målt endret aktivitet. I rapporten pekes det på flere indikatorer som er relevante for arbeid med gå- og aktivitetsvennlige nærmiljøer.

2.1.10 Planlagt utbyggingsareal i Norge

I rapporten «Planlagt utbyggingsareal i Norge» undersøker Norsk institutt for naturforskning (NINA) hvor store arealer som er avsatt til framtidig utbygging i gjeldende arealplaner etter plan- og bygningsloven, men som ikke enda er bygget ut (Norsk institutt for naturforskning, 2023).¹ Undersøkelsen har resultert i et geografisk datasett som danner et godt datagrunnlag for å utarbeide indikatorer, som blant annet kan måle hvor store arealer som er avsatt til næringsvirksomhet og boligbygging. Dette har for eksempel blitt brukt av Sabima i deres indikatorer i Naturkampen for 2022. Det fremstår imidlertid som en utfordring at NINA sitt arbeid ikke vil bli reproduisert jevnlig.

2.1.11 Barn og unges friluftsliv

Rapporten «Barn og unges friluftsliv» tar for seg ulike temaer knyttet til barn og unges deltakelse i friluftsliv i Norge (Norsk institutt for naturforskning, 2020). Rapporten legger grunnlag for flere relevante indikatorer innen gå- og aktivitetsvennlige nærmiljøer, deriblant indikatorer som måler deltakelse i organisert idrett og organiserte friluftaktiviteter blant ungdom.

2.1.12 Internasjonalt arbeid

I arbeidet med å kartlegge indikatorer har vi også sett til internasjonale kilder. I de følgende avsnittene presenterer vi de mest relevante internasjonale kildene.

¹ Etter denne rapportens kartlegging og klassifisering av indikatorer har Norkart, på oppdrag for Miljødirektoratet, ferdigstilt sitt arbeid med å kartlegge areal avsatt til utbygging også etter andre lovverk (Norkart, 2024).

Indikatorene har derfor ikke inngått i kartleggingen eller dashbordet. Indikatoren vil trolig ha lignende fordeler og ulemper som den fra NINA, og bør inkluderes i oppdaterte oversikter over relevante indikatorer.

Rapporten «Indicators for Active and Healthy Ageing in the Nordic Region» ble publisert av Nordic Welfare Centre i 2022 med det formål å belyse hvilke indikatorer innen sunn aldring og velferdsteknologi for eldre som finnes i de nordiske landene (Nordic Welfare Centre, 2022). I rapporten presenteres en rekke eksisterende internasjonale indikatorer og en liste med indikatorer som er felles for de nordiske landene. Et bredt utvalg av indikatorene er relevante innen områdene aktiv aldring og aldersvennlige samfunn, deriblant indikatorer som måler andelen av eldre som er i arbeid og andelen som er ensomme, samt deltagelse i frivillige aktiviteter blant eldre.

I rapporten «Age-friendly environments in Europe: Indicators, monitoring and assessments» vurderes det hvordan blant annet informasjonssystemer og ulike indikatorer har bidratt til måloppnåelse innen ulike aldersvennlige tiltak i Europa (WHO Europe, 2018). Indikatorene som vurderes i rapporten rettes spesielt mot aldersvennlige samfunn, men flere er også relevante for aktiv aldring. Indikatorene handler særlig om hvor store andeler av eldre som har tilgang på ulike tjenester og områder.

2.2 Eksisterende datakilder

I tillegg til norsk og internasjonal litteratur, er eksisterende datakilder, undersøkelser, mv. viktige grunnlag i kartleggingen. En oppsummering av disse datakildene gis i Tabell 2-2.

2.2.1 Statistisk sentralbyrå

Statistisk sentralbyrå (SSB) er en sentral kilde til data generelt, men er spesielt relevant for arbeid med gå- og aktivitetsvennlige nærmiljøer, aldersvennlige samfunn og aktiv aldring. Blant SSBs tilgjengelige statistikk er KOSTRA-databasen, levekårsundersøkelsen og arealprofilene spesielt nyttige, i tillegg til de allerede beskrevne Nærmiljøindikatorer.

I KOSTRA-databasen finnes en stor mengde data som rapporteres fra kommunene og fylkeskommunene på årlig basis (Statistisk sentralbyrå, 2023). Datagrunnlaget i KOSTRA har bidratt til en rekke eksisterende indikatorer, innen både gå- og aktivitetsvennlige nærmiljøer, aldersvennlige samfunn og aktiv aldring. KOSTRA-data brukes blant annet til å utvikle indikatorer som måler antall og samlet areal av leke- og rekreasjonsområder innenfor tettsteder, andeler av kommunale veier som har belysning, og kommunenes brutto driftsutgifter til naturforvaltning og friluftsliv.

Levekårsundersøkelsen gjennomføres av SSB som en årlig telefonundersøkelse (Statistisk sentralbyrå, 2023). På bakgrunn av undersøkelsen, publiseres statistikk om levekårene i Norge, blant annet om boforhold, helse og fattigdomsproblemer. Levekårsundersøkelsen henter også inn bakgrunnsvariabler som bo-kommune, alder og kjønn.

SSB samarbeider med planavdelingen i Kommunal- og distriktsdepartementet om utvikling og tilgjengeliggjøring av arealstatistikk og arealprofiler for norske kommuner (Regjeringen, 2023). Arealstatistikken og arealprofilene legger grunnlaget for en rekke relevante indikatorer innen gå- og aktivitetsvennlige samfunn, slik som andel av kommunens befolkning med trygg tilgang til turterreng og gjennomsnittlig avstand fra bolig til sentrumssone.

2.2.2 Naturkampen

En annen sentral kilde til data på kommunenivå er nettapplikasjonen Naturkampen, som har blitt publisert av Sabima hvert år siden 2020 (Sabima, 2022). Naturkampen gir en rangering av kommunene etter 29 indikatorer som sier noe om hvordan kommunen ivaretar naturen. Indikatorene er basert på fakta fra kommunenes plankart, deres rapportering i KOSTRA, tall fra Miljødirektoratet, tall fra Fiskeridirektoratet og kommunenes svar på spørreskjema fra Sabima.

Indikatorene måler blant annet i hvilken grad kommunens folkevalgte har planlagt å bygge ned natur, om de har satset på naturen og i hvilken grad de har beskyttet naturen i sin kommune.

2.2.3 Norsk idrettsindeks

Norsk idrettsindeks er en oversikt over idrettsaktivitet og idrettsanlegg i Norge, som utvikles av Telemarksforskning (2022). Oversikten over idrettsanlegg hentes fra anleggsregisteret, og brukes til å utvikle en indikator for anleggsdekning, som er en beregning på antall anlegg i forhold til antall aktive utøvere og antall innbyggere.

2.2.4 Norsk kulturindeks

Norsk kulturindeks er en oversikt over kulturtilbud og kulturaktivitet i kommuner og fylker, som utvikles av Telemarksforskning og publiseres på en årlig basis (Telemarksforskning, 2022). Indeksen baseres på registerdata fra ulike offentlige etater, interesseorganisasjoner og foreninger. I indeksen finnes over 50 indikatorer som blant annet måler utgifter til kultur og frivillighet. Indeksen beskriver primært kulturtilbud, og beskriver i liten grad befolkningens bruk av slike tilbud.

2.2.5 Norsk seniorpolitisk barometer

Senter for seniorpolitikk publiserer årlig Norsk seniorpolitisk barometer, som kartlegger oppfatninger og holdninger til seniorpolitiske spørsmål i arbeidslivet (Senter for seniorpolitikk, 2023). Barometeret baseres på spørreundersøkelser blant ledere og eldre yrkesaktive, og gir dermed et unikt og innsiktsfullt datagrunnlag. Datagrunnlaget er godt egnet for å utvikle indikatorer som er relevante for aldersvennlige samfunn og aktiv aldring, deriblant indikatorer som måler arbeidsglede blant eldre, deres muligheter til å lære i arbeidslivet og deres ønskede pensjonsalder.

Spørreundersøkelsen har begrenset omfang og er derfor primært egnet som datagrunnlaget for nasjonale indikatorer.

2.2.6 Fylkeshelseundersøkelser

Fylkeshelseundersøkelser gjennomføres av Folkehelseinstituttet i samarbeid med enkeltfylker (Folkehelseinstituttet, 2023). Undersøkelsene handler om helsetilstanden blant befolkningen i fylket og faktorer som påvirker folkehelsen. Resultatene publiseres på gruppenivå, både for fylket som helhet, og eventuelt for regioner og enkelte større kommuner. Undersøkelsene dekker en rekke relevante tema. Det roterende designet på undersøkelsen gjør det derimot vanskelig å benytte undersøkelsen til å produsere aktuelle indikatorer for hele landet.

2.2.7 Kartverket

Kartverket sine databaser er relevante datakilder for utforming av indikatorer (Kartverket, 2023). Kartverket kartlegger blant annet universell utforming og tilgjengelighet i byer, tettsteder og friluftsområder, og viser hvordan steder er utformet med tanke på fremkommelighet for personer med nedsatt bevegelighet og nedsatt syn. Dette gjøres gjennom kartlegginger av kommunene selv, som kan søke støtte til dette fra Kommunal- og distriktsdepartementet gjennom Kartverket.

2.2.8 KAN og UngKAN

Kartleggingsundersøkelsene KAN og UngKAN gjennomføres av Norges idrettshøgskole og publiseres i samarbeid med Folkehelseinstituttet og Helsedirektoratet (Norges idrettshøgskole, 2022). Undersøkelsene kartlegger fysisk aktivitetsnivå, helserelatert fysisk form og determinanter for fysisk aktivitet hos barn, voksne og eldre i Norge. Undersøkelsene tilbyr relevante datagrunnlag for indikatorer innen gå- og aktivitetsvennlige nærmiljøer og aktiv aldring. Det har foreløpig blitt gjennomført tre KAN-undersøkelser og tre UngKAN-undersøkelser.

2.2.9 NorLAG

NorLAG er en norsk studie av livsløp og aldring som gjennomføres av Norsk senter for forskningsdata (Norsk senter for forskningsdata, 2023). Surveydata har blitt innhentet i 2002, 2007 og 2017, gjennom telefonintervjuer og spørreskjemaer som kobles til årlige registerdata. Studien dekker et bredt utvalg av

variabler, og flere av disse er relevante grunnlag for indikatorer innen områdene aktiv aldring og aldersvennlige samfunn.

2.2.10 Ungdata

Ungdata er undersøkelser som gjennomføres blant skoleelever på mellomtrinnet, ungdomsskolen og videregående skole (OsloMet, 2023). Ungdata-undersøkelsene omfatter et bredt spekter av temaområder, herunder lokalmiljø og fritidsaktiviteter. Ungdata gir mulighet til å analysere regionale variasjoner og trender over tid, og er spesielt relevant for arbeid med gå- og aktivitetsvennlige nærmiljøer.

2.2.11 United for smart sustainable cities

United for Smart Sustainable Cities (U4SSC) er et samarbeidsprosjekt som koordineres av FN (The United for Smart Sustainable Cities, 2023). I prosjektet er det utformet 91 indikatorer som byer som deltar i prosjektet skal rapportere på. Indikatorene er rettet mot ulike temaer, og flere er relevante for gå- og aktivitetsvennlige nærmiljøer. Et utvalg norske kommuner har deltatt i prosjektet, og for disse kommunene foreligger data på indikatorer som blant annet måler antall byutviklingsstrategier, og andelen av befolkningen med tilgang til grøntområder og rekreasjonsfasiliteter.

2.2.12 Nordic Health and Welfare Statistics

NHWStat-databasen inneholder et bredt spekter av statistikk om helse og velferd for de nordiske landene (Nordic Health and Welfare Statistics, 2023). Datagrunnlaget tilbyr flere indikatorer som er relevante innen aktiv aldring og aldersvennlige samfunn, deriblant tall på antall utskrivninger fra sykehus og sosiale utgifter på eldre.

2.2.13 European Social Survey

European Social Survey er en tverrnasjonal undersøkelse som har blitt gjennomført i et bredt utvalg europeiske land siden 2001 (Sikt, 2023). Undersøkelsen gjennomføres annethvert år gjennom én-til-én intervjuer. Undersøkelsen måler blant annet holdninger og adferdsmønstre, og flere av variablene er relevante innen aktiv aldring og aldersvennlige samfunn. Dette inkluderer indikatorer som måler aldersdiskriminering, subjektiv helse og grad av hinder i hverdagsaktiviteter

Tabell 2-1: Litteraturoversikt

ID	Tittel	Forfatter	År
1	Hvordan varierer nærmiljøet blant ulike befolkningsgrupper?	Statistisk sentralbyrå	2023
2	Aktiv og sosial hele livet – Universelt utformede og aldersvennlige uteområder og møteplasser	KS og Senteret for et aldersvennlig Norge	2023
3	Gode bysamfunn med små skilnader (Meld. St. 28, 2022–2023)	Kommunal- og distriktsdepartementet	2023
4	Eit godt liv i heile Noreg – distriktspolitikk for framtida (Meld. St. 27, 2022–2023)	Kommunal- og distriktsdepartementet	2023
5	Fellesskap og meistring — Bu trygt heime (Meld. St. 24, 2022–2023)	Helse- og omsorgsdepartementet	2023
6	Planlagt utbyggingsareal i Norge. Identifisering av mulig framtidig utbyggingsareal i kommunale arealplaner etter plan- og bygningsloven	Norsk institutt for naturforskning	2023
7	Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2023–2027	Kommunal- og distriktsdepartementet	2023
8	Kartlegging av indikatorer for gå- og aktivitetsvennlige nærmiljøer som grunnlag for videre arbeid og systematisering	Fongar, C. og Thorén, K.H.	2022
9	Indicators for Active and Healthy Ageing in the Nordic Region	Nordic Welfare Centre	2022
10	Hva gjør norske kommuner for å måle og registrere aktivitetsendringer som utløses av tiltak for å fremme friluftsliv?	Oslo Economics	2022
11	Byer og miljø: Indikatorer for effektiv arealbruk og miljøvennlig transport	Statistisk sentralbyrå	2021
12	Mål med mening — Norges handlingsplan for å nå bærekraftsmålene innen 2030 (Meld. St. 40, 2020–2021)	Kommunal- og moderniseringsdepartementet	2021
13	Sammen om aktive liv. Handlingsplan for fysisk aktivitet 2020–2029	Helse- og omsorgsdepartementet	2020
14	Barn og unges friluftsliv	Wold, L.C., Skår, M. og Øian, H.	2020
15	Age-friendly environments in Europe: Indicators, monitoring and assessments	WHO Europe	2018
16	Leve hele livet – En kvalitetsreform for eldre (Meld. St. 15, 2017–2018)	Helse- og omsorgsdepartementet	2018
17	Nasjonal gåstrategi	Statens vegvesen	2012

Note: Tabellen lister opp forsknings- og grålitteratur som er gjennomgått for å kartlegge indikatorer. ID-kolonnen gir nummer for henvisning til kilden senere i rapporten.

Tabell 2-2: Databaser og øvrige kilder

ID	Kilde
18	Naturkampen, Sabima
19	Norsk idrettsindeks, Telemarksforskning
20	Norsk kulturindeks, Telemarksforskning
21	United for Smart Sustainable Cities
22	NorLAG, Norsk senter for forskningsdata
23	KAN og UngKAN, Norges idrettshøgskole
24	Norsk seniorpolitisk barometer, Senter for seniorpolitikk
25	Ungdata, OsloMet
26	Nordic Health and Welfare Statistics, Nomesco og Nososco
27	European Social Survey, Sikt
28	Fylkeshelseundersøkelsen, Folkehelseinstituttet
29	Statens kartverk
30	Statistisk sentralbyrå

Note: Tabellen lister opp databaser og andre kilder som er benyttet for å kartlegge eksisterende indikatorer og grunnlagsdata. ID-kolonnen gir nummer for henvisning til kilden senere i rapporten.

3. Taksonomi for vurdering og klassifisering av indikatorer

Statistisk sentralbyrå (SSB) definerer en *indikator* som «en sammenfattende representasjon av et fenomen eller temaområde, basert på data med bestemt referansetid/-sted eller andre gjeldende karakteristikker». De presiserer også en *statistisk indikator* til å være begrenset til variabler beregnet ut ifra kvantitative data. Vi har lagt til grunn denne forståelsen av en statistisk indikator for hva som er blitt antatt som indikatorer i vår kartlegging.

Vi benytter SSBs Taksonomi for klassifisering av indikatorer til bærekraftsmålene som rammeverk for vurdering av indikatorer (Statistisk sentralbyrå, 2021). Taksonomien ble utarbeidet på oppdrag for KS med det formål å bidra til at de globale bærekraftsmålene leder til tiltak på regionalt og lokalt nivå i Norge. Taksonomien er utviklet både for å klassifisere og vurdere indikatorer til FNs bærekraftsmål.

Vi har tatt utgangspunkt i denne taksonomien for vår klassifisering og vurdering av kartlagte indikatorer. Taksonomien tar utgangspunkt i tre dimensjoner ved en indikator: Perspektiv, mål og kvalitet. Indikatorer klassifiseres og vurderes over disse tre dimensjonene. I tillegg, og utover SSBs taksonomi, gjør vi en vurdering av kostnaden ved utvikling/beregning av enkelte indikatorer. I de neste delkapitlene presenteres disse og vår operasjonalisering av dem.

3.1 Perspektiv

I taksonomien legges det til grunn et *perspektiv* for brukeren av indikatoren. Det kan knytte seg til ulike

dimensjoner eller aspekter ved en indikator. Vi legger til grunn tre perspektiver, etter mønster av de Nasjonale kvalitetsindikatorene fra Helsedirektoratet. Den første knytter seg til måling av resultat og utfall for befolkningen, den andre knytter seg til hvilke strukturelle goder (eller onder) som gjør det mulig eller enklere å oppnå resultatene i det første perspektivet og den tredje knytter seg til prosesser som pågår for å forbedre muligheter og resultater direkte.

Resultatindikatorer dreier som om utfall for befolkningen knyttet til de tre sentrale temaene. Eksempler kan være om befolkningen er fysisk aktiv eller om eldre deltar i samfunnet. **Strukturindikatorer** dreier seg om strukturelle forhold i samfunnet som er viktige for befolkningens mulighet til å oppnå de resultatene som er ønskelige. For eksempel kan det omfatte om alle i befolkningen har tilgang på areal hvor man kan være fysisk aktiv eller om eldre har tilgang på transport for å delta i samfunnet.

Prosessindikatorer beskriver pågående arbeid og prosesser med det formål å direkte påvirke *resultat* eller andre *mulighetene*. Eksempler kan være omfang av nybygging av trygge gangveier eller søknad om midler for å etablere aldersvennlig transport.

Vi kan også illustrere tredelingen av perspektivet med et eksempel. Anta at vi har et overordnet mål om at befolkningen skal være i fysisk aktivitet. En relevant resultatindikator er *andelen som har gått tur i skogen*. En tilhørende strukturindikator er *andelen med sti eller turvei i nærheten av sitt bosted*. En tilhørende

Figur 3-1: Perspektiv og mål for klassifisering av indikatorer

Perspektiv	Resultatindikatorer	Strukturindikatorer	Prosessindikatorer
Mål	Fysisk aktivitet	Steder for daglige gjøremål	Planarbeid og strategier
	Reisevaner	Sosiale møteplasser	Budsjetterte og investere midler
	Helseutfall blant eldre	Leke- og rekreasjonsområder	Nedbygging av natur
	Eldre i samfunnet	Idrettstilbud- og anlegg	
	Eldre i arbeidslivet	Friluft- og naturområder	
	Aldersvennlig samfunn	Infrastruktur for gående og syklende	
		Kollektivtransport	
		Parkering	
		Kvaliteter ved offentlige rom	
		Miljøfaktorer	
	Eldre, oppfølging og digitalisering		

Illustrasjon: Oslo Economics.

prosessindikator er *antall kvadratmeter natur som er omregulert til utbygging*.

Resultatindikatorer skiller seg fra strukturindikatorer ved at de måler hvorvidt man faktisk oppnår det en ønsker, mens strukturindikatorer handler om hvorvidt en mener samfunnet er tilrettelagt for å nå målene. For eksempel er det ikke nødvendigvis slik at innbyggerne i en by faktisk går eller sykler fremfor å kjøre bil (resultat), selv om det er tilrettelagt med trygge gå- og sykkelveier (struktur). Et annet eksempel vil være forskjellen på om eldre står i arbeid (resultat) og hvorvidt eldre opplever aldersdiskriminering som en barriere for å stå i jobb (struktur).

Skillet mellom resultat- og strukturindikatorer kan være uklart i enkelte tilfeller. Er et aldersvennlig samfunn det ønskede utfallet vi vil måle (resultat) eller er det en struktur som skal være på plass for å oppnå et annet, og mer overordnet, mål? Det er opp til brukeren hvordan man definerer dette. Nøyaktig hvordan vi definerer det har ikke betydning for hvilke indikatorer som blir kartlagt, vurdert eller anbefalt. Det har kun betydning for grupperingen og sammenhengen som indikatoren blir presentert i.

3.2 Mål

Målet til en indikator skal belyse hvilket temaområde den forsøker å si noe om. Mål i dette prosjektet knytter seg til et av de tre definerte fokusområdene gå- og aktivitetsvennlige nærmiljø, aktiv aldring og aldersvennlige samfunn. En indikator kan belyse flere mål innenfor hvert av disse tre områdene, og knytte seg til mål på tvers av temaene. Som beskrevet er det overlapp mellom de tre temaområdene. En indikator som sier noe om fysisk aktivitet i befolkningen er for eksempel relevant både for gå- og aktivitetsvennlige

nærmiljø og aktiv aldring. Denne tredelingen har derfor begrenset verdi som klassifiseringsverktøy.

Med bakgrunn i gjennomgått litteratur og workshopene som er avholdt har vi identifisert et sett med målområder som vi benytter til klassifiseringen av indikatorene. Disse oppsummeres i Figur 3-1.

3.3 Kvalitet

Indikatorer plasseres i taksonomien i en av tre *kvalitetsklasser* avhengig av om indikatoren eller grunnlagsdata eksisterer. De tre kvalitetsklassene oppsummeres i Figur 3-2.

I **klasse 1** ligger indikatorer som eksisterer. Kvaliteten til disse vurderes etter deres relevans, nøyaktighet, aktualitet, sammenheng og sammenlignbarhet, samt tilgjengelighet og klarhet. I **klasse 3** ligger indikatorer som ikke kan beregnes som følger av manglende data, metode eller målbart begrep. I **klasse 2** ligger indikatorer som ikke er i de to andre klassene. Dette vil gjelde indikatorer som er under utvikling.

3.3.1 Kvalitetsprinsipper for klasse 1-indikatorer

Med det første kvalitetsprinsippet, **relevans**, menes at indikatoren skal dekke de behovene brukeren har. Dette er et bredt kriterium. Indikatoren skal være relevant for brukeren og svare ut brukerens behov. Den må derfor faktisk belyse de forhold som brukeren er interessert i. Sentralt er fordelingsperspektivet: om og hvordan en gitt indikator varierer i ulike deler av befolkningen. Spesielt relevant er fordeling over sosioøkonomiske variabler i befolkningen, som kjønn, alder, etnisitet, inntekt, funksjonsevne og bosted. Mange indikatorer vil kun ha høy relevans dersom de er mulige for brukeren å beregne for de gruppene i samfunnet som er interessante.

Figur 3-2: Kvalitetsvurdering av indikatorer

 Klasse 1	Indikatoren eksisterer. Kvalitet vurderes ut ifra:
Kvalitetskriterium	Lav kvalitet — Høy kvalitet
 Relevans	Lav Middels Høy
 Usikkerhet	Høy Middels Lav
 Aktualitet	Lav Middels Høy
 Sammenlignbarhet	Lav Middels Høy
 Tilgjengelighet og klarhet	Lav Middels Høy
 Klasse 2	Indikatoren er under utvikling eller planlegging, eller er på annen måte usikker.
 Klasse 3	Indikatoren kan ikke lages pga. en eller flere mangler knyttet til data, metode eller definisjon.

Illustrasjon: Oslo Economics

Med **usikkerhet** siktes det til at den skal måle det den forsøker presist og med lavest mulig usikkerhet. En indikator beregnet med data fra en begrenset spørreundersøkelse vil for eksempel ofte ha høyere usikkerhet enn en indikator som er beregnet med registerdata om hele befolkningen. Usikkerheten kan komme både fra tilfeldige skjevheter i utvalget, men også fra strukturelle forhold, som for eksempel at enkelte grupper ofte er underrepresentert i spørreundersøkelser. Usikkerheten blir også påvirket av datakvaliteten. Registerdata kan derfor også ha høy usikkerhet. En indikator som beskriver gatelys, kan ha høy usikkerhet hvis det er usikkert hvordan den underliggende dataen blir oppdatert.

Indikatoren bør være **aktuell**. Dette innebærer at den publiseres med et intervall som gjør den nyttig for å følge utviklingen. For å være aktuell må den også, når den publiseres, være beregnet med nylige data som gir et oppdatert bilde av status, og ikke status lenger tilbake i tid. En indikator bør være **sammenlignbar** med seg selv over tid, slik at det er mulig å følge utviklingen. Den bør også være sammenlignbar over sted eller ulike grupper på et gitt tidspunkt. Slik kan indikatoren benyttes for å sammenligne status og utvikling på tvers av ulike geografiske områder og grupper i samfunnet. Med **tilgjengelighet og klarhet** menes det at indikatoren er klar og forståelig, med god dokumentasjon. Dette gjør at ulike brukere ikke tolker en indikator ulikt.

Indikatorene blir på de ulike kriteriene vurdert som lav, middels eller høy (Figur 3-2). En «høy» vurderingen indikerer høyere kvalitet, med unntak for

usikkerhetskriteriet. Der vurderes en indikator med lav usikkerhet til å være av høyere kvalitet.

3.4 Andre forhold

3.4.1 Kostnad

Noen indikatorer må utvikles eller produseres av private aktører. Samtidig kan noen foreslåtte indikatorer være så kostbare å etablere at det bør gjøres en nøye vurdering av gevinstene. For indikatorer hvor dette er relevant indikerer vi derfor i våre vurderinger om det lav, middels eller høy forventet kostnad ved å utvikle indikatoren.

3.4.2 Styringssignal ved måling

Flere identifiserte indikatorer innebærer måling av et spesifikt type tilbud eller en spesifikk type ordning. Et eksempel på dette er indikatorer som måler tilgang på «Mercur-butikker»². Disse ordningene kan i seg selv være gode. Samtidig er det ikke nødvendigvis slik at det ikke eksisterer andre like gode måter å oppnå det samme.

Dersom en statlig aktør måler kommuner, fylker eller andre på slike «spesifikke» indikatorer kan det gi uheldige og uønskede utfall på deres atferd. Det kan oppfattes som et styringssignal og snevre inn aktørens syn på handlingsrommet. Det vil også være uheldig at aktører som velger andre fremgangsmåter, blir mekanisk vurdert som svakere enn aktører som følger de målt av indikatorene.

Generelt har vi derfor vurdert indikatorer som måler slike spesifikk tilbud som uegnede indikatorer for en statlig aktør.

² En Mercur-butikk er en butikk som er med i Kommunal- og distriktsdepartementets program for å styrke småbutikker i distriktet.

4. Vurdering og klassifisering av indikatorer

I første delkapittel presenteres kartleggingen og en grovsortering av indikatorene. I de påfølgende delkapitlene presenteres kartlagte indikatorer inndelt etter de tre perspektivene: resultat, struktur og prosess.

4.1 Kartlegging og førstesortering

Ved gjennomgang av litteratur og databaser har vi registrert forslag til eksisterende og nye indikatorer relatert til de definerte temaene. Denne litteraturen er beskrevet i rapportens kapittel 2. I tillegg har vi registrert forslag til indikatorer fra ulike interessenter skriftlig, gjennom intervju og workshops. Alle de identifiserte indikatorene har deretter blitt klassifisert etter perspektiv, mål og kvalitetsklasse i den presenterte taksonomien.

Deretter er det gjennomført en førstesortering av identifiserte indikatorer, hvor hovedformålet var å identifisere duplikater eller tilsvarende indikatorer. Mange indikatorer er i litteraturen foreslått flere ganger og det er foreslått mange indikatorer med små variasjoner. I førstesorteringen er indikatorer som har betydelig overlapp i forholdene de forsøker å belyse gruppert sammen. For disse er overlappet vurdert som så stort at det uansett ikke er hensiktsmessig å inkludere begge i et indikatorsett. Alle indikatorene blir uansett med, ettersom de på ulikt vis kan ha viktige bidrag inn i anbefalinger for et indikatorsett.

For hvert sett av indikatorer er det indikatoren med høyest kvalitetsklasse som presenteres. I vår diskusjon av denne indikatoren løfter vi frem viktige poeng fra de overlappende indikatorene. Det kan være at den ideelle indikatoren er en kombinasjon av flere av de identifiserte indikatorene. Deretter er det gjennomført nærmere kvalitetsvurderinger for klasse 1-indikatorene. Vi har også gjort noen nærmere kvalitets- og kostnadsvurderinger for klasse 2- og 3-indikatorene som ansees som spesielt relevante og verdifulle.

4.2 Resultatindikatorer

Resultatindikatorer beskriver måloppnåelse og hvorvidt og eventuelt i hvilken grad man har oppnådd gå- og aktivitetsvennlige nærmiljøer og aldersvennlige samfunn. For aktiv aldring handler det om hvorvidt

eldre er aktive og på hvilken måte. Tabell 4-1 presenterer de resultatindikatorer fra kartleggingen. Tabeller med alle kvalitetsvurderingene som er gjort finnes i vedlegg til rapporten.

En naturlig måte å definere måloppnåelsen på er, for eksempel, å måle hvorvidt personer er fysisk aktive i nærmiljøet sitt og om eldre er aktive i samfunnet. Det er imidlertid mange måter å være aktiv på, og vi har kartlagt en rekke indikatorer som forsøker å måle ulike former for aktivitet. Vi har identifisert seks ulike målområder, som indikatorene fordeler seg utover.

4.2.1 Fysisk aktivitet og friluftsliv (R1–R9)

Gange i nærmiljøet (R2) er et viktig mål knyttet til fysisk aktivitet. Gått tur i parker eller naturomgivelser i nærheten av bolig finnes som spørsmål i levekårsundersøkelsen i 2021, og kan belyse indikatoren. I en tidligere kartlegging av indikatorer for gå- og aktivitetsvennlige nærmiljøer (Fongar & Thorén, 2022), omtales det hvordan det mangler gode indikatorer om dette. Lavekårsundersøkelsen henter inn bakgrunnsvariabler som bo-kommune, alder og kjønn, Mangel på et representativt utvalg av befolkningen i hver kommune gjør at sammenligning over tid innad i en kommune eller mellom kommuner ikke er mulig. Vi anser dermed resultater fra Lavekårsundersøkelsen som kun representative på nasjonalt eller fylkesnivå. I tillegg har vi i prosjektperioden fått innspill om at det typisk vil være en utvalgsskjevhet i denne typen undersøkelser, der innvandrergupper og eldre i lavere grad enn øvrig befolkning besvarer undersøkelsene. I 2021 ble det stilt en rekke spørsmål knyttet til idrett og friluftsliv i levekårsundersøkelsen, men variablene er ikke inkludert hvert år. Neste oppdatering vil være i 2024, og spørsmålene inkluderes i utgangspunktet hvert tredje år.

I KAN og UngKAN samles det inn data på **skritt (R1) og fysisk aktivitet (R9)** i et utvalg av befolkningen. I utgangspunktet vil dette være gode indikatorer for å si noe om hvor fysisk aktive befolkningen er. Utvalget i UngKAN er elever i 1., 4. og 10.klasse og for KAN er utvalget bestående av personer mellom 20 og 85 år. Utvalgene trekkes for å sikre et landsrepresentativt utvalg. Undersøkelsen har foreløpig blitt gjennomført tre ganger, sist i 2018. For at undersøkelsen skal kunne si noe om kommunale variasjoner, må den utvides til å innhente data fra et utvalg i hver kommune, med god spredning i ulike aldersgrupper.

Tabell 4-1: Kartlagte resultatindikatorer

ID	Indikator	Overlappende indikatorer	Kvalitetsklasse	Produsent/datakilde	Kilde
Fysisk aktivitet					
R1	Skrittdata	-	2	KAN/UngKAN	Innspill
R2	Gange i nærmiljøet	3	2		17
R3	Ferdsestellere	-	3	-	Innspill
R4	Deltakelse i organisert idrett blant ungdom (over 16)*	-	1	UngData	14
R5	Deltagelse i organiserte friluftaktiviteter	-	2	-	14
R6	Slitasje på turstier	-	3	-	10
R7	Observert aktivitet fra ansatte i friluftsråd som drifter friluftsområder	-	3	-	10
R8	Sykkelutleie, for eksempel Rallarvegen	-	3	-	10
R9	Andel som er fysisk aktive	4	2	UngKAN, KAN	Innspill
Reisevaner					
R10	Andel som går som sitt hovedtransportmiddel*	5	1	Reisevaneundersøkelsen	8
R11	Andel av befolkning over 65 som bruker offentlig transport	3	3		15
R12	Andel av- og påstigninger som gjennomføres til og fra universelt utformet togstasjon	-	3	-	12
R13	Data på billettsalg, for eksempel Ruter sine ferger	-	3	-	10
R14	Andel reiser med sykkel*	-	1	Reisevaneundersøkelsen	17
Helseutfall blant eldre					
R15	Antall med langtidssykdom eller helseproblem (langvarig sykdom eller helseproblem)*	-	1	Levekårsundersøkelsen (EU-SILC)	9
R16	Andel uten umøtte behov for medisinsk hjelp eller helsehjelp	-	1	Levekårsundersøkelsen (EU-SILC)	15
R17	Mulighet til å gå eller løpe 500 meter	3	3		9
R18	Subjektiv helse (Svært god eller god helse)*	-	1	European Social Survey	9
R19	Grad av hinder i hverdagsaktiviteter etter sykdom eller funksjonsnedsettelse**	-	1	Levekårsundersøkelsen (EU-SILC)	9
R20	Antall fall blant eldre (som leder til hoftebrudd)*	2	1	FHI	9
R21	Andel ulykker som skjer i hjemmet / boligområder blant eldre*	-	1	Helsedirektoratet	Innspill
R22	Forventet levealder ved fødsel og ved 40, 60 og 80 års alder*	2	1	OECD	9
R23	Tidlig død	-	1	OECD	9

Fortsettelse av Tabell 4-1: Kartlagte resultatindikatorer

ID	Indikator	Overlappende indikatorer	Kvalitetsklasse	Produsent/datakilde	Kilde
R24	Antall utskrivninger fra sykehus	-	1	NHWStat	9
R25	Overvekt og fedme blant eldre (65+)	-	1	Eurostat	Innspill, 9
Deltagelse i samfunnet blant eldre					
R26	Deltagelse i formelle eller uformelle frivillige aktiviteter*	4	1	Eurostat	9
R27	Andel av eldre som oppgir å ta vare på barn og barnebarn minst en gang i uken	-	1	European Quality of Life	15
R28	Deltagelse i kulturelle aktiviteter og/eller sportsaktiviteter* (minst en gang siste 12 måneder)	2	1	Eurostat	9
R29	Aktiv deltagelse i organisasjon	-	1	Eurostat	9
Eldre i arbeidslivet					
R30	Andel i arbeid*	-	2	SSB (mikrodata)	Innspill
R31	Deltagelse i utdanning/kurs*	2	1	Spørreundersøkelse Ipsos	9, 24, Innspill
R32	Alder for når man regnes som «eldre»	-	1	Spørreundersøkelse Ipsos	24
R33	Aldersdiskriminering	-	3	-	9
R34	Arbeidsglede blant eldre	-	1	Spørreundersøkelse Ipsos	24
R35	Alder for ønsket pensjonsalder	-	1	Spørreundersøkelse Ipsos	24
R36	Pensjonering på grunn av helse	-	1	NorLag	Innspill
R37	Mulighet for fleksibel arbeidstid*	-	1	NorLag	Innspill
R38	Arbeidsfravær knyttet til sykdom*	-	2	-	9
Aldersvennlig samfunn					
R39	Andel som oppgir å føle seg trygge hjemme på kvelden	-	1	European Social Survey	15
R40	Andel av eldre som oppgir å føle seg respektert og sosialt inkludert i sitt samfunn	3	2	-	15
R41	Aldersfordeling i valgte lokale kommunestyre osv	-	3	-	15
R42	Andel av eldre som vet hvem de skal ringe for informasjon vedrørende helse eller andre tjenester i miljøet	-	3	-	15
R43	AAI - active ageing index	-	3	-	9

ID	Indikator	Overlappende indikatorer	Kvalitetsklasse	Produsent/datakilde	Kilde
R44	Sosiale møter med slektninger, venner og kollegaer	-	1	European Social Survey	9
R45	Antall som mottar hjemmesykepleie*	-	1	SSB tabell 11645	9
R46	Mottakere av transporthjelpemiddel for å delta i organisasjonsarbeid, fritid og kultur*	-	1	SSB tabell 12655	9
R47	Andel som ikke er i stand til å ta vare på seg selv	-	3	-	9
R48	Andel som er ensomme**	-	2	-	9
R49	Andel som har naboer som kan handler for seg	-	1	NorLag	Innspill
R50	At-risk-of-poverty-rate	-	1	Eurostat	9
R51	Bruker internett/e-post	3	1	Eurostat	9
R52	Bruk av sterk og stødig-tilbud	-	2	Nasjonalt senter for aldring og helse	Innspill
R53	Andel av eldre som oppgir å delta i fysisk aktivitet i gruppe på fritiden sin	-	3	-	15

Note: Klasse 1-indikatorer er produsert eller mulig å beregne lett tilgjengelig tallmateriale. Klasse 2 og 3 eksisterer ikke og er indikatorer som mangler definisjon, metode eller data. Kildekolonnen angir kilde for innspill av indikatoren til prosjektet. Nummeret henviser til Tabell 2-1 og Tabell 2-2. Den første oppgitte kilden er den vist i tabellen. «Innspill» betyr at indikatoren er blitt foreslått underveis i prosjektet, for eksempel i intervju eller workshop. * Indikatoren inngår i rapportens anbefalinger. **Indikatoren er klasse 2 og inngår i rapportens anbefalinger. Datakilder viser produsenten av data, og med kilde menes der indikatoren ble funnet under kartleggingen.

Andre måter å innhente data på skritt og fysisk aktivitet er å benytte data fra helse- og treningsapper på smarttelefoner, for eksempel gjennom Apple Research Kit³ og Google Fit⁴. Blant annet av personvern hensyn, krever begge disse at det utvikles en mobilapplikasjon som brukere må installere på sin smarttelefon. Utvikling av applikasjoner og tilhørende infrastruktur for å prosessere og lagre innkomne data vil trolig medføre betydelige kostnader. En applikasjon, som også måtte kobles opp mot lignende løsninger hos Apple og Google, var den andre versjonen av Smittestopp. Utviklingskostnad for den var cirka 14 millioner kr ekskl. mva. (Folkehelseinstituttet, 2020). I tillegg kommer kostnader til drift og vedlikehold.

Alternativ kan man forsøke å etablere samarbeid med aktører som allerede besitter slik data, for eksempel leverandører av treningsapplikasjoner til smarttelefoner. I en nylig avgitt rapport fra Norkart til Miljødirektoratet, beskrives mulighetene for å benytte data fra en treningsapplikasjon (Strava) og Telia for å måle effekten av spesifikke friluftslivstiltak (Norkart, 2024). De finner at det er gode muligheter for å måle endringer i aktivitetsnivå over tid, men noe vanskeligere å måle nivået på aktivitet.⁵ De påpeker

videre det for å utvikle en nasjonalt tilgjengelig indikator krever utplassering og utvikling av metode for hensiktsmessig utplasseringer av ferdsestiller, utvikling av et grensesnitt for rutinemessig uthenting av data fra Strava og etablering av avtaler med de store mobiloperatørene.

Det er uklart hvilken interesse og mulighet slike aktører har til å dele data om sine brukere med offentlige myndigheter. Norkart forsøkte i sitt prosjekt å opprette dialog med en annen stor aktør som trolig besitter lignende data som Strava, uten å lykkes. Det er også ønskelig med et tilstrekkelig demografisk detaljeringsnivå for å gi gode estimater på aktiviteten i ulike deler av befolkningen, ettersom det trolig er sterk seleksjon til hvem som har installert og benytter slike treningsapplikasjoner.

I NorLAG er det stilt spørsmål om man har trent innendørs, utført fysisk aktivitet utendørs og tid brukt på helsefremmende fysisk aktivitet. Også i Levekårsundersøkelsen ble det stilt en rekke spørsmål knyttet til treningsaktiviteter, men kun i 2021. En variabel som kombinerer disse for å si noe om andel som har gjort minst en treningsaktivitet kunne vært en nyttig indikator. Spørsmålene stilles imidlertid ikke i

³ <https://researchkit.org/>

⁴ <https://developers.google.com/fit/conduct-health-research>

⁵ Indikatoren er publisert etter at denne rapporten hadde ferdigstilt kartlegging og klassifisering av indikatorer og

indikatoren inngår derfor ikke. Indikatoren er ikke tilgjengelig på en måte hvor den kunne blitt inkludert i piloteringen av dashboard. Det er allikevel en indikator som bør inngå i fremtidige kartlegginger og arbeid.

alle undersøkelsesrundene. Disse er vurdert å være duplikater til «andel som er fysisk aktive»), som i større grad fanger opp alle aktive. Undersøkelsen som gjennomføres for å fange opp fysisk aktivitet er i tillegg mer objektiv og mer informativ med tanke på omfang av aktivitet. Levekårsundersøkelsen inkluderer kun innbyggere over 16 år. Undersøkelsene har også begrensninger i deres evne til å dekke mindre grupper i samfunnet, som er viktige fra et ulikhetsperspektiv.

Når det kommer til friluftsliv, har vi kartlagt flere mulige indikatorer. I rapporten «Hva gjør norske kommuner for å måle og registrere aktivitetsendringer som utløses av tiltak for å fremme friluftsliv?» foreslås **slitasje på turstier (R6), observert aktivitet fra ansatte i friluftsområder (R7) og sykkelutleie, for eksempel Rallarvegen (R8)**. Disse er klasse 3-indikatorer fordi det er utfordrende å vite hvordan disse skal defineres entydig som en indikator. En annen mulig kilde til aktivitet i friluftsområder kan være å innhente data fra teleselskaper på hvor mange som oppholder seg i områder⁶, eller GPS-data fra helse- og treningsapper. M

En tidligere NINA-rapport har forsøkt å kartlegge hvor mange **barn og unge som driver med organiserte friluftaktivitet (R5)**. Det er ikke nødvendigvis slik at man må drive med organiserte aktiviteter, men andel som deltar i en kommune kan reflektere det totale aktivitetsnivået og mulighetene som finnes i kommunen, og kan være beskrivende for trender over tid eller forskjeller mellom kommuner. I tillegg kan man se om det er forskjeller i hvem som deltar, for å vite hvor man eventuelt skal gjøre tiltak for å øke deltagelsen. Det er ikke gitt at denne undersøkelsen vil gjentas. Videre har man få tidligere datapunkter. Dermed klassifiserer vi den som klasse 2-indikator.

Deltagelse i idrett blant ungdom (R4) trekkes frem i samme rapport, hvor NINA bruker data fra Ungdata til å belyse målet. Ungdata-undersøkelsen gjennomføres årlig og all data samles i en nasjonal database. Undersøkelsen skal gi et bilde av hvordan ungdom har det og hva de driver med. Per kommune kan utvalget være noe lite fordi undersøkelsen gjennomføres på én barneskole, én ungdomsskole og én videregående per kommune. Det finnes offentlige tilgjengelige rapporter per skole per kommune, og også der er utvalget lite. Vi antar at det er mulig i databasen å gruppere, slik at man kan inkludere alle under 18 år samlet per kommune. Man må søke om tilgang til databasen. Spørsmålet som indikatoren skal svare ut er «har du deltatt i et idrettslag den siste måneden?». Vi antar at dette også inkluderer de som ikke driver med lagidrett. For eksempel kan man være

med i et langrennslag. Det er noe usikkerhet knyttet til om indikatoren fanger opp alle som driver med idrett. I Levekårsundersøkelsen er det også noen år inkludert spørsmål om deltagelse i friluftsliv- og idrettsaktiviteter. Tematikken idrett og friluftsliv samles inn i undersøkelsen hvert tredje år (neste gang i 2024) og inkluderer også organisert aktivitet. Statistikken rapporteres kun på fylkesnivå, og er med det ikke representativ på kommunenivå. Kun de over 16 år er inkludert i Levekårsundersøkelsen, men den inkluderer hele den voksne befolkningen sine friluftaktiviteter, og kan være en alternativ kilde til en indikator som skal si noe om dette.

Kommuner kan også benytte seg av **ferdselstellere (R3)** for å kartlegge aktivitet i, for eksempel, friluftsområder og på gang- og sykkelveier. Det er imidlertid ikke mulig å definere en indikator som kan brukes nasjonalt basert på ferdselstellere. Ferdselstillerne kan likevel være et viktig verktøy for kommuner når de vurderer bruk og nytte av offentlige rom og ser på hvorvidt nye gangveier fører til at flere går. Det trekkes frem i workshop 2 at ferdselstellere brukes aktivt av mange kommuner for å få et datagrunnlag, og dersom dette videreutvikles kunne det vært en nyttig indikator.

4.2.2 Reisevaner (R10–R14)

Reisevaner i befolkningen har blitt foreslått som en indikator i flere kilder, som for eksempel Nasjonal Gåstrategi, Kartlegging av indikatorer for gå- og aktivitetsvennlige nærmiljøer som grunnlag for videre arbeid og systematisering, Meld.St.24 (2022-2023) – Fellesskap og mestring», Bo trygt hjemme, Age-friendly Environments in Europe (AFEE) og Meld. St. 40 (2020-2021) – Mål med mening, Norges handlingsplan for å nå bærekraftsmålene. Reisevaneundersøkelsen gir data til indikatoren **andel som går som sitt hovedtransportmiddel (R10)**. Andre varianter inkluderer «andel hele turer til fots og ved bruk av andre transportmidler i befolkningen», «reiser til fots for ulike grupper i befolkningen» og «vekst i persontransport gjennom bruk av kollektivtransport, sykling eller gåing». **Andel reiser som foregår med sykkel (R14)** rapporteres også i Reisevaneundersøkelsen (RVU). En utfordring med RVU er at den ikke gir et representativt utvalg per kommune, så analysene er i hovedsak nyttige på nasjonalt nivå. Det skilles mellom ulike typer kommune. Utvalget er imidlertid representativt på et nasjonalt nivå og for flere regioner med et høyt antall deltagere. Utvalget trekkes fra det sentrale folkeregisteret blant bosatte i Norge over 13 år.

Videre er en foreslått indikator **andel av befolkning over 65 som bruker offentlig transport (R11)**. Denne statistikken er ikke tilgjengelig per i dag, men den kan

⁶ <https://www.telia.no/bedrift/crowd-insights/crowd-insights-i-byer/>

for eksempel beregnes basert på data fra RVU. Indikatoren er relevant for å si noe om kollektivtilbudet som gis er godt nok også for de eldre. Utfordringen med denne indikatoren er at den fanger opp mange eldre; det er stor forskjell på en på 65 år og 80 år. Det kan derfor være aktuelt å se på flere aldersgrupper.

En annen foreslått indikator er **andel av påstigninger fra universelt utformede togstasjoner (R12)**.

Indikatoren finnes ikke per i dag. En annen indikator vi har inkludert er data på billettsalg til kollektivtilbud (for eksempel Ruter sine ferger) (R13), som kunne, hvis kartlagt, blitt brukt til å måle aktiviteten i tilbudet i kommunene. Per nå er den ikke entydig definert, og følgelig en klasse 3-indikator.

4.2.3 Helseutfall blant eldre (R15–R25)

Gjennomgående for mange av resultatindikatorene, særlig knyttet til helse, er at det er utfordrende å peke på kausalitet og sammenheng med enkelttiltak. Det er imidlertid interessant å følge for å si noe generelt om helsen til eldre, og dermed deres mulighet til å delta i samfunnet.

Flere av indikatorene i denne kategorien finnes i Levekårsundersøkelsen. Helsetematikken adresseres hvert sjetten år etter nylig omlegging. De fleste indikatorene finnes dermed for 2015 og 2019 (og noen også tidligere år), og neste oppdatering vil være i 2024. I SSB finner man statistikken etter alder og kjønn, i tillegg til utdanningsnivå, bostedsstrøk og landsdel. Statistikken er ikke representativ på kommunenivå. At statistikken hentes ut hvert sjetten år, gjør indikatorene mindre aktuelle og vanskeliggjør sammenligning over tid. Flere av de andre indikatorene finnes også i internasjonale databaser.

Eurostat rapporterer **andel med langtidssykdom eller helseproblem (R15)**. Indikatoren finnes årlig tilbake til 2009, og man kan skille på ulike aldre, kjønn, type helseproblem og inntekt. I utgangspunktet er dette en god og interessant indikator for å si noe om helsetilstand blant eldre, men dessverre kun på nasjonalt nivå, noe som gjør den mindre nøyaktig for andre analyseformål. Langtidssykdom kan gjøre det utfordrende å delta i samfunnet. I SSB finner man antall eller andel med langvarig sykdom eller helseproblem, rapportert i 2015 og i 2019 i Levekårsundersøkelsen.

En annen foreslått indikator er **andel av befolkningen med udekket behov for helsehjelp (R16)**. SSB rapporterer denne, basert på Levekårsundersøkelsen. SSB skiller mellom personer over og under 45 år. Indikatoren er relevant i så måte at den kan belyse hvorvidt eldre får den oppfølgingen de har behov for. Imidlertid er den lite egnet for analyser rettet mot eldre, nettopp fordi den ikke kan brukes for mer snevre aldersgrupper.

En annen indikator som foreslås i «Indicators for active and healthy ageing in the Nordic Region» er andelen som har **mulighet til å gå eller løpe 100 eller 500 meter (R17)**. Denne indikatoren finner vi ikke direkte i Norge, men i SSB (Levekårsundersøkelsen) finnes andel med vansker med å gå en fem minutters tur eller gå 500 meter på flatt underlag. Sistnevnte bruker vi som indikator.

En måte å måle helseutfall på er å spørre om **opplevd helsestatus blant innbyggere (subjektiv helse) (R18)**. Vi anser indikatoren som relevant; dårlig opplevd helse vil, uavhengig av faktisk helse, være viktig for deltagelse i samfunnet og aktivitetsnivå. Dårlig tilrettelegging i samfunnet kan også tenkes å bidra til at man i større grad føler at man har dårligere helse, fordi man begrenses. Indikatoren er foreslått å basere seg på resultater fra European Social Survey.

Grad av hinder i hverdagsaktiviteter etter sykdom eller funksjonsnedsettelse (R19) er foreslått i Indicators for Active and Healthy ageing, og inngår i European Social Survey. I tillegg rapporteres hinder i hverdagsaktiviteter i levekårsundersøkelsen, men kun når helsetematikk adresseres.

Mange eldre som faller opplever en lang rehabilitering, og i mange tilfeller er det ikke mulig å få tilbake full funksjonsevne. Indikatoren ble foreslått i prosjektperioden. Strukturelle forhold som gode fortau og tilstrekkelig brøyting, salting og strøing vinterstid vil være viktig for å unngå fall. Bedre helse og trening kan også redusere faren for fall og skadeomfanget av et fall. Fallbarometer.no samler statistikk på **hoftebrudd som følge av fall (R20)** per kommune og fylke per år. Det er utfordrende å systematisk kartlegge alle fall. Vi bruker derfor hoftebrudd (som i hovedsak kommer fra fall) som en proxy for fall av en viss alvorlighet. Kilder til denne dataen er Norsk Pasientregister (NPR) og Kommunalt pasient- og brukerregister (KPR), som gir oversikt over all behandling av skader som følge av fall. For dødsfall som følge av fall, som ikke er blant foreslåtte indikatorer, finner man statistikk i Dødsårsaksregisteret. Relatert til fall er **andel av ulykker blant eldre som skjer i egen bolig (R21)**, som man finner statistikk på per aldersgrupper hos Helsedirektoratet. Personer mellom 60–79 år og over 80 år er særlig relevant. Vi anser indikatoren som relevant, da den sier noe om hvorvidt eldre har boliger som er trygge i forhold til andre omgivelser de inngår i. Imidlertid kan man se for seg at det er en del usikkerhet knyttet til indikatoren, fordi en del eldre kan skade seg hjemme, uavhengig av boligens utforming.

Videre har vi inkludert **forventet levealder ved 40, 60 og 80 års alder (R22)** som en indikator på helse. Det er imidlertid mest relevant for personer på 60 og 80 år. Forventet levealder sier noe om helsetilstanden ved

de ulike aldrene. Det kan være noe usikkerhet knyttet til hva indikatoren sier om hvor aktive eldre har mulighet til å være. Forventet levealder kan antas å i stor grad reflektere det totale sykdomsbildet og dermed funksjonsnivå, men det er også mulig at noen tilstander som gir redusert helse (som muskel- og skjelettlidelser) kan begrense funksjonsevnen uten at det gir lavere forventet levealder. Det er likevel nærliggende å tro at økt levealder generelt tilsier mer funksjonsfriske og aktive eldre. Forventet gjenstående levetid finnes hos SSB på landsnivå. En indikator vi har behandlet som et duplikat er gjenværende kvalitetsjusterte leveår ved 65 års alder. Den vil i større grad reflektere sykdomsbildet og forventet levealder. Denne beregnes imidlertid kun ved å kombinere faktiske gjenværende leveår med fastsatte vekter for ulike aldersgrupper, og vil i praksis kun variere med den forventede levealderen. Vi har også inkludert en indikator på **andelen voksne som dør tidlig som følge av ikke-smittsomme sykdommer (R23)**. Statistikken skiller mellom dem som er over eller under 75 år.

En annen indikator vi har tatt med som helseutfall blant eldre er **antall utskrivninger fra sykehus (R24)**. Etter innspill i workshop anser vi denne som ikke relevant. Det er i liten grad av interesse å se på antall som er skrevet ut, fordi det sier lite om hva innleggelsen skyldes og i hvilken grad man er frisk ved utskrivning. Denne kan finnes i NHWStat, men kan sannsynligvis også hentes ut fra Norsk Pasientregister.

Overvekt og fedme (R25) er en annen indikator vi anser som ikke relevant, men som er foreslått i litteraturen. I utgangspunktet er den løst knyttet opp mot aktivitetsnivå og generell helse. Etter innspill fra workshop anses indikatoren å ikke være relevant, da den i liten grad sier noe om aktivitet. Befolkningsundersøkelsene knyttet til fysisk aktivitet viser imidlertid en korrelasjon mellom fysisk inaktivitet og overvekt og/eller fedme. Den er tilgjengelig på landsnivå hos OECD, men også i HUNT-undersøkelsen beregnes dette for befolkningen i Trøndelag.

4.2.4 Deltagelse i samfunnet for øvrig blant eldre (R26–R29)

Det har vært enighet på workshop at det ikke kun den fysiske aktiviteten som er viktig å måle innenfor aktiv aldring for eldre, men også annen aktivitet, som frivillig eller lønnet arbeid, bruk av kulturtilbud, at man er ute og møter folk eller deltar på ulike foredrag og kurs. I denne bolken behandler vi noen indikatorer innenfor denne typen deltakelse, mens indikatorer knyttet tettere mot eldre i arbeidslivet og deltagelse i arbeidslivet behandles i neste avsnitt.

Samtlige indikatorer, utenom én, omhandler ulike former for deltagelse som er nevnt over; **deltagelse i formelle eller uformelle frivillige aktiviteter (R26), deltagelse i kulturelle og/eller sportsaktiviteter****

(minst en gang siste 12 måneder) (R28) og aktiv deltagelse i organisasjon (R29). Vi vurderer duplikatene likt; de er veldig relevante, nettopp basert på innspill fra workshops om at denne typen aktivitet er viktig. Hver for seg er de imidlertid ikke så nøyaktige for å beskrive om en person er aktiv; noen driver kanskje bare med frivillig arbeid, mens andre deltar på kulturelle aktiviteter. En samlevariabel vil dermed være mer nøyaktig. Indikatorene besvares også i NorLag, med jevne mellomrom. Man får også justert svarene for ulike aldersgrupper, selv om det er stor risiko for utvalgsskjevhet i forhold til at det vil være færre i de eldste gruppene som svarer. Om man deltar i organisasjon stilles det også spørsmål om i Innbyggerundersøkelsen.

Den siste indikatoren fra kartleggingen er **andel av eldre som oppgir å ta vare på barn eller barnebarn minst en gang i uken (R27)**. Denne indikatoren anser vi som ikke relevant, fordi den ekskluderer alle som ikke har barn eller barnebarn, uten at det betyr noe for deres aktivitet, i tillegg til at den ekskluderer alle som ikke bor i nærheten av barnebarn.

4.2.5 Eldre i arbeidslivet (R30–R38)

Som tidligere nevnt er eldre i arbeidslivet et sentralt tema. Vi lever lengre, og det er viktig å tilrettelegge for at det er mulig å stå lengre i jobb, selv med eventuelt lavere produktivitet. For å kunne være et aldersvennlig samfunn er det sentralt å tilpasse slik at eldre kan delta i arbeidslivet. Vi har kartlagt flere indikatorer knyttet til dette. Mange er hentet fra Seniorpolitisk barometer og en spørreundersøkelse gjennomført av Ipsos i 2022 (som skal gjentas i 2024). Norlag gir også data til flere av de samme indikatorene. Spørreundersøkelsen, gjennomført av Ipsos, gjøres på oppdrag fra Senter for seniorpolitikk, basert på et landsrepresentativt utvalg av yrkesaktive over 16 år. Generelt er dermed ikke resultatene sammenlignbare på fylkes- eller kommunenivå. Videre skilles det mellom aldersgrupper under og over 60 år. Det ville vært mer nyttig om det var mulig å skille mellom de mellom 60 og 67 år og de over 67 år. Dette gjelder generelt for en del av indikatorene som omtales i dette kapittelet.

En sentral indikator knyttet til tematikken er **andel som står i arbeid (R30)**. Denne indikatoren kan vi, gjennom mikrodata, innhente på kommunalt nivå og per de aldersgruppene man ønsker. Dette er en svært relevant indikator som er enkel å sammenligne over tid, for ulike geografiske dimensjoner. For hver enkelt kommune kan det være mindre relevant å se på kommunens statistikk, fordi det handler mer om virksomheters aktiviteter. Kommunen kan i mindre grad selv påvirke andel som står i arbeid, utenom å bidra til generell god helse i befolkningen, som muliggjør at man kan stå i arbeid. NAV har også data på helt

ledige og arbeidssøkere etter kjennetegn som alder, kjønn, fylke og varighet som arbeidssøker.

Vi har også med indikatoren **aldersdiskriminering (R33)**. Opplevd aldersdiskriminering er en relevant indikator, men må defineres tydeligere for å kunne inkluderes som en indikator. **Alder for når man regnes som «eldre» (R32)** trekkes frem i Seniorpolitisk barometer. Man kan tenkte seg at å regnes som eldre bidrar til at man får andre arbeidsoppgaver på jobb, som kan føre til at man føler seg forskjellsbehandlet. Imidlertid vil det ikke nødvendigvis være slik at det å regnes som eldre er et negativt utfall.

En indikator som kan være relevant for å si noe generelt om hvorvidt eldre trives med å stå i jobb er indikatoren **arbeids glede blant eldre (R34)**. Undersøkelsen gjennomføres blant dem som står i jobb, og det kan dermed være fare for en seleksjonseffekt; de som generelt trives bedre på jobb står også lengre i jobben. En annen måte å måle hvorvidt eldre trives på jobb og står i en jobb er **ønsket alder for pensjon (R35)**. Den vil i stor grad fange opp subjektive opplevelser knyttet til nåværende og fremtidig arbeidssituasjon, og er da særlig relevant for hvordan man ser for seg at arbeidsplassen er tilpasset etter hvert som man blir eldre. NAV har også data på faktisk alder for pensjon (første uttak av alderspensjon).

To helserelaterte indikatorer knyttet til arbeidslivet er **pensjonering på grunn av helse (R36)** og **arbeidsfravær knyttet til sykdom (R38)**. Førstnevnte baserer seg på spørreundersøkelse, og er relevant for å si noe om den eldre befolkningen er frisk nok til å stå i jobb. I Norlag oppgis også andre mulige forklaringer til å pensjonere seg. Sistnevnte oppgis i litteratur å finnes for naboland, men ikke Norge. Den kan imidlertid beregnes for alder og kommune ved hjelp av data fra SSB, og er dermed svært sammenlignbar på tvers av tid og geografi. Den er relevant og sier noe om helsen er god; økende sykefravær kan tyde på at man jobber for mye. Lavt sykefravær blant eldre er positivt, og tyder på at arbeidet er tilrettelagt den enkeltes funksjonsnivå.

Basert på innspill i prosjektgjennomføringen trekkes det å **delta i (videre)utdanning og kurs (R31)** frem som en viktig forutsetning for at man står lengre i jobb. Dette spørres om i spørreundersøkelsen knyttet til Seniorpolitisk barometer. SSB rapporterer også på deltagelse i formelle og uformelle aktiviteter, men deres statistikk gjelder kun de under 60 år, som følge av at de følger internasjonale standarder.

En sentral faktor for hvorvidt eldre har anledning til å stå i jobb kan være om man har **mulighet til fleksibel arbeidstid (R38)**. I noen yrker vil dette i praksis være umulig, i alle fall fra dag til dag. Det er noe uklart om indikatoren omhandler den mer daglige autonomien

på jobb eller mer overordnet. For eksempel kan en butikkansatt eller en som er sysselsatt i helsetjenesten være nødt til forholde seg til en turnus, mens en kontoransatt i større grad kan styre dagen sin selv. Dermed er denne indikatoren relevant, men det er noe usikkert hvor nøyaktig den faktisk måler fleksibilitet.

4.2.6 Aldersvennlig samfunn (R39–R53)

De foregående tematiske bolkene fanger i stor grad opp mange indikatorer som sier noe om man har et aldersvennlig samfunn. Aldersvennlige samfunn omhandler imidlertid mye mer, og involverer store deler av samfunnet. I det videre presenterer vi øvrige indikatorer som i litteraturen og i våre workshops trekkes frem som sentrale for å beskrive et aldersvennlig samfunn. Særlig relevant er indikatorene som beskriver muligheten til å bo hjemme for eldre, noe som er en viktig satsning i tiden fremover.

En indikator som foreslås er **andel av eldre som oppgir å føle seg trygge hjemme på kvelden (R39)**. Dette er et spørsmål i European Social Survey, og trekkes frem i arbeidet som gjøres av WHO knyttet til aldersvennlighet. Sikkerhet er et viktig element knyttet til det fysiske miljøet rundt de eldre. En subjektiv følelse av trygghet er viktig for å kunne bo hjemme.

En annen indikator foreslått i samme arbeid av WHO er knyttet til om **eldre føler seg respektert og sosialt inkludert i samfunnet (R40)**. Å føle seg nyttig i samfunnet og ha en følelse av tilhørighet trekkes også frem i Meld.St.24 (2022–2023) Fellesskap og mestring – bo trygt hjemme. At eldre føler seg respektert og sosialt inkludert er viktig for helse og livskvalitet blant eldre. Alle skal ha mulighet til å delta og bidra i samfunnet. Dette er dermed en svært relevant indikator. Vi har imidlertid ikke identifisert en god datakilde som kan belyse dette. Det kan bli besvart gjennom en spørreundersøkelse til eldre for å få en subjektiv indikator, eller så kan man bruke de faktiske indikatorene på deltakelse. Følelsen av respekt og inkludering er svært subjektiv, men deltakelse kan tyde på at man blir inkludert.

Videre knyttet til deltagelse og bidrag i samfunn er **eldres deltagelse i politikk; særlig da i lokale by- og kommunestyre (R41)**. Dette er viktig både for at de eldre skal ha innflytelse i sine samfunn, men sier også noe om hvordan eldre inkluderes, som diskutert i avsnittet over. Man kan definere denne indikatoren tydelig som, for eksempel, andel over 65 i kommunestyre og innhente data på dette.

Det er viktig at eldre vet **hvem de skal ringe eller kontakte for å få informasjon om behandling i helsetjenesten eller om andre tjenester (R42)**. Dersom denne informasjon er vanskelig tilgjengelig, for eksempel på internett (se senere diskusjoner om eldre sin digitale kunnskap), vil dette bidra til å redusere eldre sin mulighet til å få hjelpen de trenger.

Denne statistikken kan og innhentes enten gjennom spørreundersøkelse eller ved å se på statistikk for bruk i relevante tjenester.

Active Ageing Index (R43) er en indeks som beregnes på landsbasis og måler hvorvidt eldre lever selvstendige liv, har betalt arbeid og deltar i sosiale arrangementer og deres kapasitet til å ha en aktiv alderdom. Indeksen er dermed et overordnet verktøy for å måle aldersvennlighet og aktiv aldring. Som nevnt er det et komplekst område som inkluderer store deler av samfunnet, så en indeks kan på denne måten gi et mer generelt bilde av utvikling. Den er imidlertid ikke så nyttig for enkeltområder, og dermed ikke så relevant for å se på hvilke konkrete områder man skal innføre tiltak. I utgangspunktet publiseres indeksen annethvert år, men den inkluderer ikke tall fra Norge. Indeksen er ikke publisert etter 2018.

Sosiale møter med slektninger, venner og kollegaer (R44) er relevant for å måle både nettverket til de eldre, men også hvor aktive eldre er. Det kan være utfordringer knyttet til bruk av denne indikatoren. Den måler objektivt hvor ofte man har sosiale møter, men ved å gjøre det på en subjektiv måte i en spørreundersøkelse åpnes det for usikkerhet i resultatene fordi ulike respondenter kan oppfatte spørsmålet ulikt.

Tre indikatorer som til en viss grad er overlappende med helseutfall er **antall som mottar hjemmesykepleie (R45)**, **mottaker av transporthjelpemiddel for delta i organisasjonsarbeid, fritid og kultur (R46)** og **andel som ikke er i stand til å ta vare på seg selv (R47)**. De to første indikatorene er definert på en slik måte at de til en viss grad sier noe om strukturen i samfunnet; hjemmesykepleie er viktig for å bo hjemme og muligheten til å få transporthjelpemiddel vil være viktig for å si noe om hva kommunen tilbyr for at eldre kan delta. Disse to indikatorene bør tilpasses som andel per aldersgrupper innad i kommunene. Statistikken finnes per år i SSB.

Indikatoren **andel som er ensomme (R48)** er relatert til hvor stort nettverk eldre har og hvor sosialt aktive de er. Det er imidlertid et vanskelig spørsmål å definere, og kan ikke kun måles etter hvor sosial en person er. Hvilke relasjoner man har er også avgjørende for hvor ensom man er. I litteraturen vises det ikke til hvordan denne kan estimeres for Norge, men det stilles spørsmål om ensomhet i Livskvalitetsundersøkelsen. SSB trekker frem at sammenlikninger knyttet til spørsmål om ensomhet kan være vanskelig for slike sensitive spørsmål, fordi hvilken kontekst spørsmålet stilles i og på hvilken måte (intervju over telefon eller fysisk, spørreskjema) kan være avgjørende. SSB gjennomfører en årlig livskvalitetsundersøkelse i et representativt utvalg for befolkningen. Undersøkelsen gjennomføres digitalt, noe som medfører lav deltagelse blant eldre. SSB

oppgir at det gir såpass stort frafall blant de eldste, at for aldersgrupper over 80 (som er relevant i dette tilfellet) er tallene usikre. Også i European Social Survey adresseres ensomhet.

Andel som har naboer som kan handle for seg (R49) trekkes frem som en indikator, og inkluderes i NorLag. Den kan være relevant for å si noe om mulighet til å bo hjemme eller hvordan eldre ivaretas av sitt lokalsamfunn, men vi anser ikke denne som veldig relevant. En utvidelse av indikatoren til at den sier noe om man har god kontakt med naboer og at man generelt får hjelp til praktiske gjøremål ville gjort indikatoren mer relevant.

At-risk-of-poverty rate (R50) er andelen av innbyggere som bor i en husholdning der husholdningens inntekt er under en viss terskel, og som følgelig lever i fattigdom (60 prosent av median inntekt for alle husholdninger). Finansiell stabilitet og trygghet er sentralt, og eldre (særlig minstepensjonister) kan begrenses i sin samfunnsdeltagelse på grunn av økonomi.

Flere funksjoner og tjenester i samfunnet blir stadig digitalisert, og digital kompetanse er viktig for å få informasjonen man trenger og delta i samfunnet. I Norlag stilles det spørsmål om man **bruker Internett eller e-post (R51)**, noe vi anser er en relevant indikator. Andre foreslåtte måter å måle dette på/indikatorer er besøkstall på nettsider og portaler, individuell aktivitet og elektronisk stemmegivning. For de to førstnevnte kan det være vanskelig å definere hvilke sider og portaler som er relevante. For den sistnevnte kan det tenkes at forskjeller i andel som stemmer elektronisk skyldes lavere digital kompetanse, men det kan også skyldes lavere oppslutning av andre årsaker eller bare et ønske om å ikke stemme digitalt, selv om man hadde fått det til om man måtte.

Gjennom prosjektperioden har vi fått innspill om at **bruk av sterk og stødig-tilbud (R52)** er en interessant indikator. I Age-friendly environments in Europe trekkes **andel av eldre som oppgir å delta i fysisk aktivitet i gruppe på fritiden sin (R53)** frem som en viktig indikator, både for mental og fysisk helse fordi det også handler om sosial deltagelse. De to indikatorene er til en viss grad overlappende, men Sterk og stødig er et av mange ulike tilbud som finnes. Det vil være langt mer omfattende og kartlegge alle tilbud og brukere av dem. Ikke alle kommuner har Sterk og stødig, og noen har nok også andre private eller offentlige tilbud, slik at det er usikkerhet knyttet til om indikatoren faktisk er god i forhold til å måle hvor mange som deltar i et slikt tilbud. Som diskutert i delkapittel 3.4.2 kan indikatorer som måler spesifikke tilbud oppfattes som styringssignal.

4.3 Strukturindikatorer

Strukturindikatorer beskriver i hvilken grad samfunnet er tilrettelagt for at det er mulig å nå de målene som er satt. For eksempel, der resultatindikatorer beskriver utfall knyttet til hvor mye vi går, beskriver strukturindikatorer om det eksisterer steder å gå, samt hvilke kvaliteter disse stedene har.

Tabell 4-2 presenterer de identifiserte indikatorene etter førstesortering (gruppering av indikatorer med betydelig overlapp). Indikatorene er sortert inn i elleve grupper. De knytter seg til tilgang på steder for daglige gjøremål og aktivitet, kvaliteter ved disse stedene og infrastruktur knyttet til ulike reisemåter. I tillegg er det en gruppe med indikatorer om forhold for eldre relatert til oppfølging og digitalisering. I overskrifter og tekst henvises det til indikatorer på formen «S1». Disse henvisningene er til tabellens første kolonne. I det videre presenteres indikatorene og vurderingen av dem.

4.3.1 Steder for daglige gjøremål (S1–S9)

Eksistens av og enkel tilgang på steder for daglige gjøremål blir trukket frem i en rekke arbeid. Med gange som den viktigste fysiske aktiviteten i alle aldersgrupper er nærhet til de stedene vi reiser mest til interessante faktorer (Helse- og omsorgsdepartementet, 2020). Uten tilstrekkelig nærhet til slike steder vil få gå eller sykle for å komme seg dit, og færre vil trolig være aktive. Nærhet til steder for daglige gjøremål løftes også frem som viktig for aktiv aldring og aldersvennlige samfunn, uavhengig av reisemåte fra bosted (Helse- og omsorgsdepartementet, 2018).

Hva stedene for daglige gjøremål er vil variere i ulike deler av befolkningen vi ser på. For barn og deres foreldre, er trolig barnehage og skole viktige steder i hverdagen. For mange voksne – både med og uten barn – er det trolig arbeidsplassen og butikker, og for eldre er kanskje arbeidsplassen mindre viktig.

Nærhet til barnehage, skole og arbeid (S1–S5)

Det er foreslått indikatorer knyttet til nærhet til barnehage og skole i en rekke kilder og Statistisk sentralbyrå har nylig beregnet indikatorer for dette i sitt Nærmiljøindikator-prosjekt. I disse tre indikatorene beregnes andelen av norske husholdninger som **bor under 2 km fra en barnehage (S1), 4 km fra en grunnskole (S2) og 10 km fra en videregående skole (S3)**. Indikatorene er beregnet med registerdata om den norske befolkningens bosted og informasjon om skolers beliggenhet fra Nasjonalt skoleregister. Kvaliteten på indikatorene vurderes som god. Statistikken er tenkt produsert årlig av SSB, det er godt datagrunnlag med lav usikkerhet og den beregnes for relevante deler av befolkningen, blant annet kommune og aldersgruppe. Det er noe uklart

hvilken demografisk oppløsning indikatoren vil ha når den går inn produksjon. Siden statistikken beregnes med registerdata om den norske befolkningen er mulighetene gode for å beregne den etter en rekke variabler som alder, innvandringsbakgrunn, inntektsnivå og utdanningsbakgrunn, i tillegg til geografi. Det er også verdifullt at dette kan beregnes tilbake i tid dersom man skulle ønske endringer, som ikke alltid er mulig med for eksempel spørreundersøkellesdata.

Det ble påpekt i workshop 2 at avstandstersklene som benyttes fremstår noe høye dersom indikatorene skal være informative om befolkningens mulighet til å være aktive på reisen dit, for eksempel ved å gå eller sykle. Dette er et viktig poeng og det kan være verdifullt å vurdere om indikatorene bør beregnes med kortere og eventuelt flere avstandsterskler, for eksempel basert på forskning om aksjonsradius. I workshop 2 ble det foreslått å sette tersklene til 2 km og 5 km med hensyn til gående og syklende, henholdsvis.

Indikatorene beregnes for alle husholdninger. Det bør vurderes om indikatorens relevans blir høyere om den beregnes kun for de husholdningene som faktisk har barn i relevant alder for barnehage/skole. At en ung, singel person bor i nærheten av barnehage er trolig ikke en positiv faktor for hans mulighet til å være aktiv. Dette bør være mulig å få til med registerdataen som SSB har tilgjengelig. Det kan også tenkes at indikatoren kan beregnes med utgangspunkt i den barnehagen eller skolen barnet faktisk går i. Dette vil kunne ta hensyn til at et barn ikke nødvendigvis har plass på den barnehagen som er nærmest, slik at kapasitetshensynet kommer med i indikatoren. Dette vil trolig kreve mer datainnsamling.

I SSBs arealprofiler viser indikatorene **andelen som arbeider i sentrum (S4) og boligers nærhet til arbeidsplasser (S5)** tilsvarende informasjon om befolkningens nærhet til arbeidsplass. Det er ikke nødvendigvis nærhet til husholdningenes arbeidsplass disse indikatorene beskriver. I motsetning til SSBs nye Nærmiljøindikatorer er ikke disse indikatorene beregnet med kobling av befolkningens bosted og stedet av interesse, i dette tilfellet arbeidsplassen. Relevansen til «andelen som jobber i sentrum» bestemmes av hvordan befolkningen er bosatt relativt til sentrum. Er alle bosatt i sentrum kan en høy andel som arbeider i sentrum være positivt for muligheten til å gå. Motsatt er tilfellet hvis alle bor utenfor sentrum. Følgelig vurderes indikatorens relevans til lav. Det samme gjelder for andelen boliger i nærhet av arbeidsplasser; det er ikke nødvendigvis de bosatt nært de aktuelle arbeidsplassene som faktisk jobber der. Dette gjør at indikatorene vurderes å ha lav relevans og er i sum lite egnet til å si noe om befolkningen bor nært sitt arbeidssted.

Tabell 4-2: Kartlagte strukturindikatorer

ID	Indikator	Overlappende indikatorer	Kvalitetsklasse	Produsent/datakilde	Kilde
Steder for daglige gjøremål					
S1	Andel husholdninger som bor under 2 km fra en barnehage*	2	1	SSB Nærmiljøindikator	1, 8
S2	Andel husholdninger som bor under 4 km fra en grunnskole*	3	1	SSB Nærmiljøindikator	1, 8, 17
S3	Andel husholdninger som bor under 10 km fra en videregående skole*	-	1	SSB Nærmiljøindikator	1
S4	Andel som jobber i sentrum (C6)	-	1	SSB Arealprofiler	11
S5	Boligens nærhet til arbeidsplasser (C7) *	-	1	SSB Arealprofiler	11
S6	Boligens nærhet til sentrum (C9)	-	1	SSB Arealprofiler	11
S7	Andel husholdninger som bor under 6 km fra en dagligvarebutikk*	3	1	SSB Nærmiljøindikator	1, 8, 5
S8	WalkScore	-	3	-	8
S9	Boligens nærhet til apotek, legesenter og helsestasjon	-	3	-	Innspill
Sosiale møteplasser					
S10	Kulturindeksen*	-	1	Telemarksforskning	20
S11	Andel husholdninger som bor under 6 km fra en restaurant*	-	1	SSB Nærmiljøindikator	1
S12	Andel husholdninger som bor under 10 km fra et bibliotek*	-	1	SSB Nærmiljøindikator	1
S13	Andel husholdninger som bor under 10 km fra en kino*	-	1	SSB Nærmiljøindikator	1
S14	Nærhet til kjøpesenter, frivillige sentraler, kafeer, forsamlingshus og lignende	-	3	-	Innspill
S15	Nærhet til kostnadsfrie sosiale møteplasser	-	3	-	Innspill
S16	Areal/lokaler avsatt til kultur, idrett og frivillighet	-	3	-	3
Leke- og rekreasjonsområder					
S17	Andel personer som har trygg tilgang og kort vei til leke- og rekreasjonsområder*	10	1	SSB Nærmiljøindikator	1, 8, 12, 2, 21
S18	Samlet areal av leke- og rekreasjonsområder innenfor tettsteder*	4	1	SSB KOSTRA	12
S19	Andel av sykehjem, barnehager og skoler med tilgang på rekreasjonsareal*	2	1	SSB	8
S20	Antall rekreasjons- og friluftsområder tilrettelagt etter prinsippene om universell utforming*	4	1	SSB KOSTRA	8
S21	Andel tilgjengelige lekeplasser	-	3	-	8
S22	Samlet lengde av planlagt maskinpreparerte skiløyper, gitt normale snøforhold (km)	-	1	SSB KOSTRA	Innspill
Idrettstilbud og -anlegg					
S23	Tilbud av Sterk og stødig eller tilsvarende lavterskel treningstilbud for eldre	-	1	Sterk og stødig	5
S24	Treningstilbud	-	3	-	Innspill
S25	Andel husholdninger som bor under 2 km fra et idrettsanlegg*	-	1	SSB Nærmiljøindikator	1
S26	Idrettsindeksen: Anleggsdekning*	-	1	Telemarksforskning	19

Fortsettelse av Tabell 4-2: Kartlagte strukturindikatorer

ID	Indikator	Overlappende indikatorer	Kvalitetsklasse	Produsent/datakilde	Kilde
Friluft- og naturområder					
S27	Andel husholdninger som har trygg tilgang og kort vei til turområde fra der de bor*	7	1	SSB Nærmiljøindikator	1, 8, 12, 2
S28	Andel med turruter i sitt nærområde	-	3	-	Innspill
S29	Samlet lengde av turveier, turstier og løyper tilrettelagt for sommerbruk (km)*	-	1	SSB KOSTRA	Innspill
S30	Samlet lengde av turveier og turstier for vinterbruk (km)	-	3	-	Innspill
S31	Andel av kommunen som er vernet natur	3	1	SSB Arealstatistikk, Kartverket	18, 2, 21
S32	Andel potensielt tilgjengelig strandsone (B2)*	4	1	SSB Arealprofiler	8, 18
Infrastruktur for gående og syklende					
S33	«Walkability»-score	-	3	-	Innspill, 8
S34	Andel av gater i nabolag med fortau	4	3	-	15, 8, 17
S35	Andel kommunale veier og gater med belysning av alle kommunale veier og gater (prosent)*	2	1	SSB KOSTRA	Innspill, 2
S36	Indikator for tilfredsstillende helårsdrift og vedlikehold for gangarealer med omgivelser langs riksveg, fylkesveg og kommunale veger	-	3	-	17
S37	Andel med trygg tilgang til sammenhengende nettverk av stier, turveier og gang- og sykkelveier	6	3	-	8, 17
S38	Andel km tilrettelagt for syklende som kommunene har ansvaret for av alle kommunale veier (prosent)*	2	1	SSB KOSTRA	Innspill
S39	Antall km riksveg og fylkesveg som har lokale barriereeffekter for gående og syklende	-	3	-	17
S40	Andel av kommunale veier med under 40km/t fartsgrense	-	2	-	8
S41	Antall fotgjengerulykker	-	1	Trafikkulykkesregister	17
S42	Antall sykkelulykker	-	1	Trafikkulykkesregister	Innspill
Kollektivtransport					
S43	Andel husholdninger som bor under 500 meter fra en holdeplass med minst en avgang i timen*	5	1	SSB Nærmiljøindikator	1, 8, 11, 15, 17
S44	Andel eldre med tilgang på aldersvennlig transport	-	3	-	5
S45	Antall kollektivknutepunkt/holdeplasser UU*	3	2	-	8, 17
Parkering					
S46	Andel av parkeringsplasser prioritert for eldre eller personer med funksjonsnedsettelse	-	2	-	15
S47	Tilbakemeldinger fra befolkningen, for eksempel om parkeringsplasser	-	3	-	10

ID	Indikator	Overlappende indikatorer	Kvalitetsklasse	Produsent/datakilde	Kilde
Kvaliteter ved offentlige rom					
S48	Andel av offentlige rom og bygninger som er fullstendig tilgjengelig med rullestol	2	3	Statens kartverk	15
S49	Tetthet av toaletter i offentlige rom	-	3	-	2
S50	Tetthet av benker i offentlige rom/gangvei	-	3	-	Innspill
S51	Opplevd trygghet i offentlige rom	-	3	-	12
Miljøfaktorer					
S52	Andel husholdninger som bor minst 100 meter fra nærmeste trafikkerte vei*	-	1	SSB Nærmiljøindikator	1
S53	Andel husholdninger som bor i områder ikke utsatt for støy fra vei, bane eller fly*	-	1	SSB Nærmiljøindikator	1
S54	Andel husholdninger som bor i områder ikke utsatt for luftforurensning*	3	1	SSB Nærmiljøindikator	1, 12, 11
S55	Mengde søppel i friluftsområdene	-	3	-	10
Eldre, oppfølging og digitalisering					
S56	Bruk av velferdsteknologi (sikkerhetsalarmer, mobile sikkerhetsalarmer, medisindispensere og digitale besøk)*	-	2	SSB	9
S57	Tilbud uten behov for digital kompetanse (kollektiv, kultur, mv.)	-	3	-	Innspill
S58	Digital kompetanse og utenforskap	-	3	-	Innspill
S59	Digital hjelp og opplæring	-	3	-	Innspill
S60	Hjemleveringstjeneste for dagligvarer	-	3	-	Innspill

Note: Klasse 1-indikatorer er produsert eller mulig å beregne lett tilgjengelig tallmateriale. Klasse 2 og 3 eksisterer ikke og er indikatorer som mangler definisjon, metode eller data. Kildekolonnen angir kilde for innspill av indikatoren til prosjektet. Nummeret henviser til Tabell 2-1 og Tabell 2-2. Den første oppgitte kilden er den vist i tabellen. «Innspill» betyr at indikatoren er blitt foreslått underveis i prosjektet, for eksempel i intervju eller workshop. * Indikatoren inngår i rapportens anbefalinger. **Indikatoren er klasse 2 og inngår i rapportens anbefalinger. Datakilder viser produsenten av data, og med kilde menes der indikatoren ble funnet under kartleggingen.

Arbeidsplassen er en viktig hverdagsarena. SSB påpeker også dette i sin rapport om Nærmiljøindikatorene, men påpeker samtidig at datakvaliteten om hvor, geografisk, hver person arbeider er mindre god. De skriver videre at en indikator om befolkningens nærhet til arbeidsplassen vil være en interessant indikator. Nærhet til arbeid kan også være viktig for hvor lenge man står i arbeid før avgang til pensjon. Vi ser at dette er et tema som ikke er godt dekket i eksisterende indikatorer i dag og stiller oss positive til et slikt utviklingsarbeid.

Nærhet til butikker og tjenester (S6–S9)

I tillegg til barnehage, skole og arbeidsplass er en rekke andre hverdagsarenaer, og særlig butikker og tjenester er relevant. Mange butikker og tjenester er ofte i klynger og i sentrumsområder. I SSBs Arealstatistikk finnes det en indikator om **boligens nærhet til sentrum (S6)**. Den viser gjennomsnittlig avstand i kilometer fra alle boliger i matrikkelen til nærmeste sentrumssone. Den har en svakhet ved at

den teller boliger, og ikke innbyggere. Hvis det er slik at større husholdninger i snitt bor lenger unna sentrum vil indikatoren vise en mer positiv situasjon det reelt sett er. Derfor er denne vurdert noe lavere på relevans. Hvis det videre er slik at det er forskjeller mellom kommunene i hvordan husholdningsstørrelse fordeler seg geografisk i forhold til sentrum vil sammenlignbarheten av indikatorene også være svakere på tvers av kommuner. Videre er det slik at indikatoren ikke kan beregnes for ulike grupper av befolkningen utover geografi, fordi den ikke er koblet til registre over befolkningen. Dette gjør den til et mindre relevant verktøy for kommunene.

SSB beregner i sine nye Nærmiljøindikatorer **andelen husholdninger som bor under 6 km fra en dagligvarebutikk (S7)**. Som øvrige Nærmiljøindikatorer kan denne beregnes for ulike grupper i befolkningen og vurderes som god. Også her kan det stille spørsmål ved om avstandsterskelen er for høy for det formålet å beskrive befolkningens

mulighet til å ha en *aktiv reise* til sin nærmeste dagligvareforretning. I Fongar og Thorén (2022) sin kartlegging av indikatorer trekker de, for eksempel, frem forslag om tilsvarende indikator beregnet med avstandsterskel på 500 meter.

Det er også kommet innspill om å utvikle indikator for om kommuner har Merkur-butikker. Dette kan være egnet for å si noe både om eksistensen av butikker og kommunens oppmerksomhet om tematikken. Vi vurderer det imidlertid som mindre egnet enn de tidligere nevnte indikatorene. Vi stiller også spørsmål ved om kommunene bør «måles» på deltagelse i et spesifikt program. I et indikatorsett fra statlig aktør kan dette tolkes som styringssignal. Om det allikevel er ønskelig å fange opp butikker med det tjenestetilbudet som Merkurbutikker har anbefaler vi at det gjennomføres bredere tellinger av slike butikker med slike tjenester, uavhengig av deltagelse i et spesifikt program. Merkur-butikker er også primært aktuelt for distriktkommuner og vil derfor ha lav sammenlignbarhet på tvers av alle kommuner. En indikator som fanger opp forretninger med ønskede tjenester uten tilhørighet til et spesifikt program vil ha høyere sammenlignbarhet. Det er ikke til hindre for at data fra og om Merkur-programmet kan være et nyttig datagrunnlag i en slik telling.

Dagligvare er kun en av flere typer butikker og tjenester som vi kan ha behov for tilgang til i hverdagen. Fongar og Thorén (2022) trekker frem **WalkScore (S8)**. Dette er en indikator som fanger opp et bredere sett av steder og inkluderer tretten ulike kategorier: dagligvarebutikker, kaffebarer, restauranter, barer, kinoer, skoler, parker, biblioteker, bokhandlere, treningssentre, apotek, jernvarebutikk og kles-/musikkbutikker. Indikatoren beskriver i hvilken grad disse stedene kan nåes fra en gitt adresse. WalkScore er derfor ikke en ferdigutviklet indikator som kan inngå direkte i et indikatorsett. Vi har ikke identifisert beregning av WalkScore for adresser i Norge. Dette må i så fall utvikles. Videre må det defineres et sett av adresser som WalkScore skal beregnes for, og som aggregeres opp til en indikator for et område, for eksempel kommune eller bydel. Det er ikke åpenbart hvordan disse adressene skal velges ut. Ideelt sett gjøres dette som for SSBs Nærmiljøindikatorer, hvor en score beregnes for alle husholdninger/personer og aggregeres opp. En slik indikator vil da også kunne beregnes for ulike grupper i befolkningen, siden den er koblet til befolkningsregistre. Kostnaden for dette utviklingsarbeidet fremstår høyere.

For eldre ble det i workshop trukket spesielt frem behovet for **nærhet til apotek og lege-/helsesenter (S9)**, og det kan være verdi i å skille ut dette i en egen indikator for dem. Dette er ikke en indikator som

eksisterer i dag, men fremstår som en god kandidat for videreutviklingen av SSBs Nærmiljøindikatorer.

4.3.2 Sosiale møteplasser (S10–S16)

I tillegg til nærhet til steder for daglige gjøremål er sosiale møteplasser viktige arenaer for en rekke ulike aldersgrupper. For de som går på skole og eller er i arbeid er disse stedene ofte viktige sosiale møteplasser. For de som ikke er i utdanning eller arbeid, for eksempel pensjonister, blir andre sosiale møteplasser viktige. Selv for de under utdanning eller i jobb kan andre sosiale møteplasser være verdifulle arenaer, for eksempel knyttet til utøvelse av religion.

Kulturindeksen (S10) er utviklet og produsert av Telemarkforskning og gir et samlemål på kulturtilbud og aktiviteten i kommuner og fylker. Indikatoren produseres årlig og baserer seg på over 50 indikatorer knyttet til utgifter til kultur, museum, kino, bibliotek, kulturskole, frivillighet, mm. Indikatoren tar ikke hensyn til nærheten av de ulike tilbudene til der befolkningen bor, og vurderes derfor som mindre relevant for *fysisk* aktivitet, men relevant for aktiv deltagelse i samfunnet i en bredere forstand. Kulturindeksen er ikke dekkende for alle typer sosiale møteplasser, og dekker for eksempel ikke kafeer, dagsenter for eldre eller steder for utøvelse av religion. Kostnaden ved å ta i bruk denne indikatoren er ikke vurdert ettersom den publiseres av en privat aktør. Produksjonen av indeksen er i dag finansiert av oppdragsgivere i kommuner og fylker gjennom abonnementsordninger.

Samlemål som kulturindeksen kan gi nyttig overordnet informasjon. Samtidig er det slik at hva som er viktige sosiale møteplasser varierer i befolkningen. Å utelukkende se på samleindekser innebærer derfor risikoen for at man ikke ser eventuelle steder som det ikke er et godt tilbud av. Det ble også løftet frem i workshop at det er nyttig å kunne bryte ned samleindekser på komponentene den består av, for å kunne identifisere hva som er driverne bak en god eller mindre god score. SSB beregner i sine Nærmiljøindikatorer **andelen som bor under 6 km fra en restaurant (S11), 10 km fra et bibliotek (S12) og 10 km fra en kino (S13)**. Disse indikatorene beskriver nærheten til og tilgangen på tre sosiale møteplasser. Vi vurderer avstandstersklene her som mindre viktig for skole og arbeidsplass, ettersom tilgangen i seg selv fremstår viktigere enn reisen dit. Alle har, for eksempel, krav på skoleplass og får gratis skyss over visse avstandsterskler, men det er ikke tilfellet for de tjenestene som de tre indikatorene S11–S13 beskriver. Som for de øvrige Nærmiljøindikatorene vurderes kvaliteten som god.

I workshop ble det påpekt at disse tre tjenestene kun fanger opp en liten andel av relevante sosiale møteplasser og andre arenaer for deltagelse i samfunnet. Foreslått indikator **Nærhet til kjøpesenter,**

frivilligsentraler, kafeer, forsamlingshus og lignende (S14) er resultatet av dette. Forslag til steder som bør inngå inkluderer kjøpesenter, kaféer, forsamlingshus (blant annet for utøvelse av religion), frivilligsentraler, dagsenter for eldre, ungdomsklubber og arenaer for demokratisk deltagelse. En utvidelse av Nærmiljøindikatorene over med flere steder for sosial deltagelse fremstår verdifullt. Det ble også trukket frem i workshop at det bør hensyntas at ikke alle grupper i samfunnet har råd til å delta på alle tilbud. Det ble derfor foreslått at indikatorer for temaet, for eksempel en samleindikator, også beregnes kun for **kostnadsfrie tilbud (S15)**.

I Stortingsmelding 28 (2023) Gode bysamfunn og små skilnader ble det også foreslått en indikator knyttet til **areal/lokaler avsatt til kultur, idrett og frivillighet (S16)**. Denne indikatoren eksisterer ikke per i dag. Det må utvikles en presis definisjon og eventuelt datagrunnlag må vurderes. En eventuell indikator bør hensynta størrelsen på befolkningen som deler disse arealene. Indikatoren kan trolig ha verdi for kommunene. Det er trolig noen kostnader forbundet med å utvikle en slik indikator, om det er mulig. Det eksisterer noen indikatorer for arealer til idrett (se delkapittel 4.3.4).

4.3.3 Leke- og rekreasjonsområder (S17–S22)

Leke- og rekreasjonsområder trekkes frem som en viktig faktor i en rekke ulike kilder. SSB har i Nærmiljøindikatorene beregnet **andelen av personer som har trygg tilgang og kort vei til leke- og rekreasjonsområder (S17)**. Avstandsterskelen er satt til 200 meter. Som følge av statistikken som beregnes for rekreasjonsareal er indikatoren kun for by og tettsteder. Arealene inkluderer skog, åpen fastmark, våtmark, bart fjell, grus- og blokkmark og park- og idrettsområder. På linje med øvrige Nærmiljøindikatorer vurderes kvaliteten som god. Blant liknende indikatorforslag er lekeplasser med egnede lekeapparater. Disse indikatorforslagene kan, men blir ikke nødvendigvis fanget opp i denne statistikken. Tilsvarende gjelder for tuftparker o.l. Det er uklart hvor godt datagrunnlaget som eventuelt eksisterer om slike områder er, men det er uansett arealer som burde vært inkludert eller beregnet i egen indikator.

I workshops ble det diskutert viktigheten av å måle både nærheten til en gitt fasilitet, som i indikatoren nevnt i forrige avsnitt, men også viktigheten av å se på hvor mange som skal dele på en gitt fasilitet. Sistnevnte er spesielt relevant i mer tettbygde strøk, hvor en høy andel vil ha nærhet og fremstå positivt. Dersom det er veldig mange som deler et lite areal kan det medføre at de i realiteten har dårlig tilgang på slike fasiliteter. En lignende statistikk publisert av SSB er **samlet areal av leke- og rekreasjonsområder innenfor tettsteder (S18)**. For kommunene kan denne variabelen, justert nettopp for innbyggertall, gi

indikasjoner på dette. Ideelt beregnes indikatoren på et mer detaljert nivå, for eksempel på individnivå med areal innenfor en viss radius justert for innbyggertallet innenfor den samme radiusen. Sistnevnte har trolig noe høyere utviklingskostnader.

Barn og unge bruker store deler av sin våkne tid i barnehage eller skole. En foreslått indikator viser **andel av bygninger med tilgang på rekreasjonsarealer (S19)** separat for sykehjem, barnehage og skole. Indikatorene baserer seg på SSBs arealstatistikk og gjelder derfor kun for tettsteder. Den har derfor noe lavere relevans, enn indikatorer som tar utgangspunkt i innbyggernes bosted, skole og lignende.

Den reelle tilgangen på leke- og rekreasjonsområder vil for deler av befolkningen også avhenge av hvordan det er utformet fra et tilgjengelighetsperspektiv. Dette er et viktig perspektiv, og ideelt sett skulle alle indikatorer være beregnet også med betingelse om universell utforming. **Antall rekreasjons- og friluftsområder tilrettelagt etter prinsippene om universell utforming (S20)** er i dag tilgjengelig gjennom KOSTRA. Tallene er selvrapportert av kommunene til SSB. Variabelen fanger kun opp områder med kommunalt driftsansvar. Videre er det kjent at det er variasjon i kvaliteten på kommunenes rapportering, noe som gjør det uklart hvordan kvaliteten for akkurat denne variabelen er. Med samme motivasjon er det foreslått indikator for **andel tilgjengelige lekeplasser (S21)**. Datagrunnlag for dette eksisterer ikke.

Maskinpreparerte skiløyper (S22)

I KOSTRA rapporterer kommunene om maskinpreparerte skiløyper (**S22**) og dette trekkes frem i et innspill som mulig indikator. For de som ønsker å gå på ski er dette trolig en viktig faktor for muligheten til å gjøre det. Andelen som går på ski har vært fallende over tid, men Levekårsundersøkelsen til SSB viser at en betydelig andel, 33 prosent av befolkningen i 2020, gikk minst én kort skitur (Statistisk sentralbyrå, 2020). Samtidig er dette en betydelig lavere andel sammenlignet med antallet som går fottur (79 prosent) og lavere enn andelen som oppga å ha vært på fisketur (37 prosent). I ett indikatorsett fremstilt av statlig aktør vurderer vi det som uheldig om kommunene oppfatter å bli «målt» på en konkret aktivitet, uten at man samtidig har indikatorer som fanger opp strukturer for aktiviteter som er minst like utbredt i befolkningen.

Utover det åpenbare, at ikke alle kommuner har snøforhold som tillater løypekjøring, er indikatoren også lite sammenlignbar på tvers av kommuner dersom den ikke tar høyde for tilgangen av løyper per potensielle brukere av dem. Det vil være utfordrende å måle antall potensielle brukere, siden

det trolig i mange kommuner er mange tilreisende skigåere. Sammenlignbarheten er derfor også noe lav.

4.3.4 Idrettstilbud og -anlegg (S23–S26)

Delvis overlappende med rekreasjonsområder er tilgang på arealer for idrett, samt idrettstilbud i seg selv. **Tilbud av Sterk og stødig (S23)** i kommunene blir kartlagt gjennom spørreundersøkelser til kommunene. Sterk og stødig er treningstilbud tilpasset seniorer og kan brukes som en indikator på treningstilbud til eldre. Samtidig er det kun ett av potensielt mange ulike idrettstilbudet til eldre. Det kan være uheldig om det publiseres statistikk fra en statlig aktør om kun ett utvalgt tilbud, jf. diskusjonen i delkapittel 3.4.2. En alternativ indikator kan være å telle alle typer relevante treningstilbud, herunder frisklivssentraler, private treningsstudio, trening ved dagsenter og lignende. Vi har ikke identifisert forslag til eller eksisterende indikatorer som går inn på treningstilbud til andre deler av befolkningen.

I løpet av prosjektet har det blitt gitt innspill om å utvikle indikator(er) som beskriver **idrettstilbud for alle grupper av befolkningen (S24)**, hvor kapasitet også er viktig. Idrettstilbud er organisert på ulike vis, for eksempel gjennom ulike forbund. Vi har ikke sett mulige datakilder som beskriver dette.

Det er foreslått indikatorer både for nærhet og tilgang på idrettsanlegg, for både egenorganisert og organisert aktivitet. I SSBs Nærmiljøindikatorer beregnes **andel husholdninger som bor under 2 km fra et idrettsanlegg (S25)**. Indikatoren vurderes som god, på linje med de andre nærmiljøindikatorene. Til grunn for indikatoren ligger Idrettsanleggsregisteret til Kulturdepartementet. Her inngår en rekke ulike idrettsanlegg for både organisert og uorganisert idrett, for eksempel idrettshaller, golfbaner og skateparker. Det er verdt å påpeke at indikatoren ikke fanger opp sammenheng mellom etterspørselen etter ulike anlegg for ulike idretter. Den fanger heller ikke opp tilgangen på idrettsanlegg hensyntatt befolkningen. Denne tilgangen fanges opp i **Idrettsindeksen sin anleggsdekning (S26)**, som beregnes av Telemarksforskning. I denne indeksen beregnes antall anlegg i forhold til både antall aktive og antall innbyggere. Indeksen tar også hensyn til størrelsen på anleggene ved at små og store anlegg teller ulikt i indeksen. Kostnaden ved idrettsindeksen er ukjent ettersom den produseres av en privat aktør. I kombinasjon vurderer vi disse to indikatorene til å gi et godt overordnet bilde av tilgangen på idrettsanlegg i nærområdet.

4.3.5 Friluftsliv- og naturområder (S27–S32)

Tilgang til friluftsliv- og naturområder blir trukket frem i mange rapporter og arbeid, i tillegg til rekreasjonsområder mer generelt. Nærhet til slike

områder blir hyppig nevnt, men også i hvilken grad naturområder er *sikret* og tilgang på strandareal.

Tilgang til natur

I SSBs Nærmiljøindikatorer inngår en variabel for **andel husholdninger som har trygg tilgang og kort vei til turområde fra der de bor (S27)**. Statistikken om nærturterreng fra SSBs arealstatistikk benyttes for å beregne indikatoren og det legges til grunn en avstandsterskel på 500 meter. Det legges ikke til grunn noen kriterier for områdene, for eksempel omfang av stier eller lys i området. I Kartverkets Nasjonale database for turruter eksisterer det data om stier og veier. En mulig utvidelse av indikatoren over, eventuelt en ny indikator, er å beregne **andelen med turruter i sitt nærområde (S28)**. Denne indikatoren må eventuelt utvikles. Gitt at den utvikles av SSB og etter mønster av deres Nærmiljøindikatorer, antar vi at kostnaden vil være middels og primært drives av forberedning av turrutedata fra Kartverket.

Begge disse indikatorene sier noe om nærheten til slike områder. Den reelle tilgjengeligheten til områdene vil også avhenge av hvor mange som skal dele dem. I KOSTRA rapporteres det om **samlet lengde av turveier, turstier og løyper tilrettelagt for sommerbruk (S29)**. Denne variabelen, justert for innbyggertall, vil være informativ til dette. Tallene baserer seg på selvrapporterte tall fra kommunene, med de kvalitetsutfordringene det kan medføre. Variabelen gjelder også kun for sommerbruk, som da kun vil gjelde for deler av året. Tilgang til natur er trolig av lik betydning hele året, og det er samtidig slik at ikke hele befolkning kan eller ønsker å benytte ski, truger eller lignende for å benytte seg av naturen om vinteren. Med bakgrunn i dette er det kommet innspill om en tilsvarende indikator for vinterstid: **samlet lengde av turveier og turstier for vinterbruk (S30)**. I denne legges primært områder som det ikke kjøres skiløyper på, slik at de kan benyttes av for eksempel gående og syklende uten konflikt med skiløpere.

Vernet natur

I Naturkampen (av Sabima) benyttes **andel av kommunen som er vernet natur (S31)** som indikator. Denne beregnes med SSBs Arealstatistikk. Tilsvarende indikator om statlig sikrede friluftsområder eller vernet natur er også foreslått i flere kilder. Vern i seg selv er ikke et nødvendig kriterium for om et areal kan eller vil bli benyttet til rekreasjon. Relevansen vurderes derfor som lav.

Dersom indikatoren benyttes bør det vurderes om den også skal presenteres med andel av kommunen som er natur. Kommunene har ulike forutsetninger for vern av arealene sine som følge av historisk nedbygging av natur, men også andre forhold. En geografisk liten storbykommune har mindre mulighet til å oppnå en

høy andel vernet natur som andel av kommunens areal. For å oppnå høy sammenlignbarhet mellom kommuner bør statistikken sees i sammenheng med andelen av kommunen som er natur. Vi påpeker at statistikken bør beregnes som andel av kommunearealet, og ikke som andel av naturareal. Dette fordi hvis nevneren i indikatoren er naturareal vil en kommune som bygger ned all natur bortsett fra den som er vernet gjøre det bedre i indikatoren. Vi påpeker også at nedbygging av natur og menneskelige inngrep er aktuelle tema og som kan påvirke fremtidig mulighet til å benytte natur for rekreasjon. Under dette temaet er også flere prosessindikatorer, som presenteres i delkapittel 4.4.

I utformingen og tolking av slike indikatorer må også hensynet mellom å ha uberørt natur og natur som er tilrettelagt slik at alle kan benytte den tas med. Den høyeste mulige scoren på uberørt natur, betyr derfor ikke at alle i samfunnet har mulighet til å benytte den. Dette kan handle om tilgang til kollektiv eller egen bil og tilrettelagte stier, gangveier og trapper.

Strandsone

En rekke kilder trekker også frem strandsone som viktig areal. SSB beregner i sin arealstatistikk **andel potensielt tilgjengelig strandsone (S32)**. I dette legges areal i et 100-metersbelte langs kysten med minst 50 meter fra nærmeste bygg, som ikke er dyrket mark, vei- eller jernbanearreal, og med bro eller fergeforbindelse til fastlandet. Dette gir en indikasjon på hvor det er mulig å ferdes. Deler av arealet kan være fysisk utilgjengelig, som gjør indikatoren noe mindre relevant. Det hadde også vært interessant å inkludere potensielt tilgjengelig areal rundt større elver og innsjøer. SSB beregner i dag denne statistikken separat, men det er antageligvis mulig å slå de sammen.

4.3.6 Infrastruktur for gående og syklende (S33–S42)

En høy andel reiser skjer til fots og en stadig økende andel på sykkel (Statens vegvesen, 2022). Som gående og syklende er man de mykeste i trafikkbildet. God infrastruktur for effektive og trygge reiser til fots og på sykkel løftes av den grunn frem i en rekke rapporter. Overordnet er tilgangen på eksisterende indikatorer ikke i samsvar med oppmerksomheten temaet ellers får.

«Walkability»-indekser (S33) benytter fire faktorer for å beskrive gåvannligheten i et område. Den baserer seg på boligtetthet/kompakthet i arealbruken, arealmiksen, forholdet mellom bebyggt areal for handelsvirksomhet mot tomteareal og veikrysstetthet. Indeksen er mye brukt i forskning og etablert som et verktøy i planlegging (Fongar & Thorén, 2022). Det er ressurskrevende å beregne indekser og vi har ikke kommet over beregninger av

denne for Norge. I en masteroppgave avlevert i 2019 ble en slik indeks beregnet for Kristiansand kommune (Holan, 2019). Metoden og datakildene i denne kan være et utgangspunkt for beregning av en slik indeks for resten av Norge.

Tilgang til fortau og gangvei løftes frem i flere arbeid, både for gående og syklende. Blant annet **andel av gater i nabolag med fortau (S34)**. Innenfor disse temaene har vi ikke identifisert eksisterende indikatorer eller ferdigstilte datasett som kan benyttes for å beregne dem. Kvaliteter ved gangarealene, som belysning, trekkes frem som viktige faktorer. I KOSTRA rapporterer kommunene om **andelen av kommunale veier og gater med belysning (S35)**. Denne er begrenset til kommunale veier, og gjelder ikke eksplisitt for gangarealer. Relevansen er derfor lav. Ideelt sett ville indikatoren ha fanget opp belysning for alle gater benyttet av gående, også inkludert veier der det er tillatt. For øvrige kvaliteter har vi ikke identifisert andre eksisterende indikatorer eller datagrunnlag. Blant foreslåtte indikatorer er:

- tilfredsstillende helårsdrift og vedlikehold for gangarealer (S36)
- andel med trygg tilgang til sammenhengende nettverk av stier, turveier og gang- og sykkelveier (S37)
- antall km riksveg og fylkesveg som har lokale barriereeffekter for gående og syklende (S39)
- Andel av kommunale veier med under 40 km/t fartsgrense (S40)

For syklende rapporteres det i KOSTRA om **andel km tilrettelagt for syklende som kommunen har ansvaret for (S38)**. Dette vurderes som en relevant indikator, selv om det kun gjelder kommunale veier. Den inkluderer derimot både sykkelveier, kombinerte gang- og sykkelveier, sykkelfelt og tiltak i gater med fartsgrense under 40 km/t og inngår i et sykkelveinett. Fortau langs kommunal vei inngår ikke (Statistisk sentralbyrå, 2022) noe som vurderes som en hensiktsmessig avgrensning. Det er uheldig at fortau langs kommunal vei ikke rapporteres i KOSTRA, både med tanke på data for indikatorer om gåvannlighet og at det også kan benyttes av syklende.

På dette temaet – som løftes frem som viktig i tidligere arbeid og innspill til prosjektet – er det mangel på indikatorer. Mangelen er ikke knyttet til forslag til tema eller indikatorforslag, men til arbeid med å bygge opp og sammenstille datakilder som gjør at konkrete indikatorer kan utformes innenfor rammene dataene tillater. En sentral utfordring i et slikt arbeid virker å ligge i at ansvaret for vei er delt mellom kommune, fylke og stat, og derav også data.

Det er foreslått å benytte ulykkesstatistikk for å belyse forholdene for både **fortgjengere (S41)** og **syklende (S42)**. Det eksisterer statistikk i dag for

ulykker i Trafikkulykkesregisteret. Denne statistikken baserer seg på politi-rapporterte ulykker, som består av dødsulykker og ulykker med betydelig personskade. Ulykkene må også inkludere minst ett kjøretøy. Dette innebærer at ulykker med lettere eller ingen skade for fotgjengere og syklister ikke er med i statistikken. Hvis formålet til slike indikatorer er å belyse noe ved hvor trygt det er å bevege seg til fots og med sykkel, vil slike indikatorer gi et mer positivt bilde enn det som er tilfellet. Indikator basert på denne statistikken har derfor noe lavere relevans, og noe høyere usikkerhet.

4.3.7 Kollektivtransport

Tilgang på kollektivtransport er en viktig faktor for mange for å kunne delta aktivt i samfunnet. Dette gjelder både for de som har behov for transport på korte avstander og for alle som har lenger reisevei til det de ønsker å delta på. SSB har blant sine Nærmiljøindikatorer **andel husholdninger som bor under 500 meter fra en holdeplass med minst en avgang i timen (S43)**. Indikatoren vurderes som god.

For noen eldre kan ordinær kollektivtransport kanskje ikke være godt egnet for alle reiser. Derfor er det forslag om indikator for **andel eldre med tilgang på aldersvennlig transport (S44)**. Det er ikke foreslått hvordan *aldersvennlig transport* skal defineres eller hva slags data som kan inngå i beregningen av en slik indikator. For en slik definisjon av en indikator er det viktig at den hadde fungert for både tettbygde og mer grisorgrandede strøk.

Universelt utformede holdeplasser og reisemåter løftes frem som viktig for at alle skal kunne benytte seg av det. Derfor er det i flere kilder foreslått indikatorer relatert til dette, for eksempel **antall kollektivknutepunkt/holdeplasser som er universelt utformet (S45)**. Tall på universell utforming skal være tilgjengelig hos Statens vegvesen, som selv har henvist til enkelttall i noen rapporter. Dette inngår dog ikke i en rutinemessig statistikkproduksjon. Ettersom datagrunnlaget er noe uklart er det ukjent hvilken kostnad det vil ha å produsere en indikator, men vi forventer at den er lav til middels. Skal indikatoren beregnes bør den beregnes som andel av antall holdeplasser. Det kan også være interessant å vekte etter passasjertall, men det er ukjent om det lar seg gjøre og hvor stor verdien av å gjøre det vil være.

4.3.8 Parkering (S46–S47)

Ikke alle har mulighet til å gå, sykle eller benytte kollektivtransport, og det er grunn til å tro at en andel vil ha behov for å benytte bil på enkelte reiser. Tilgang på parkering vil være viktig i den sammenheng. Det er foreslått to indikatorer relatert til dette. Først om **andel av parkeringsplasser prioritert for eldre eller personer med funksjonsnedsettelse (S46)**, samt benytte **tilbakemeldinger fra**

befolkningen om parkeringsplasser (S47). Disse indikatorene eksisterer ikke og det finnes ikke kjente datakilder for å beregne de. Vi vurderer det dog slik at en indikator som beskriver tilgang på parkering for enkelte grupper i befolkningen vil ha høy relevans.

4.3.9 Kvaliteter ved offentlige rom (S48–S51)

Under de andre temaene er det indikatorer som på ulike vis beskriver kvaliteter, for eksempel ved rekreasjonsområder. Det er også foreslått indikatorer som ikke knytter seg til et tema spesielt, men som gjelder generelt. Dette gjelder blant annet universell utforming, med flere forslag til indikatorer som **andel av offentlige rom og bygninger som er fullstendig tilgjengelig med rullestol (S48)**. Per i dag eksisterer det ikke en komplett kilde med slik informasjon. Kartverket støtter kommuner i kartlegging av tilgjengelighet i byer, tettsteder og friluftsområder, og disse dataene samles i et nasjonalt register. Disse dataene virker enda ikke å være av et omfang som gjør de hensiktsmessige å benytte til indikatorer. Videre er innsamling av dataene gjort blant annet med engangsbevilgninger, og det er uklart i hvilken grad dataene vil bli oppdatert etter førstegangsregistreringen. Dette gjelder for nye områder og oppdatering av status for allerede registrerte områder. Vår vurdering er at datagrunnlaget fra Kartverket ikke er egnet for å følge utviklingen innenfor dette temaet.

I tillegg til belysning, som er en foreslått indikator i delkapittel 4.3.6, trekkes tilgang på benker og toaletter frem som viktige faktorer for å være aktiv, spesielt for eldre. Det er derfor forslag for indikator for **tetthet av toaletter i offentlig rom (S49)** og **tetthet av benker i offentlig rom (S50)**. Vi har ikke kommet over datakilder som kan benyttes til slike indikatorer. Noen kommuner sier de har oversikt over egne toaletter. I tillegg til toaletter drevet av kommuner er det ofte toaletter hos butikker, kjøpesenter o.l. som burde vært med i en slik indikator, om den skulle bli beregnet.

Opplevd trygghet i offentlige rom (S51) er også foreslått indikator for befolkningens mulighet til være aktiv i samfunnet. Det eksisterer ikke en ferdig utviklet indikator for dette. I ulike undersøkelser stilles det spørsmål om trygghet. En slik kilde er DFØ sin Innbyggerundersøkelse hvor de stiller spørsmålet «Hvor trygt eller utrygt mener du at det er å bo i nærområdet ditt?». På landsbasis kan den gi en indikasjon. Det er derimot et for lavt antall respondenter (4 921 i år 2021) til at det kan gjøres meningsfylte inndelinger på kommune eller mindre befolkningsgrupper i samfunnet.

4.3.10 Miljøfaktorer (S52–S55)

Det er foreslått indikatorer av miljøfaktorer relatert til hvorvidt personer ønsker å være ute. SSB har

beregnet tre slike blant sine Nærmiljøindikatorer. Disse inkluderer **andel husholdninger som bor minst 100 meter fra nærmeste trafikkert vei (S52)**, **andel husholdninger som bor i områder ikke utsatt for støy fra vei, bane eller fly (S53)** og **andel husholdninger som bor i områder ikke utsatt for luftforurensning (S54)**. Trafikkerte veier identifiseres med Nasjonal veidatabank som veier med minst 5 000 årdøgntrafikk. Støy hentes fra GeoNorge og det legges til grunn terskler fra Klima- og miljødepartementets retningslinje for behandling av støy i arealplanlegging (T-1442/2021). Luftkvalitet er kommunevise data fra Meteorologisk institutt med terskler fra luftforurensningsforskriften. Indikatorene vurderes som gode, spesielt som følge av at de beregnes med utgangspunkt i der folk bor. Relevansen vurderes derfor som høy.

For friluftsliv er det forslag om å måle **mengde søppel i friluftsområder (S55)**. Det er noe uklart hva dette faktisk vil måle. Det kan både tenkes å være en indikator på at det ikke er ønskelig å være i områder hvis de er forsøplet, men det kan også være en indikator på at områdene faktisk blir brukt. Indikatorene fremstår kostbare å skaffe data for, spesielt på kommunalt nivå. Gitt dette vurderer vi det som en lite hensiktsmessig indikator å etablere.

4.3.11 Eldre, oppfølging og digitalisering (S56–S60)

For eldre er det noen særskilte faktorer som påvirker om de kan delta i samfunnet, og om samfunnet er aldersvennlig. Det er foreslått indikatorer om **bruk av velferdsteknologi (S56)**. Dette inkluderer, for eksempel, sikkerhetsalarmer (for hjemmebruk og mobile), medisindispensere og digitale besøk. Slik faktorer kan være viktige for at eldre skal kunne leve aktive liv. Det er ikke foreslått en konkret indikator, men det publiseres i dag statistikk hos SSB om brukere av varslings- og lokaliseringsteknologi, trygghetsalarm, elektronisk medisineringsstøtte og digitalt tilsyn.⁷ Det bør være mulig å utvikle en indikator basert på disse dataene. En slik indikator bør beregnes som andel av en relevant målgruppe, for eksempel befolkningen over en gitt alder.

Digitalisering av samfunnet har i løpet av prosjektet blitt løftet frem som en utfordring for Eldres mulighet til å delta i samfunnet. Det er derfor foreslått indikatorer for tilgang på **arenaer der man kan delta uten behov for digital kompetanse (S57)**. Dette inkluderer, for eksempel, muligheten til å kjøpe teater- eller konsertbilletter fysisk og muligheten til å reise kollektivt uten app og smarttelefon. Det er også forslag om indikatorer som beskriver **eldres digitale kompetanse og digitalt utenforskap i gruppe (S58)**. Kommuner og andre aktører kan ha tiltak for å hjelpe eldre, og tilgangen på **tilbud med digital hjelp og**

opplæring (S59) er en interessant faktor. I kontekst av målene med at flere eldre skal bo hjemme, er det også gitt forslag om indikator for andel eldre som har tilgang på **hjemleveringstjeneste for dagligvarer (S60)**. Forslagene vurderes som gode og relevante. Ingen av indikatorene eksisterer og det finnes ikke et kjent datagrunnlag som kunne inngått i produksjonen av dem.

4.4 Prosessindikatorer

Prosessindikatorer er indikatorer som handler om arbeid som pågår for å utvikle mulighetene som finnes for innbyggere (herunder også eldre) til å være aktive i sine nærmiljøer og utviklingen av aldersvennlige samfunn i vid forstand. Tabell 4-3 presenterer prosessindikatorer fra kartleggingen. Tabeller med alle kvalitetsvurderingene som er gjort finnes i vedlegg til denne rapporten.

Generelt er de kartlagte indikatorene i denne kategorien lite egnet til sammenligning mellom kommuner og over tid. Kommunens behov og dermed arbeid vil være avhengig av mange faktorer, som geografi og demografi. Indikatorene og eventuelle tolkninger av denne typen indikator må derfor sees i lys av resultat- og strukturindikatorer som i større grad sier noe om hva kommuner oppnår på de relevante områdene. Kommuner har også ulikt utgangspunkt, og ulikt behov for å forankre og prioritere arbeid i strategier, planer og budsjetter for å oppnå ønskede resultater. Denne problematikken drøftes videre der det er relevant.

4.4.1 Planarbeid og strategier (P1-P6)

Et viktig utgangspunkt for utvikling av samfunn som er gå- og aktivitetsvennlige og aldersvennlige er at det gjøres planarbeid og utvikles strategier for hvordan man skal nå disse målene, spesielt ute i kommunene. Også i workshopene gjennomført trekkes det frem at strategisk arbeid er viktig, og bør måles. I tillegg kan det virke motiverende for en kommune og se at andre kommuner gjør mer.

I Meld.40 (2020-2021) – Mål med mening, Norges handlingsplan for å nå FN's bærekraftsmål innen 2030 vises det til globale indikatorer og forslag til norske målepunkter for de ulike bærekraftsmålene. Mål 11, som handler om bærekraftige byer og lokalsamfunn, vil være særlig sentralt i dette arbeidet. I meldingen trekker regjeringen frem at de forventer at kommunene bidrar til godt planlagt og gjennomført by- og stedsutvikling, som blant annet skal stimulere til økt livskvalitet og helse. Kommunens arealplanlegging skal blant annet bidra til at omgivelsene i kommunen er sosialt inkluderende og stimulerer til aktivitet.

⁷ Se eksempelvis SSBs tabell 11642.

Antall gjennomførte gå-strategier (P1) trekkes frem som en mulig indikator i Nasjonal gåstrategi. Denne indikatoren finnes ikke per i dag, men er en definert enhet kommunene for eksempel kunne rapportert i KOSTRA. Imidlertid er det utfordrende å sammenligne dette mellom kommuner, da de kan ha ulik varighet på og innhold i strategiene. Kommunene rapporterer i dag tilsvarende statistikk, men på andre områder, i KOSTRA.

En annen foreslått indikator knyttet til planarbeid og strategier er en indikator som teller kommuners **deltagelse i nasjonalt nettverk for aldersvennlige lokalsamfunn (P2)**, som Senteret for et aldersvennlig Norge er ansvarlig for. I nettverket får kommunene som deltar rådgiving og mulighet for erfaringsutveksling om aldersvennlige løsninger. Indikatoren vil i stor grad være relevant på nasjonalt nivå, da den sier noe om hvor mange kommuner som deltar, og med det kan tenkes å være engasjert i å utvikle kommunen sin. Samtidig er det høy usikkerhet, fordi deltagelse betyr ikke at noe faktisk endres i kommunen. Indikatoren er enkelt tilgjengelig, fordi den helt enkelt oppgir om kommunen er med i nettverket eller ikke. Indikatoren er oppgitt som klasse 2, fordi det finnes per i dag ingen rapportert indikator om dette. Imidlertid ligger en enkelt tilgjengelig oversikt for medlemskommuner for 2023 på nettverkets nettside. Det finnes ikke en tilgjengelig oversikt over medlemskap tilbake i tid, selv om nettverket mest sannsynlig har denne oversikten. Det gjør at slik den er nå vil det være vanskelig å sammenligne tilbake i tid uten å gjøre en datainnsamling. I tillegg kan man se for seg at ingen kommuner vil gå ut av nettverket, selv om de i mindre grad er aktive og satser på arbeidet. Som alternativ til medlemskap i nettverket kan kommunene ha aktivt og godt arbeid på området på annet vis. Ulik kompetanse, myndighet og mulighet for å påvirke planarbeid og strategier vil også bidra til å øke usikkerheten. Vi stiller også spørsmål ved om måling av deltagelse i et utvalg nettverk er en god indikator, ettersom det kan oppleves som styringssignaler fra statlige myndigheter. Om det er ønskelig å ha dette som en indikator er derfor en politisk vurdering.

En annen indikator er **antall byutviklingsstrategier/dokumenter for fysisk planlegging på bynivå (P3)**. Denne kartlegges av norske kommuner i United 4 smart sustainable cities. Indikatoren trekkes frem i den tidligere kartlegging av indikatorer for gå- og aktivitetsvennlige nærmiljøer som er gjort, der det også trekkes frem at den er svært generell og ikke direkte relatert til tematikken. Videre er det ikke alle kommuner i Norge som er inkludert i nettverket, så indikatoren er i så måte ikke egnet for sammenligning mellom kommuner.

Alder på kommuneplaner generelt trekkes frem som en indikator i Meld 40 (2020-2021), og i Naturkampen trekkes **alder på arealplaner (P4)** frem, som kan innhentes fra SSB (årstall for når arealplanen i kommunen ble vedtatt). Dette er dermed en klasse 1-indikator, som det kan innhentes data på og som skal si noe om hvor aktive kommunene er i, for eksempel, sin arealplanlegging. Det er imidlertid usikkerhet knyttet til i hvilken grad indikatoren måler noe som er knyttet til utvikling av gå- og aktivitetsvennlige samfunn fordi innholdet i arealplaner ikke tas hensyn til.

En annen indikator som trekkes frem i samme rapport er **andel kommunale planer med gå- eller aktivitetsfremmende tiltak (P5)**, noe som i større grad vil være en relevant indikator, med høyere nøyaktighet og som er sammenlignbar. Den vil imidlertid ikke være relevant for hver enkelt kommune, da den måler andelen på landsbasis.

Naturkampen trekker frem en indikator for **antall reguleringsplaner i kommunen for landskapshensyn og naturvern (P6)**. Vi anser indikatoren å være relevant i så måte at den kan si noe om hvorvidt kommunen har en bevisst politikk knyttet opp mot å bevare naturalareal, som igjen er viktig arena for innbyggere for å være aktive. Over tid kan det være noe lite sammenligningsgrunnlag for den enkelte kommune, fordi planer vedtas i ulike intervaller. Totalt sett kan imidlertid en kommune vurdere sine planer opp mot andre kommuner.

4.4.2 Budsjetterte og investerte midler til formål som bygger opp under gå- og aktivitetsvennlige nærmiljøer, aldersvennlige samfunn og aktiv aldring (P7–P19)

I tillegg til plan- og strategiarbeid er mulighetene til å gjennomføre nevnte planer sentralt. Vi har derfor kartlagt et sett med indikatorer som beskriver midler som investeres i utvikling.

Vi har kartlagt fem indikatorer som er klasse 1-indikatorer: **kommunens ressursbruk på planarbeid (P7), driftsutgifter og driftsinntekter til naturforvaltning (P9) og friluftsliv (P10), driftstilskudd til frivillige lag og foreninger (P11) og kommunens lønnsutgifter knyttet til naturforvaltning (P8)**. Indikatorene er kartlagt gjennom innspill i prosjektperioden og fra Naturkampen. Dataen finnes i SSB, rapportert inn av kommunene. Disse er relevante, fordi de sier noe om den økonomiske aktiviteten knyttet til ressursinnsats og tiltak for tilrettelegging av friluftsliv i kommunene, i tillegg til å si noe om hvor mye kommunen bruker på frivillige lag og foreninger, som nok er sentrale i befolkningens aktiviteter. Imidlertid bygger statistikken på selvrapporterte tall. I tillegg kan det være forskjeller i kommuner når det kommer til hvilke utgifter de medregner i ulike poster.

Tabell 4-3 Kartlagte prosessindikatorer

ID	Indikator	Overlappende indikatorer	Kvalitetsklasse	Produsent/datakilde	Kilde
Planarbeid og strategier					
P1	Antall gjennomførte gå-strategier	-	2	-	17
P2	Deltagelse i nasjonalt nettverk for aldersvennlige lokalsamfunn	-	2		3
P3	Byutviklingsstrategier/dokumenter for fysisk planlegging på bynivå	-	2	United 4 smart sustainable cities	8
P4	Alder på kommunale arealplaner	2	1	SSB tabell 12594	12, 18
P5	Andel kommunale planer med gå/aktivitetsfremmende tiltak	-	2	-	8
P6	Reguleringsplaner for naturvern i kommunen (Reguleringsplaner antall, planer, landskapshensyn og naturvern)*	-	1	SSB Tabell 12691	18
Budsjetterte og investerte midler til formål som bygger opp under gå- og aktivitetsvennlige nærmiljøer, aldersvennlige samfunn og aktiv aldring					
P7	Kommunens ressursbruk på planarbeid (Plansaksbehandling, Brutto driftsutgifter)*	-	1	SSB Tabell 12611	18
P8	Kommunens ressursbruk på ansatte med naturkompetanse (Beløp per innb., 360 natur og friluftsliv, lønnsutgifter fratrukket sykelønnsrefusjon)*	-	1	SSB Tabell 12362	18
P9	Brutto driftsutgifter til naturforvaltning og friluftsliv (Beløp per innb., 360 natur og friluftsliv, brutto driftsutgifter på funksjon/tjenesteområde)*	-	1	SSB tabell 12362	Innspill
P10	Brutto driftsinntekter til naturforvaltning og friluftsliv	-	1	SSB tabell 12593	Innspill
P11	Driftstilskudd til frivillige lag og foreninger*	-	1	SSB tabell 11761	Innspill
P12	Omfang av stimuleringsmidler	-	3	-	17
P13	Midler brukt til tilrettelegging for gående	-	3	-	17
P14	Penger bruk på samferds mål	-	3	-	17
P15	Budsjett knyttet til friluftstiltak	-	3	-	Innspill
P16	Budsjett knyttet til bygging av gå- og sykkelveier	-	3	-	Innspill
P17	Tilskudd til nærmiljøanlegg	-	2	-	3
P18	Sosiale utgifter på eldre	-	1	NHWStat	9
P19	Tilskudd til statlig sikrede friluftsområder fra Miljødirektoratet	-	2	-	2, 3
Nedbygging av natur					
P20	Naturareal avsatt til hyttebygging	-	2	Naturkampen og NINA Rapport 2310	18
P21	Naturareal avsatt til næringsvirksomhet	-	2	Naturkampen og NINA Rapport 2310	18

ID	Indikator	Overlappende indikatorer	Kvalitetsklasse	Produsent/datakilde	Kilde
P22	Naturareal avsatt til boliger	-	2	Naturkampen, NINA Rapport 2310	18
P23	Myrareal avsatt til utbygging	-	2	Naturkampen, NINA Rapport 2310	18
P24	Skogareal avsatt til utbygging	-	2	Naturkampen, NINA Rapport 2310	18
P25	Areal med elvekant kommunen har satt av til utbygging	-	2	Naturkampen, NINA Rapport 2310	18
P26	Areal med strandsone satt av til utbygging (for kommuner med strandsone)	-	2	Naturkampen, NINA Rapport 2310	18
P27	Areal over tregrensen satt av til utbygging (for fjellkommuner)	-	2	Naturkampen, NINA Rapport 2310	18
P28	Areal tilbakeført til naturformål sammenlignet med naturareal lagt ut til utbygging	-	1	Sabima	18
P29	Målsetning om å være en arealnøytral kommune	-	1	Sabima	18
P30	Bruker i miljøvedtaksregisteret	-	1	Miljødirektoratet	18
P31	Dispensasjoner gitt i strandsonen ((Innvilget med dispensasjon fra plan, søknader om nye bygninger i 100 metersbeltet langs saltvann)*)	-	1	SSB Tabell 13128	18
P32	Dispensasjoner gitt til nye bygg i områder regulert til natur (innvilget med disp fra plan, søknader om nye bygg i LNF/LNFR-områder utenfor 100-metersbeltet mot saltvann)*	-	1	SSB Tabell 13128	18

Note: Klasse 1-indikatorer er produsert eller mulig å beregne lett tilgjengelig tallmateriale. Klasse 2 og 3 eksisterer ikke og er indikatorer som mangler definisjon, metode eller data. Kildekolonnen angir kilde for innspill av indikatoren til prosjektet. Nummeret henviser til Tabell 2-1 og Tabell 2-2. Den første oppgitte kilden er den vist i tabellen. «Innspill» betyr at indikatoren er blitt foreslått underveis i prosjektet, for eksempel i intervju eller workshop. * Indikatoren inngår i rapportens anbefalinger. **Indikatoren er klasse 2 og inngår i rapportens anbefalinger. Datakilder viser produsenten av data, og med kilde menes der indikatoren ble funnet under kartleggingen.

Dermed kan indikatoren, slik den er i dag, være noe unøyaktig og uklar. Sammenligning mellom kommuner vil være noe vanskelig, både på grunn av nevnte utfordringer og fordi det er, som tidligere nevnt, ulike forutsetninger i kommuner som gjør at ulikt nivå på regnskapspostene ikke nødvendigvis innebærer at en kommune i mindre grad prioriterer området.

Indikatoren publiseres årlig, noe som gjør at relativt like kommuner i utgangspunktet kan sammenligne seg med hverandre over tid, med noen forbehold.

Lønnsutgifter og driftsutgifter til naturforvaltning og friluftsliv rapporteres i SSB per innbygger i kommunen, noe som gjør den mer sammenlignbar.

I denne underkategorien finner vi en rekke klasse 3-indikatorer, som handler om midler og budsjett knyttet til ulike tiltak innenfor bygging av gå- og sykkelveier og friluftsliv. Disse indikatorene er ikke entydig definert (P12–P16). Imidlertid kan det være mulig å gjøre avgrensninger knyttet til hvilke type tiltak og formål man skal ta med i en slik indikator, også manuelt samle inn fra kommunene, eventuelt inkludere det i KOSTRA. Det vil imidlertid være noe vanskelig å

vurdere en slik indikator over tid; det er ikke gitt at en kommune skal gjøre kontinuerlige investering og sette av midler til denne typen tiltak hvert år. I tillegg kan ulike kommuner ha svært ulike behov for investeringer, ut ifra kommunens størrelse, demografi, geografi, i tillegg på tilstand og omfang av nåværende muligheter for friluft og nåværende gå- og sykkelveier.

I Indicators for Active and Healthy Ageing in the Nordic Region, trekkes **sosiale utgifter på eldre (P18)** frem som en indikator. Den skal inkludere pensjoner og ytelser og tjenester, samt finansiering av disse. Indikatoren finnes hos NHWStat, men kun på nasjonalt nivå. Fordi den i hovedsak handler om pensjon, anser vi den som lite relevant. Man kan ellers ha gode aktivitets- og aldersvennlige samfunn som ikke gjenspeiles i denne indikatoren. Den publiseres årlig.

Kommuner og interkommunale friluftsråd kan søke om midler til å sikre seg **råderett over friluftsområder eller ferdselsårer gjennom kjøp eller bruksavtale (P19)**. Med midlene får kommunen et drifts- og tilsynsansvar for området, samt eventuelle

tilretteleggingstiltak. I Aktiv og sosial hele livet - Universelt utformede og aldersvennlige uteområder og møteplasser, trekkes tiltaket frem som viktig for å sikre områder for å utøve aktiviteter utendørs for alle. Satsning på utvikling av grøntområder, og særlig i tettsteder og byer i denne ordningen fremkommer som et av Regjeringens satsninger i Meld. St. 28 (2022–2023). Per i dag ligger ikke informasjon om hvor mye tilskudd som gis enkelt tilgjengelig, men det bør være mulig å innhente data. Over tid kan den være utfordrende å sammenligne indikatoren på tvers av kommuner, fordi hvis en kommune søker tilskudd et år og får dekket sine behov, kan indikatoren være lav senere år uten at det betyr at kommunen ikke har denne typen områder. Samtidig kan det være vanskelig å sammenligne indikatoren mellom kommuner, fordi i distriktskommuner med lite utbygging kan man tenke seg at det ikke vil være nødvendig å søke midler for å få råderett over områder. I tillegg kan man tenke seg at ikke alle kommuner velger å søke eller kjenner til muligheten til å søke, så tildelte midler vil i liten grad si noe entydig om kommunens arbeid med å lage områder for aktivitet for befolkningen. **Tilskudd til nærmiljøanlegg (P17)**, også nevnt i Meld. St. 28 (2022-2023), vurderes likt.

4.4.3 Nedbygging av natur (P20-P32)

En sentral del av arbeidet med tilrettelegging for aktivitet i samfunnet handler om å nok areal åpent for befolkningen til bruk. I Naturkampen trekkes en rekke indikatorer frem som sier noe om hvor mye av **naturarealet i kommunen som er satt av til å bygge hytter (P20), næringsvirksomhet (P21) og boliger (P22)**. De trekker også frem **myrareal (P23), skogareal (P24), areal med elvekant (P25) og strandsoner (P26) og areal over tregrensen (P27)**. Tallene ligger i NINA Rapport 2310 Planlagt utbyggingsareal i Norge, men det er uklart om det vil være en årlig produksjon.

Indikatorene som beregnes knyttet til utbygging av naturarealer anser vi som en veldig relevant indikator, og det kunne vært særlig relevant med en samlet indikator som summerer alt naturareal som planlegges utbygges per kommune. Dersom disse vil beregnes med et hensiktsmessig intervall fremover, ville vi anbefalt å inkludere disse.

Tilsvarende indikatorer trekkes også frem i andre kilder. Bruk av jord og arealforbruk er ønsket sett i lys av befolkningsutvikling, noe som vil gjøre indikatorene mer egnet til sammenligning over tid og mellom

kommuner. Andre indikatorer som foreslås, men som er mer udefinerte enheter, er knyttet til utvikling i byer og tettsteder, om det går mot tettere sentrumsstrukturer (andel sentrumsområde i forhold til tettstedsareal), generell utvikling i utbyggingsmønster, størrelse og befolkningstetthet.

I Naturkampen trekkes det også frem indikatorer som skal si noe om hvorvidt kommunen satser på natur, nært relatert til indikatorene om utbygging i kommunen. **P28** handler om mer **areal tilbakeføres til naturformål enn det som er lagt ut til utbygging**. Dette kartlegges i en spørreundersøkelse blant kommuner gjennomført av Sabima. Den er kun en ja/nei variabel, og med det relativt lite informativ. Den er imidlertid relevant fordi den sier noe om brutto utvikling av naturareal i kommunene. Spørreundersøkelsen er gjennomført i 2021 og 2022, og for at indikatoren skal være aktuell og sammenlignbar er man avhengig av at den gjennomføres videre. At spørreundersøkelsen er basert på innspill fra kommunene åpner for feil og unøyaktig rapportering. I tillegg til dette bidrar en svarprosent på noe over 50 prosent til høy unøyaktighet. I tillegg vanskeliggjør det sammenligning mellom kommuner samme år (fordi mange mangler) og over tid (fordi mange vil mangle enkeltår eller ikke ha noen observasjoner i det hele tatt).

Videre trekkes det frem andre indikatorer som kun indikerer ja/nei for om **kommunen har en målsetning om å bli arealnøytral (P29)** og om **kommunen har en bruker i miljøvedtaksregisteret (P30)**. Tallene finnes i henholdsvis Sabima sin spørreundersøkelse til kommuner og hos Miljødirektoratet. De er som tidligere nevnt, ikke veldig informative for kommunen, som man kan anta allerede er klar over denne informasjonen. Indikatoren er mer interessant hvis man har et nasjonalt perspektiv.

I Naturkampen foreslås det en indikator basert på **dispensasjoner gitt av kommunen til bygging i strandsonen (P31)** og i **områder utenfor strandsonen regulert til natur (P32)**. Denne statistikken rapporteres i SSB. Fordi det ikke vil være mulig å inkludere en indikator som sier noe om mengden areal som bygges ut, anser vi det som nyttig å vurdere å inkludere summen av antall dispensasjoner som gis i hver kommune som en indikator på hvor mye naturareal som bygges ut. Indikatoren vil bli mer informativ ved at man justerer for enten innbyggertall, totalt antall boliger (primær-, sekundær- og ferieboliger) eller totalt areal i kommunen.

5. Anbefalte indikatorer

I dette kapitlet presenterer vi våre anbefalinger til indikatorsett for å følge status på og utviklingen innen de nevnte temaene over tid. I vår anbefaling inngår primært klasse 1-indikatorer, som er tilgjengelig i dag. Mange indikatorer er ikke tilgjengelige med en oppløsning som gjør indikatorene mulig å benytte som verktøy av kommuner. Primært foreslås indikatorer som er tilgjengelig på kommunenivå. Samtidig er det tema hvor det ikke nødvendigvis er interessant for kommuner å følge egen utvikling, men som er av interesse for nasjonale myndigheter. Derfor foreslår vi i tillegg indikatorer som kan følges på nasjonalt nivå. Vi kommer også med mindre forslag av endringer på enkelte klasse 1-indikatorer.

Vi gir også anbefalinger til klasse 2-indikatorer som det bør være relativt enkelt og kostnadseffektivt å utvikle på kort sikt. Vi peker på tema og områder som fremstår å være utilstrekkelig dekket med indikatorer i dag, og som vi mener det bør rettes ressurser mot. Dette kan innebærer utvikling av nye indikatorer fra eksisterende datakilder eller innsamling av ny data. Det kan være ulike ambisjonsnivå for nye indikatorer. De kan gjennomføres ved hjelp av spørreundersøkelser, for eksempel for å få indikatorer som kan følges på nasjonalt nivå. Eller, det kan være mer ambisiøse og kreve koblinger av ulike databaser, men bli tilgjengelig på kommunalt nivå.

Indikatorene som anbefales kan ha ulike utfordringer som bør fremheves når indikatorene presenteres. Dette gjelder for eksempel om en indikator ikke gir et dekkende bilde for det den er ment å representere, eller den typisk lavere deltagelsen til eldre i spørreundersøkelser.

5.1 Resultatindikatorer

5.1.1 Anbefalte indikatorer

Få klasse 1-indikatorer er tilgjengelige på kommunalt nivå, og følgelig er kun fire av indikatorene anbefalt (boks 5-1).

Tilgang til ungdomdatabasen må søkes om, slik at muligheten til å ta i bruk indikatoren knyttet til **deltagelse i organisert idrett blant ungdom (R4)** er forbeholdt at dette er mulig og søknad innvilges.

Antall **fall blant eldre (som leder til hoftebrudd) (R20)** bør trolig justeres for innbyggertall. Tilsvarende gjelder for **antall som mottar hjemmesykepleie i kommunen (R45)** og **mottakere av transporthjelpemiddel for samfunnsdeltagelse (R46)**. Når det gjelder antall som mottar hjemmesykepleie kan man vurdere å utvide denne til å omfatte alle som mottar en form for omsorgstjeneste i

Boks 5-1: Anbefalte resultatindikatorer

Fysisk aktivitet

- Deltagelse i organisert idrett blant ungdom (R4)
- Gange i nærmiljøet (R2, klasse 2)

Helseutfall blant eldre

- Antall fall blant eldre (som leder til hoftebrudd) (R20)

Eldre i arbeidslivet

- Andel i arbeid (R30, klasse 2)
- Arbeidsfravær knyttet til sykdom (R38, klasse 2)

Aldersvennlige samfunn

- Antall som mottar hjemmesykepleie (R45)
- Mottakere av transporthjelpemiddel for samfunnsdeltagelse (R46)
- Andel som er ensomme (R48, klasse 2)

Boks 5-2: Tilleggsanbefalinger for nasjonale resultatindikatorer

Reisevaner

- Andel som går som sitt hovedtransportmiddel (R10)
- Andel reiser med sykkel (R14)

Helseutfall blant eldre

- Antall med langtidssykdom eller helseproblem (R15)
- Subjektiv helse (R18)
- Grad av hindre i hverdagsaktiviteter etter sykdom eller funksjonsevne (R19)
- Andel ulykker som skjer i hjemmet/boligområder blant eldre (R21)
- Forventet levealder ved fødsel og ved 40,60 og 80 års alder (R22)

Deltagelse i samfunnet blant eldre

- Deltakelse i formelle eller uformelle frivillige aktiviteter (R26)
- Deltakelse i kulturelle og/eller sportsaktiviteter (R28)

Eldre i arbeidslivet

- Deltakelse i utdanning/kurs (R31)
- Mulighet for fleksibel arbeidstid (R37)

hjemmet, ikke kun helsetjenester. I SSB oppgis, for eksempel, også hvor mange som får praktisk hjelp til daglige gjøremål. Muligheten til å bo hjemme lengre er et viktig satsningsområde politisk.

5.1.2 Tilleggsanbefalinger for nasjonale indikatorer

Som nevnt tidligere finnes det mange indikatorer knyttet til resultat, men få er tilgjengelig for analyser per kommune, noe vi anser som sentralt. Det er imidlertid mange gode indikatorer som vi anser som svært relevante som er tilgjengelig på fylkes- eller nasjonalt nivå, presentert i boks 5-2.

5.1.3 anbefalte klasse 2-indikatorer

Vi anbefaler å bruke spørsmålet «gått tur i parker eller naturomgivelser i nærheten av bolig» for å beregne indikatoren **gange i nærmiljøet (R2)**, som et mål på fysisk aktivitet i strukturer i nærhet til egen bolig.

Videre anbefaler vi å bruke SSB sine tall for å rapportere indikatoren **andel som er ensomme (R48)**, for ulike aldersgrupper.

For **andel i arbeid (R30)** og **arbeidsfravær knyttet til sykdom (R38)** anbefaler vi at man benytter seg av mikrodata fra Microdata.no-plattformen for å innhente mer spesifikk data knyttet til hver kommune og for spesifikke aldersgrupper. Dette krever noe mer tid.

5.1.4 Underdekte tema

Fysisk aktivitet

Mange indikatorer er foreslått for å måle befolkningens aktivitetsnivå, men få er mulig å beregne med det som finnes av data i dag. For å måle aktivitet i samfunnet, er det sentralt å vite hvor mye enkeltpersoner beveger seg. Spørreundersøkelser med spørsmål om hvor ofte man har gjort visse aktiviteter eller med spørsmål om hvor mye aktivitet man er i, vil trolig gi for høye anslag. I tillegg er ikke en undersøkelse egnet til å svare ut hvorvidt respondentens aktivitetsnivå oppfyller gjeldende anbefalinger for fysisk aktivitet, som er knyttet til antall minutter med aktivitet av ulik intensitet. Undersøkelser som KAN og UngKAN gir verdifull informasjon. De gir imidlertid lite informasjon om hva den enkelte gjør og hvor de gjør det. I tillegg er utvalget ikke egnet til å si noe om geografiske forskjeller, særlig ikke i kommuner, eller sosioøkonomiske forskjeller. Dette er viktig å få informasjon om, for å undersøke og sikre at helsefremmende tiltak som skal få folk i aktivitet har effekt. Ferdselstellere i parker og i områder for aktivitet kan også gi verdifull informasjon om bruk av tilbud i kommunene.

Indikatorer som beregnes med utgangspunkt i stordata, lokasjonsdata og lignende har, som beskrevet i delkapittel 4.2.1, blir kartlagt in andre

parallele. Indikatorer som kommer ut av dette arbeidet bør bli vurdert inkludert.

5.2 Strukturindikatorer

5.2.1 Anbefalte indikatorer

I Boks 5-3 presenteres de anbefalte strukturindikatorerne som er tilgjengelig på kommunenivå. Generelt er strukturer det av de tre perspektivene med best dekning og datagrunnlag. Innenfor de fleste temaene er det gode indikatorer som beskriver viktige strukturelle forhold i samfunnet. Det er også gjort godt arbeid de siste årene med utvikling av relevante indikatorer med mulighet for å dele de inn i ulike demografisk grupper. SSBs Vi trekker frem nærmiljøindikatorer som et spesielt godt eksempel på dette.

Vi anbefaler at den foreslåtte indikatoren **samlet areal av leke- og rekreasjonsområder innenfor tettsteder (S18)** justeres for innbyggertall i det relevante området. Dette for å gjøre indikatoren mer informativ om den relative tilgangen på slike arealer for befolkningen og for å gjøre den mer sammenlignbar mellom ulike områder. Vi anbefaler også en tilsvarende justering av indikatoren **samlet lengde av turveier, turstier og løyper tilrettelagt for sommerbruk (S29)**.

5.2.2 Tilleggsanbefalinger for nasjonale indikatorer

For nasjonale myndigheter kan det være interessant å også følge utvalgte indikatorer som ikke er tilgjengelig på kommunalt, men på et mer aggregert nivå.

Det kan være mulig å utvikle en indikator knyttet til **opplevd trygghet i offentlige rom (S51)** på nasjonalt nivå, for eksempel med utgangspunkt i Innbyggerundersøkelsen som DFØ gjennomfører nasjonalt hvert annet år. Som diskutert i vurderingene er ikke datakilden egnet for å beregne indikator på kommunenivå, men på nasjonalt nivå og potensielt fylkesnivå vil dette være mulig. Grunnlagsdataen til undersøkelsen er fritt tilgjengelige for forskningsinstitusjoner via Surveybanken til Sikt – Kunnskapssektorens tjenesteleverandør. Dette kan derfor gjøres relativt kostnadseffektivt. Indikatorens relevans vurderes som middels, siden den i liten grad tydelig viser hvilke tiltak som kan iverksettes for å påvirke den. Etersom den baserer seg på spørreundersøkelser, kan den ha skjevheter i utvalget.

5.2.3 Anbefalte klasse 2-indikatorer

Det er to klasse 2-indikatorer som anbefales utviklet. Den første er **antall kollektivknutepunkt/holdplasser som er universelt utformet (S45)**. Data om dette ligger ikke åpent tilgjengelig på nettet, men skal være tilgjengelig hos nasjonale veimyndigheter. Det bør være mulig å få utlevert disse dataene og beregne en indikator. Formatet på grunnlagsdataene er ukjent, men det antas å uansett være relativt enkelt å beregne en indikator for andelen universelt utformede kollektivknutepunkt/holdplasser per kommune. På sikt kan det tenkes at indikatoren kan videreutvikles med kobling til registerdata om befolkningen, for eksempel etter mønster av SSBs Nærmiljøindikatorer.

Vi anbefaler også at data om **bruk av velferdsteknologi (S56)** sammenstilles for å beregne

en indikator om bruk av dette. Data om dette er tilgjengelig fra SSB. Dersom en slik indikator blir utviklet vil det være hensiktsmessig å ha dialog med Nasjonalt velferdsteknologiprogram om eventuelle ytterligere datakilder som kan inngå.

5.2.4 Underdekte tema

Av de 11 definerte temaene innenfor strukturindikatorer er det to tema som ikke har indikatorer som eksisterer eller kan utvikles på kort sikt. Dette gjelder *parkering* og *kvaliteter ved offentlige rom*. I tillegg er det svak dekning av indikatorer knyttet til infrastruktur for gående spesielt, men også syklende. Vi løfter også frem noen mangler ved *steder for daglige gjøremål* og *sosiale møteplasser*.

Boks 5-3: Anbefalte strukturindikatorer

Steder for daglige gjøremål

- Andel husholdninger som bor under 2 km fra en barnehage (S1)
- Andel husholdninger som bor under 4 km fra en grunnskole (S2)
- Andel husholdninger som bor under 10 km fra en videregående skole (S3)
- Boligens nærhet til arbeidsplasser (S5)
- Andel husholdninger som bor under 6 km fra en dagligvarebutikk (S7)

Sosiale møteplasser

- Kulturindeksen (S10)
- Andel husholdninger som bor under 6 km fra en restaurant (S11)
- Andel husholdninger som bor under 10 km fra et bibliotek (S12)
- Andel husholdninger som bor under 10 km fra en kino (S13)

Leke- og rekreasjonsområder

- Andel personer som har trygg tilgang og kort vei til lek- og rekreasjonsområder (S17)
- Samlet areal av leke- og rekreasjonsområder innenfor tettsteder (S18)
- Andel av sykehjem, barnehager og skoler med tilgang på rekreasjonsareal (S19)
- Antall rekreasjons- og friluftsområder tilrettelagt etter prinsippene om universell utforming (S20)

Idrettstilbud og -anlegg

- Andel husholdninger som bor under 2 km fra et idrettsanlegg (S25)
- Idrettsindeksen: Anleggsdekning (S26)

Friluft- og naturområder

- Andel husholdninger som har trygg tilgang og kort vei til turområde fra der de bor (S27)
- Samlet lengde av turveier, turstier og løyper tilrettelagt for sommerbruk (S29)
- Andel potensielt tilgjengelig strandsone (S32)

Infrastruktur for gående og syklende

- Andel kommunale veier og gater med belysning av alle kommunale veier og gater (S35)
- Andel km tilrettelagt for syklende som kommunene har ansvaret for av alle kommunale veier (S38)

Kollektivtransport

- Andel husholdninger som bor under 500 meter fra en holdeplass med minst én avgang i timen (S43)
- Antall kollektivknutepunkt/holdplasser universelt utformet (S45. Klasse 2.)

Miljøfaktorer

- Andel husholdninger som bor minst 100 meter fra nærmeste trafikkerte vei (S52)
- Andel husholdninger som bor i områder ikke utsatt for støy fra vei, bane eller fly (S53)
- Andel husholdninger som bor i områder ikke utsatt for luftforurensning (S54)

Eldre, oppfølging og digitalisering

- Bruk av velferdsteknologi (S56. Klasse 2.)

Parkering

Innenfor parkering er det diskutert, både i litteratur og workshop, at enkelte grupper i samfunnet vil ha behov for å bruke bil i enkelte sammenhenger. Dette gjelder spesielt de med nedsatt funksjonsevne. Det er derfor foreslått å utvikle indikatorer som beskriver muligheten de aktuelle gruppene i befolkningen har til å kunne parkere på relevante lokasjoner. Dette vurderer vi som en relevant indikator å utvikle. Det er også forslag knyttet til den bredere befolkningens tilgang til parkering, for eksempel i tilknytning til friluftsliv. Vi ser mindre relevans av en slik indikator for den bredere befolkningen, men det kan være en av flere komponenter i en eventuell indikator om adkomstmuligheter til ulike lokasjoner.

Kvaliteter ved offentlig rom

Det finnes per nå ingen indikatorer innenfor kvaliteter ved offentlige rom. Med unntak av «belysning i kommunale veier (S35)» er dette heller ikke belyst godt under de andre temaene. Innenfor dette temaet er det forslag som knytter seg til indikatorer om tilgjengeligheten (universell utforming) av offentlige rom. Det finnes generelt lite informasjon om dette. Det gjøres et arbeid hos Kartverket med å støtte kommuner i kartlegging av dette. Databasen som er bygget opp via dette er vurdert til å ikke ha et omfang og innretning som gjør den egnet som grunnlag for indikatorer. Med videreutvikling av databasen kan det bli mulig å i fremtiden utvikle relevante indikatorer knyttet til universell utforming og tilgjengelighet. For dette kreves både at databasen gjøres mer komplett og at det legges opp systemer for å fange opp endringer.

For eldre er det behov for toaletter, benker og belysning i offentlige arealer, og sentrale aktører på feltet løfter frem dette som helt nødvendige faktorer for at mange eldre skal kunne bevege seg ute og delta i samfunnet. Det eksisterer ikke indikatorer for dette.

Infrastruktur for gående og syklende

Det er stor mangel på indikatorer som sier noe om infrastruktur for gående. Det er et stort spekter av indikatorer som kan være aktuelle å utvikle på området. En primær oppgave er å sammenstille data for gangveier og fortau og kvaliteter ved disse, på tvers av kommunalt, fylkeskommunalt og statlig nivå, som grunnlag for å kunne utvikle indikatorer. Mange reiser skjer til fots, og infrastrukturen som eksisterer for dette er viktig. Dette kan beregnes på en rekke ulike måter, for eksempel gjennom Walkability-indekser. I Norge er det også viktig å fange opp i hvilke grad gangarealene er tilgjengelige hele året, for eksempel med brøyting og strøing.

Det er noe rapportering i KOSTRA om kommunens arbeid med å tilrettelegge for syklende, og det er

grunnlaget for en av de anbefalte indikatorene. Den gir allikevel et begrenset bilde, og også for syklende er det behov for mer data.

Steder for daglige gjøremål

Det er en indikator for nærhet til arbeidsplass, men denne er ikke beregnet med utgangspunkt i hver persons faktiske arbeidsplasser. SSB utforsket i sitt prosjekt om Nærmiljøindikatorer muligheten for indikatorer basert på nærhet til faktisk arbeidsplass. Indikator ble ikke utviklet på grunn av mangelfulle data. Dette vurderer vi som en viktig indikator å utvikle. I workshop ble det for eksempel argumentert for at om et barn blir kjørt til barnehage eller skole ikke avhenger av nærhet til barnehagen eller skolen, men primært av nærhet til arbeidsplassen som den voksne må reise til etter avlevering.

Sosiale møteplasser

Det eksisterer indikatorer som beskriver nærhet til sosiale møteplasser, blant annet de fire anbefalte om kulturindeksen, restaurant, bibliotek og kino. Kulturindeksen fanger opp en rekke ulike plasser. Samtidig er det foreslått flere arenaer som er viktige. Blant annet kjøpesenter, frivilligsentraler, kafeer, forsamlingshus for livssyn og religion. Det bør bestrebes at slike steder kommer med i fremtidige indekser for å få et mer komplett bilde av tilgangen på sosiale møteplasser.

Mange av de foreslåtte indikatorene er det relevant å se hvordan varierer etter sosioøkonomiske forhold i befolkningen. En indikator for nærhet til sosiale møteplasser kan ha høy score, men det betyr likevel ikke at alle i befolkningen har mulighet til å delta. Fra et ulikhetsperspektiv er kostnaden ved å delta på disse sosiale møtestedene viktige. Motivert av det ble det foreslått en indikator som beskriver nærhet til kostnadsfrie sosiale møteplasser og arrangementer. En slik indikator vurderes å være viktig fra et ulikhetsperspektiv.

5.3 Prosessindikatorer

5.3.1 Anbefalte indikatorer

Foreslåtte indikatorer innenfor prosess og utvikling oppsummeres i Boks 5-4. Det er få klasse 1-indikatorer som foreligger for prosess, og mange av de vi har identifisert virker heller ikke å være hensiktsmessige.

Noen av indikatorene anbefaler vi at det gjøres mindre justeringer ved. Når det gjelder ressursbruk og utgifter i kommunen anbefaler vi at disse på et vis justeres for karakteristikker ved kommunen. Vi anbefaler at **ressursbruk på planarbeid (P7)** og **driftstilskudd til frivillige lag og foreninger (P10)** justeres etter innbyggertall (som er hoveddriver for inntekter, og derfor vil være førende for kommunens

handlingsrom). Videre anbefaler vi at de to ulike indikatorene for dispensasjoner gitt av kommunen (**P31 og P32**) slås sammen til en indikator, som videre justeres etter enten totalt antall boliger i kommunen, kommuneareal eller antall innbyggere.

5.3.2 Tilleggsanbefalinger for nasjonale indikatorer

Alle de anbefalte indikatorene innenfor prosess er tilgjengelig på kommunalt nivå, og dermed også på nasjonalt nivå.

5.3.3 Anbefalte klasse 2-indikatorer

Vi anbefaler ingen klasse 2-indikatorer for denne kategorien av indikatorer.

5.3.4 Underdekte tema

De forelagte indikatorene er ikke uttømmende for det arbeidet kommunene kan gjøre på området. Samtidig har vi ikke identifisert flere indikatorer eller undertema som det fremstår hensiktsmessig å dekke, hverken i litteratur eller innspill fra interessenter.

Nedbygging av natur

Som tidligere nevnt i rapporten er indikatorene som beregnes knyttet til nedbygging av natur for boliger, hytter og næringsvirksomhet gode indikatorer som enkelt vil kunne sammenlignes mellom kommuner og over tid. Det er en viktig del av å bevare muligheter for aktivitet utendørs for befolkningen. Det er imidlertid usikkert om disse vil beregnes igjen, men noe tilsvarende dette vil være svært aktuelt å inkludere.

Boks 5-4: Anbefalte prosessindikatorer

Planarbeid og strategier

- Reguleringsplaner for naturvern i kommunen (P6)

Budsjetterte og investerte midler til formål som bygger opp under gå- og aktivitetsvennlige nærmiljøer, aldersvennlige samfunn og aktiv aldring

- Kommunens ressursbruk på planarbeid (P7)
- Kommunens ressursbruk på ansatte med naturkompetanse (P8)
- Brutto driftsutgifter til naturforvaltning og friluftsliv (P9)
- Driftstilskudd til frivillige lag og foreninger (P10)

Nedbygging av natur

- Dispensasjoner gitt i strandsonen (Innvilget med dispensasjon fra plan, søknader om nye bygninger i 100 metersbeltet langs saltvann) (P31)
- Dispensasjoner gitt til nye bygg i områder regulert til natur (innvilget med disp. fra plan, søknader om nye bygg i LNF/LNFR-områder utenfor 100-metersbeltet mot saltvann) (P32)

6. Pilotering av dashbord

Med utgangspunkt i tilgjengelige indikatorer som anbefales i denne rapporten, har vi i samarbeid med Helsedirektoratet utarbeidet og pilotert et nettbasert dashbord. Dashbordet er et verktøy hvor brukere i nettleseren sin kan få oversikt over og utforske indikatorenes utvikling. Oslo Economics har i dette arbeidet bidratt med innhenting og ferdigstilling av indikatorer, utarbeidelse av skisse av dashbordet og innhenting av tilbakemeldinger fra relevante aktører om dashbordet. Helsedirektoratet har stilt med ressurser for å programmere dashbordet og har for formålet å teste dashbordet tilgjengeliggjort det for inviterte aktører.

I kapittel 6.1 beskrives hvilke indikatorer som det har vært mulig å inkludere i dashbordet og hvordan de eventuelt har blitt bearbeidet. I 6.2 gis en overordnet beskrivelse av dashbordet. I 6.3 beskriver vi piloteringen av dashbordet og tilbakemeldingene fra respondentene.

6.1 Bearbeiding av indikatorer

I dette kapitlet beskrives indikatorene som det har vært mulig å inkludere i dashbordet og hvordan de eventuelt har blitt bearbeidet. Av de totalt 41 anbefalte indikatorene er det kun to som det ikke har vært mulig å inkludere i dashbordet. Samtidig er det stor variasjon på tvers av indikatorene knyttet til hvilken tidsperiode de er tilgjengelige for, og deres geografiske og demografiske detaljnivå. I dette delkapitlet beskriver vi dette, samt hvordan enkelte indikatorer har blitt justert for å bedre belyse den relevante tematikken.

6.1.1 Resultatindikatorer

Av de 18 anbefalte resultatindikatorene inngår 17 i dashbordet (Tabell 6-1). Det er 5 av 18 indikatorer som er tilgjengelige på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå. To indikatorer er tilgjengelig på fylkesnivå og nasjonalt nivå, og 11 er tilgjengelig kun på nasjonalt nivå. Dette kommer av at resultatindikatorene er bygget på en rekke ulike kilder. En annen konsekvens av dette er at indikatorene varierer i hvorvidt de er tilgjengelige over tid.

Følgende av resultatindikatorene er tilgjengelige for kommuner, fylker og hele landet, og har data som går over flere år:

- Antall fall blant eldre (som leder til hoftebrudd) (R20)
- Andel i arbeid (R30)
- Arbeidsfravær knyttet til sykdom (R38)
- Antall som mottar hjemmesykepleie (R45)

For **antall fall blant eldre som leder til hoftebrudd (R20)** har vi benyttet data fra Folkehelseinstituttet som viser antall hoftebrudd per 1 000 innbyggere per år. Dataen er gitt som et gjennomsnitt over tre-års perioder, og er tilgjengelig for 2010 til 2017.

For **andel i arbeid (R30)** har vi benyttet data for sysselsatte som andel av befolkningen. Dataen er tilgjengelig for årene 2015 til 2023 og for ulike aldersgrupper. Vi har delt i de seks aldersgruppene 15–19, 20–24, 25–39, 40–54, 55–66 og 67–74 år.

I indikatoren **arbeidsfravær knyttet til sykdom (R38)** benyttes data om legemeldt sykefravær som andel av befolkningen per kvartal fra 2015 K1 til 2023 K4. Indikatoren er delt i ni aldersgrupper.

Indikatoren **antall som mottar hjemmesykepleie (R45)** er basert på SSB-tabell 12003, som viser mottakere av alle hjemmetjenester. Indikatoren har data for perioden 2015 til 2023, og er delt i de tre aldersgruppene 0–66, 67–79 og 80 år og eldre. Vi har justert for innbyggertall, slik at indikatoren viser andelen som mottar hjemmetjenester i ulike aldersgrupper.

Indikatoren **deltagelse i organisert idrett blant ungdom (R4)** er basert på Norsk idrettsindeks, som er utarbeidet av Telemarksforskning. Indikatoren har data for kommunene i perioden 2015–2022. Det har ikke vært mulig å aggregere dataen til fylkesnivå eller nasjonalt nivå på en hensiktsmessig måte, og indikatoren er derfor kun tilgjengelig på kommunenivå.

De øvrige resultatindikatorene er ikke tilgjengelige på kommunenivå. De fleste er kun tilgjengelige på nasjonalt nivå, men indikatorene **gange i nærmiljøet (R2)** og **andel som er ensomme (R48)** har også data på fylkesnivå. R2 er basert på Levekårsundersøkelsen og har kun data for 2021. R48 er bygget på Livskvalitetsundersøkelsen og har data for 2020, 2021 og 2022.

Følgende resultatindikatorer er utarbeidet kun på nasjonalt nivå:

- Andel reiser til fots (R10)
- Andel reiser med sykkel (R14)
- Antall med langtidssykdom eller helseproblem (R15)
- Subjektiv helse (R18)
- Grad av hindre i hverdagsaktiviteter etter sykdom eller funksjonsnedsettelse (R19)
- Andel ulykker som skjer i hjemmet/boligområder blant eldre (R21)
- Forventet levealder (R22)

- Går på tur, er på trening utendørs/innendørs eller går på kino, teater, konsert, utstilling månedlig eller oftere (R26)
- Deltakelse i utdanning/kurs (R31)
- Mottakere av transporthjelpemiddel for samfunnsdeltakelse (R46)

Indikatorene **andel reiser til fots (R10)** og **andel reiser med sykkel (R14)** er basert på data fra Den nasjonale reisevaneundersøkelsen, med tilgjengelig data fra 1992, 2001, 2009, 2013, 2018, samt 2020

til 2023. Indikatorene er ikke delt i ulike aldersgrupper.

De tre indikatorene **antall med langtidssykdom eller helseproblem (R15)**, **subjektiv helse (R18)** og **grad av hindre i hverdagsaktiviteter etter sykdom eller funksjonsnedsettelse (R19)** er basert på data fra Levekårsundersøkelsen. Indikatorene benytter data fra ulike år, som er en følge av at spørsmålene som besvares i Levekårsundersøkelsen varierer fra år til år. Alle indikatorene er delt i de fem aldersgruppene 16–24, 25–44, 45–66, 67–70 og 80 år og eldre. **Antall med langtidssykdom eller helseproblem (R15)** er

Tabell 6-1: Resultatindikatorer i dashboard

	Indikator	Inngår i dashboard	Inndelt på kommune	Inndelt på fylke	På nasjonalt nivå	Tidsperiode	Aldersgrupper
R2	Gange i nærmiljøet	Ja	Nei	Ja	Ja	2021	Nei
R4	Deltakelse i organisert idrett blant ungdom over 16)	Ja	Ja	Nei	Nei	2015–2022	Nei
R10	Andel som går som sitt hovedtransportmiddel	Ja	Nei	Nei	Ja	1992–2023	Nei
R14	Andel reiser med sykkel	Ja	Nei	Nei	Ja	1992–2023	Nei
R15	Antall med langtidssykdom eller helseproblem (langvarig sykdom eller helseproblem)	Ja	Nei	Nei	Ja	2015–2019	Ja
R18	Subjektiv helse (Svært god eller god helse)	Ja	Nei	Nei	Ja	1998–2015	Ja
R19	Grad av hinder i hverdagsaktiviteter etter sykdom eller funksjonsnedsettelse	Ja	Nei	Nei	Ja	2015, 2019	Ja
R20	Antall fall blant eldre (som leder til hoftebrudd)	Ja	Ja	Ja	Ja	2010–2017	Nei
R21	Andel ulykker som skjer i hjemmet / boligområder blant eldre	Ja	Nei	Nei	Ja	2022	Ja
R22	Forventet levealder ved fødsel og ved 40, 60 og 80 års alder	Ja	Nei	Nei	Ja	2006–2023	Nei
R26	Deltagelse i formelle eller uformelle frivillige aktiviteter	Ja	Nei	Nei	Ja	2002, 2007, 2017	Ja
R30	Andel i arbeid	Ja	Ja	Ja	Ja	2015–2023	Ja
R31	Deltagelse i utdanning/kurs	Ja	Nei	Nei	Ja	2002, 2007, 2017	Ja
R37	Mulighet for fleksibel arbeidstid	Nei	-	-	-	-	-
R38	Arbeidsfravær knyttet til sykdom	Ja	Ja	Ja	Ja	2015-2023	Ja
R45	Antall som mottar hjemmesykepleie	Ja	Ja	Ja	Ja	2015-2023	Ja
R46	Mottakere av transporthjelpemiddel for å delta i organisasjonsarbeid, fritid og kultur	Ja	Nei	Nei	Ja	2017-2020	Ja
R48	Andel som er ensomme	Ja	Nei	Ja	Nei	2020-2022	Ja

beregnet som andelen av befolkningen i ulike aldersgrupper som har langvarig sykdom eller helseproblemer. Indikatoren bruker data fra 2015 og 2019. **Subjektiv helse (R18)** er delt i to indikatorer: R18a, som viser andelen av respondentene i aldersgruppen som oppfatter sin helse som god eller svært god, og R18b, som viser andelen av respondentene i aldersgruppen som oppfatter sin helse som dårlig eller svært dårlig. Sammen skal de belyse indikator R18 slik den er blitt beskrevet tidligere i rapporten. Både R18a og R18b benytter data fra årene 1998, 2002, 2005, 2008, 2012, 2015 og 2019. **Indikatoren grad av hindre i hverdagsaktiviteter etter sykdom eller funksjonsnedsettelse (R19)** er beregnet som andelen av respondentene som har svart at de har noen eller store begrensninger i å utføre alminnelige aktiviteter. I indikatoren brukes data fra 2015 og 2019.

For indikatoren **andel ulykker som skjer i hjemmet-/boligområder blant eldre (R21)** har vi benyttet Helsedirektoratet sin oversikt *Personskadedata 2022*. Indikatoren er beregnet som summen av andelen skader som skjer inne i bolig og andelen skader som skjer ute ved bolig. Indikatoren er delt i ulike aldersgrupper.

Indikatoren **forventet levealder (R22)** har vi delt i fire indikatorer, R22a, R22b, R22c og R22d. Dette følger av at SSB beregner forventet levealder ved henholdsvis fødsel, samt 40, 60 og 80 års alder. Det er data for indikatoren fra 2005 til 2023.

Indikatorene **antall som går på tur, er på trening utendørs/innendørs eller går på kino, teater, konsert, utstilling månedlig eller oftere (R26)** og **deltakelse i utdanning/kurs (R31)** er basert på data fra NORLAG. Dataen er tilgjengelig for årene 2002, 2007 og 2017, og er delt i fire aldersgrupper.

For indikatoren **mottakere av transporthjelpemiddel for samfunnsdeltagelse (R46)** har vi benyttet variabelen antall personer som har behov for transport for å delta i organisasjonsarbeid, fritid og kultur fra SSB-tabell 12655. Indikatoren er delt i seks aldersgrupper og justert for innbyggertall for å vise andelen som har behov for transport i ulike aldersgrupper.

Indikatoren **mulighet for fleksibel arbeidstid (R37)** er ikke inkludert i dashbordet. Det tiltenkte data-grunlaget for indikatoren var NORLAG, men spørsmålet fra undersøkelsen som benyttes for å konstruere indikatorene har ikke inngått i undersøkelsene på lang tid. Indikatoren vil derfor ikke gi relevant informasjon.

6.1.2 Strukturindikatorer

Mange av strukturindikatorene er bygget på data fra Nærmiljøindikatorene, som er utarbeidet av Statistisk sentralbyrå. Alle disse indikatorene har data for

kommuner, fylker og hele landet. Indikatorene har derimot kun data for 2021, og kan derfor ikke benyttes til å gjøre sammenligninger over tid. Indikatorene kan heller ikke deles i ulike aldersgrupper. Følgende strukturindikatorer er bygget på data fra Nærmiljøindikatorene:

- Andel husholdninger som bor under 2 km fra en barnehage (S1)
- Andel husholdninger som bor under 4 km fra en grunnskole (S2)
- Andel husholdninger som bor under 10 km fra en videregående skole (S3)
- Andel husholdninger som bor under 6 km fra en dagligvarebutikk (S7)
- Andel husholdninger som bor under 6 km fra en restaurant (S11)
- Andel husholdninger som bor under 10 km fra et bibliotek (S12)
- Andel husholdninger som bor under 10 km fra en kino (S13)
- Andel personer som har trygg tilgang og kort vei til lek- og rekreasjonsområder (S17)
- Andel husholdninger som bor under 2 km fra et idrettsanlegg (S25)
- Andel husholdninger som har trygg tilgang og kort vei til turområde der de bor (S27)
- Andel husholdninger som bor under 500 meter fra en holdeplass med minst én avgang i timen (S43)
- Andel husholdninger som bor minst 100 meter fra nærmeste trafikkerte vei (S52)
- Andel husholdninger som bor i områder ikke utsatt for støy fra vei, bane eller fly (S53)
- Andel husholdninger som bor i områder ikke utsatt for luftforurensning (S54)

Indikatorene er tilgjengelig ned på kommunenivå. For å få indikatorene på fylkesnivå og nasjonalt nivå har vi aggregert kommunedataen. For indikatorene som måler andelen av husholdninger har vi benyttet data fra SSB om antall husholdninger per kommune til å lage et vektet snitt for hver fylkeskommune. Videre har vi benyttet de vektete snittene for fylkeskommunene for å beregne en nasjonal verdi. For indikatoren som måler **andelen av personer med trygg tilgang og kort vei til lek- og rekreasjonsområder (S17)** har vi benyttet samme metode, men med bruk av SSB-data om antall personer i hver kommune, i stedet for antall husholdninger.

For de øvrige strukturindikatorene er det benyttet en rekke ulike kilder. For disse indikatorene er det noe variasjon i geografisk oppløsning og hvorvidt dataen er tilgjengelig over flere år.

To av strukturindikatorene er basert på SSB sine arealprofiler. Indikatorene dette gjelder er **boligens nærhet til arbeidsplasser (S5)** og **andel potensiell**

tilgjengelig strandsone (S32). Begge indikatorene er utarbeidet for kommuner, fylker og hele landet, men er kun tilgjengelige for 2023. Indikatorene er lastet ned på kommunenivå, og aggregert til fylkesnivå og nasjonalt nivå. For S5 er dette gjort ved å beregne et vektet snitt for fylkene og deretter for landet basert på antall husholdninger i hver kommune. For S32 er aggregeringen gjort med tilsvarende metode med bruk av data om det totale strandsonearealet i hver kommune.

Indikatoren **kulturindeksen (S10)** er basert på Norsk kulturindeks, som utarbeides av Telemarksforskning. Det er innhenting tillatelse fra Telemarksforskning for å benytte dataene i dette dashbordet i forbindelse med piloteringen. Indikatoren har data for kommunene i

perioden 2017–2022. Indikatorverdien er en poengscore for hver kommune. Som følge av beregningsmetodikken for scoren er det ikke mulig å aggregere denne til fylkesnivå eller nasjonalt nivå på en måte som sørger for at indikatoren gjelder en representativ innbygger, samtidig som tolkningen av indikatoren bevares. Indikatoren **anleggsdekning (S26)** er basert på data fra Norsk idrettsindeks, som også lages av Telemarksforskning. Dataen er lastet ned på kommunenivå. Vi har aggregert opp dataen til fylkesnivå og nasjonalt nivå ved å lage vektete snitt basert på antall husholdninger per kommune. Indikatoren er kun tilgjengelig for 2022. De resterende strukturindikatorer er alle basert på data fra SSB.

Tabell 6-2: Strukturindikatorer i dashbord

	Indikator	Inngår i dashbord	Inndelt på kommune	Inndelt på fylke	På nasjonalt nivå	Tidsperiode	Aldersgrupper
S1	Andel husholdninger som bor under 2 km fra en barnehage	Ja	Ja	Ja	Ja	2021	Nei
S2	Andel husholdninger som bor under 4 km fra en grunnskole	Ja	Ja	Ja	Ja	2021	Nei
S3	Andel husholdninger som bor under 10 km fra en videregående skole	Ja	Ja	Ja	Ja	2021	Nei
S5	Boligens nærhet til arbeidsplasser (C7)	Ja	Ja	Ja	Ja	2023	Nei
S7	Andel husholdninger som bor under 6 km fra en dagligvarebutikk	Ja	Ja	Ja	Ja	2021	Nei
S10	Kulturindeksen	Ja	Ja	Nei	Nei	2017–2022	Nei
S11	Andel husholdninger som bor under 6 km fra en restaurant	Ja	Ja	Ja	Ja	2021	Nei
S12	Andel husholdninger som bor under 10 km fra et bibliotek	Ja	Ja	Ja	Ja	2021	Nei
S13	Andel husholdninger som bor under 10 km fra en kino	Ja	Ja	Ja	Ja	2021	Nei
S17	Andel personer som har trygg tilgang og kort vei til lek- og rekreasjonsområder	Ja	Ja	Ja	Ja	2021	Nei
S18	Samlet areal av leke- og rekreasjonsområder innenfor tettsteder	Ja	Ja	Ja	Ja	2015–2023	Nei
S19	Andel av sykehjem, barnehager og skoler med tilgang på rekreasjonsareal	Ja	Nei	Nei	Ja	2011–2022	Nei
S20	Antall rekreasjons- og friluftsområder tilrettelagt etter prinsippene om universell utforming	Ja	Ja	Ja	Ja	2015–2023	Nei
S25	Andel husholdninger som bor under 2 km fra et idrettsanlegg	Ja	Ja	Ja	Ja	2021	Nei
S26	Idrettsindeksen: Anleggsdekning	Ja	Ja	Ja	Ja	2022	Nei

Fortsettelse av Tabell 6-2: Strukturindikatorer i dashboard

	Indikator	Inngår i dashboard	Inndelt på kommune	Inndelt på fylke	På nasjonalt nivå	Tidsperiode	Aldersgrupper
S27	Andel husholdninger som har trygg tilgang og kort vei til turområde fra der de bor	Ja	Ja	Ja	Ja	2021	Nei
S27	Andel husholdninger som har trygg tilgang og kort vei til turområde fra der de bor	Ja	Ja	Ja	Ja	2021	Nei
S29	Samlet lengde av turveier, turstier og løyper tilrettelagt for sommerbruk (km)	Ja	Ja	Ja	Ja	2015–2023	Nei
S32	Andel potensielt tilgjengelig strandsone (B2)	Ja	Ja	Ja	Ja	2023	Nei
S35	Andel kommunale veier og gater med belysning av alle kommunale veier og gater (prosent)	Ja	Ja	Ja	Ja	2015–2023	Nei
S38	Andel km tilrettelagt for syklende som kommunene har ansvaret for av alle kommunale veier (prosent)	Ja	Ja	Ja	Ja	2015–2023	Nei
S43	Andel husholdninger som bor under 500 meter fra en holdeplass med minst en avgang i timen	Ja	Ja	Ja	Ja	2021	Nei
S45	Antall kollektivknutepunkt/holdplasser UU	Nei	-	-	-	-	-
S52	Andel husholdninger som bor minst 100 meter fra nærmeste trafikkerte vei	Ja	Ja	Ja	Ja	2021	Nei
S53	Andel husholdninger som bor i områder ikke utsatt for støy fra vei, bane eller fly	Ja	Ja	Ja	Ja	2021	Nei
S54	Andel husholdninger som bor i områder ikke utsatt for luftforurensning	Ja	Ja	Ja	Ja	2021	Nei
S56	Bruk av velferdsteknologi (sikkerhetsalarmer, mobile sikkerhetsalarmer, medisindispensere og digitale besøk)	Ja	Ja	Ja	Ja	2015–2023	Nei

Tabell 6-3: Prosessindikatorer i dashboard

	Indikator	Inngår i dashboard	Inndelt på kommune	Inndelt på fylke	På nasjonalt nivå	Tidsperiode	Aldersgrupper
P6	Reguleringsplaner for naturvern i kommunen	Ja	Ja	Ja	Ja	2015–2023	Nei
P7	Kommunens ressursbruk på planarbeid	Ja	Ja	Ja	Ja	2015–2023	Nei
P8	Kommunens ressursbruk på ansatte med naturkompetanse	Ja	Ja	Ja	Ja	2015–2023	Nei
P9	Brutto driftsutgifter til naturforvaltning og friluftsliv	Ja	Ja	Ja	Ja	2015–2023	Nei
P10	Brutto driftsinntekter til naturforvaltning og friluftsliv	Ja	Ja	Ja	Ja	2015–2023	Nei
P31	Dispensasjoner gitt i strandsonen	Ja	Ja	Ja	Ja	2015–2023	Nei

Indikatoren **samlet areal av leke- og rekreasjonsområder innenfor tettsteder (S18)** er tilgjengelig for kommuner, fylker og hele landet. Vi har justert dataen med innbyggertall, slik at indikatoren viser samlet areal per innbygger. Indikatoren er tilgjengelig for årene 2015 til 2023.

Indikatoren **andel av sykehjem, barnehager og skoler med tilgang på rekreasjonsareal (S19)** har vi delt i tre indikatorer, S19a, S19b og S19c, som viser data for henholdsvis sykehjem, barnehager og skoler. Indikatorene er kun tilgjengelige på nasjonalt nivå, og inneholder data for årene 2011, 2013, 2016, 2018, 2020 og 2022.

Indikatoren **antall rekreasjons- og friluftsområder tilrettelagt etter prinsippene om universell utforming (S20)** er lastet ned på kommunenivå, fylkesnivå og nasjonalt nivå, og er tilgjengelig for perioden 2015–2023. Indikatoren **samlet lengde av turveier, turstier og løyper tilrettelagt for sommerbruk (S29)** er tilgjengelig på kommunenivå, fylkesnivå og nasjonalt nivå. Vi har justert dataen for innbyggertall, slik at indikatoren viser samlet lengde i meter per innbygger. Indikatoren bruker data for perioden 2015–2023.

De to indikatorene **andel kommunale veier og gater med belysning av alle kommunale veier og gater (S35)** og **andel km tilrettelagt for syklende som kommunene har ansvaret for av alle kommunale veier (S38)** er begge tilgjengelige for årene fra 2015 til 2023, og for både kommuner, fylker og hele landet.

Indikatoren **bruk av velferdsteknologi (S56)** er basert på SSB-tabell 11642 som viser antall brukere av omsorgstjenester i løpet av et år. Indikatorverdien er summen av antall brukere av trygghetsalarm, varslings- og lokaliseringsteknologi, elektronisk medisineringsstøtte og digitalt hensyn. Vi har justert dataen for innbyggertall, slik at indikatoren viser antall brukere per 1 000 innbyggere.

For indikatoren **antall kollektivknutepunkt/holdeplasser universelt utformet (S45)** har vi ikke klart å finne en datakilde. Derfor er ikke indikatoren inkludert i det endelige datasettet.

6.1.3 Prosessindikatorer

For prosessindikatorer er det i all hovedsak benyttet data fra Statistisk sentralbyrå.

For indikatoren **antall reguleringsplaner for naturvern (P6)** har vi benyttet SSB-tabell 12691. Indikatorverdien er summen av antall reguleringsplaner for naturvern og antall reguleringsplaner for landskapshensyn som var gjeldende per 31.12 i det aktuelle året. Indikatoren er tilgjengelig for perioden 2015–2023. Vi har aggregert dataen til fylkesnivå og nasjonalt nivå, og

justert dataen for innbyggertall, slik at indikatoren viser antall reguleringsplaner per 10 000 innbyggere.

Indikatoren **ressursbruk på planarbeid (P7)** er basert på brutto driftsutgifter til plansaksbehandling fra SSB-tabell 12611. Indikatoren er tilgjengelig på kommunenivå, fylkesnivå og nasjonalt nivå for perioden 2015–2023. Dataen er justert for innbyggertall, slik at indikatoren viser driftsutgifter som kroner per innbygger.

De to indikatorene **ressursbruk på ansatte med naturkompetanse (P8)** og **brutto driftsutgifter til naturforvaltning og friluftsliv (P9)** er basert på utgifter til naturforvaltning og friluftsliv fra SSB-tabell 12362. For P8 brukes lønnsutgifter fratrukket sykelønnsrefusjon, og for P9 benyttes brutto driftsutgifter. Begge indikatorene er justert for innbyggertall, og vises for kommunene, fylkene og hele landet i perioden 2015–2023.

Indikatoren **driftstilskudd til frivillige lag og foreninger (P10)** er basert på SSB-tabell 11761. Indikatorverdien er summen av driftstilskudd til frivillige lag og foreninger innen idrett og innen andre kulturaktiviteter. Dataen er justert for innbyggertall, slik at indikatoren viser driftstilskudd som kroner per innbygger.

Indikatoren **dispensasjoner gitt i strandsonen og i områder regulert til natur (P31)** er basert på SSB-tabell 13128. Indikatorverdien er summen av innvilgede søknader med dispensasjon om nye bygninger i 100 metersbeltet langs saltvann og innvilgede søknader med dispensasjon om nye bygg i LNF-områder utenfor 100 metersbeltet mot saltvann. Dataen er justert for innbyggertall, slik at indikatoren viser antall dispensasjoner per 10 000 innbyggere. Indikatoren er tilgjengelig for både kommuner, fylker og hele landet i perioden 2015–2023.

6.2 Dashbordet

For å tilgjengeliggjøre indikatorene for de som skal delta i piloteringen, er det utarbeidet et dashbord som er tilgjengelig for de som deltar i piloteringen (Figur 6-1). Dashbordet har kun vært tilgjengelig for dem med direktelenke og har ikke vært mulig å finne via søkemotor eller direktoratets nettsider. Den tekniske løsningen bak dashbordet er utarbeidet av Helsedirektoratet, med bistand til utarbeidelse av skisse fra Oslo Economics.

I dashbordet er det fire faner; en for hver av de tre perspektivene (struktur, resultat og prosess) og en med tabell for dataene.

I de tre første fanene ligger indikatorene innenfor det gitte perspektivet. Til venstre er det et panel med ulike filtreringsvalg. Under **mål** finner man de ulike målområdene, som beskrevet tidligere. For struktur-

indikatorer, som vist i skjermbildet under, vil dette være blant annet «eldre, oppfølging og digitalisering» og «friluft- og naturområder». Ved å velge et mål filtrerer man listen av **indikatorer** under. I denne listen kan man velge kun en indikator av gangen, som vil bestemme innholdet i de to øvrige panelene. Videre kan man velge hvilken **enhet** man ønsker at indikatoren skal oppgis i, for de indikatorene der det er flere enheter tilgjengelig. Under **lokasjon** bestemmer man hvilken geografisk dimensjon man ønsker for indikatoren. Kommuner, fylker og land kan velges parallelt, slik at man kan sammenligne kommunalt nivå på tvers av landet eller et valgt fylke. I skjermbildet under ser man at det er valgt tre kommuner og Norge.

De to neste panelene viser dataen tilknyttet valgt indikator. Øverst finner man en boks som angir valgt indikator, samt en kort beskrivelse av indikatoren og hvilken relevans den kan ha.

Diagrammet under **Indikatoren i 2023** gir et punkttestimat. Året den viser for avhenger av hvilket år som er valgt i panelet til venstre. Dersom ingen år er valgt, viser den som siste tilgjengelige år vi har data for. Enheten til indikatoren er gitt i den grå boksen ved siden av overskriften.

Diagrammet helt til høyre, **utvikling over tid** viser punkttestimat for alle valgte år. Under diagrammet finner man også **datakilde** for indikatoren og kilde for **indikatoren**, altså hvor den er foreslått tidligere.

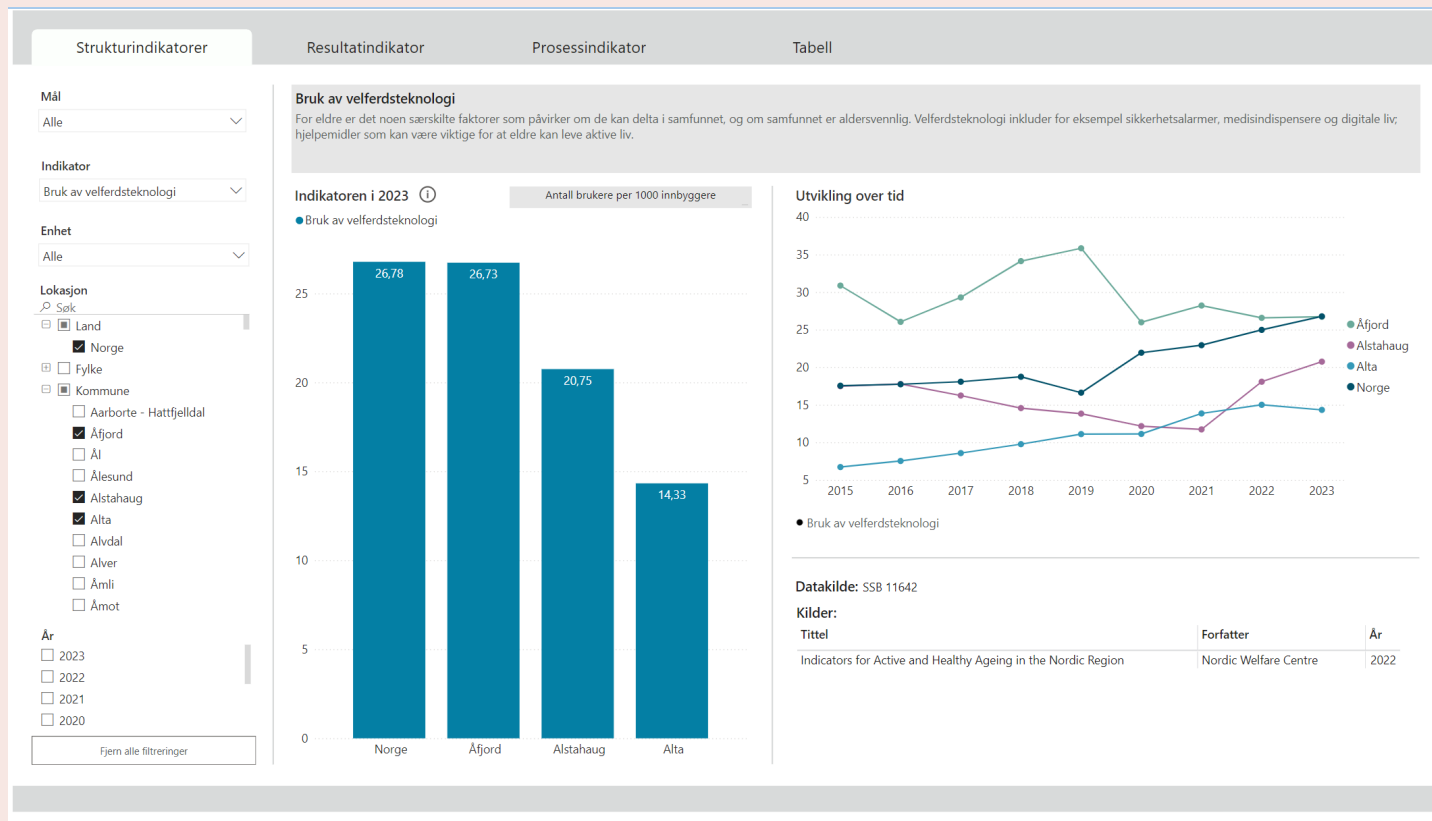
Under den siste fanen, tabell, kan man velge alle indikatorer, på tvers av perspektiv. Man kan også velge flere samtidig. Valgte indikatorer fremkommer i en tabell.

6.3 Tilbakemeldinger

Alle kommuner, fylkeskommuner og organisasjoner som har utvist interesse for prosjektet ble invitert til å delta i piloteringen. 9 aktører, med totalt 15 respondenter, ønsket å delta i piloteringen og har bidratt med tilbakemeldinger til dashbordet. Alle respondentene deltok i minst én av de to avholdte workshopene. Både kommuner, fylkeskommuner og organisasjoner bidro i piloteringen. Piloteringen ble gjennomført i mai og juni 2024.

Respondentene fikk anledning til å utforske dashbordet i sin egen nettleser og gi skriftlige eller muntlige tilbakemeldinger. Respondentene ble gitt spørsmål om dashbordets struktur, brukervennlighet, informasjon og funksjonalitet. De ble videre

Figur 6-1: Skjermbilde av dashbordet for pilotering

oppfordret til å gi tilbakemeldinger om indikatorene som inngår samlet sett gir et godt bilde av status på området, og om det eventuelt er noen indikatorer som kan utgå eller nye som bør inkluderes. I de påfølgende delkapitlene beskriver vi tilbakemeldingene som ble gitt.

6.3.1 Struktur, brukervennlighet og informasjon

Det er ulike tilbakemeldinger knyttet til dashbordets brukervennlighet. Noen opplever at det er godt strukturert, brukervennlig og intuitivt, mens andre gir tilbakemeldinger om at det er noe tungvint å sette seg inn i, og at brukervennligheten kan økes. Respondentene trekker det frem som positivt at det følger med beskrivelser til indikatorene.

Inngangen til dashbordet

Det ønskes en tydelig introduksjon til siden for å forklare hensikten med verktøyet og hva de ulike verktøyene er. Det har vært foreslått å ha en egen landingsside med informasjon, før bruker kommer til selve dashbordet. Det foreslås også at det kan legges inn eksempler på hvordan informasjon fra dashbordet kan hentes ut og brukes. Enkelte opplevde å bruke uforholdsmessig lang tid på å sette seg inn i dashbordets struktur og funksjonalitet.

Tredelingen: Resultat, struktur og prosess

En annen overordnet tilbakemelding flere har gitt er at grupperingen av indikatorer etter perspektivene resultat, struktur og prosess ikke er intuitiv. Det kunne vært mer brukervennlig å enten klargjøre eller utelate en slik gruppering fordi det ikke er åpenbart hvilken gruppe en indikator man ønsker å finne ligger under. Om denne tredelingen beholdes bør det derfor fremkomme tydeligere hva de tre kategoriene er og hvordan brukeren skal forholde seg til dem.

Vi anbefaler at det beholdes en inndeling etter *perspektiv*, særlig slik at resultatmål – altså utfall i befolkningen – innenfor de tre temaene skilles tydelig fra andre forhold.

Andre forslag

- I nedtrekksmenyen med indikatorer burde all tekst være synlig. Det er lite brukervennlig at man må holde musen over hver indikator for å få opp hele indikatoren.
- En mulighet for å merke alle kommuner eller fylker. Denne funksjonaliteten finnes, men for å bli mer brukervennlig kunne det vært hensiktsmessig med en mer tydelig «merk alle»-knapp.
- Dashbordet bør være universelt utformet.
- Diagrammet i venstre panel ville vært enklere å lese dersom den hadde vært snudd, slik at kommune- og fylkesnavn står horisontalt.
- Figuren som viser utvikling over tid, er uoversiktlig før man filtrerer på kommune eller fylke. Et

Figur 6-2: Folkehelseinstituttets landingsside for Folkehelseprofilene

Note: Faksimile fra <https://www.fhi.no/he/folkehelse/folkehelseprofil/>. Hentet 13. juni 2024.

alternativ kan være å ikke vise alle kommuner som utgangspunkt.

- Enhet på y-aksen i flere av diagrammene er for noen indikatorer ikke tydelig.
- Det brukes ikke klart språk i forklaringer om statistikken.
- Visningen kan være bedre tilpasset indikatorene. For eksempel er det ikke noe poeng i å vise diagram for binære variabler, som «deltagelse i aldersvennlige nettverk».

6.3.2 Funksjonalitet

Overordnet er det positive tilbakemeldinger til funksjonaliteten til dashbordet. Det er fint å kunne se ulike geografiske områder og varianter av samme indikator. Videre er det fint med illustrasjoner i både figurer og tabeller. En av de mer gjennomgående tilbakemeldingene går på å gi en mer tilpasset visning for hver (fylkes)kommune.

Kommune-/fylkestilpasset visning

Det er ytre ønske å få en mer tilpasset visning av sin (fylkes)kommunes indikatorer. Folkehelseinstituttets landingsside for Folkehelseprofilene og Oppvekstprofilene, som Helsedirektoratet har tatt over ansvaret for, trekkes frem som gode eksempler på hvordan dette kan løses. Der velger brukeren et geografisk område og får en tilpasset rapport som presenterer indikatorer for området og relevante sammenligninger

(Figur 6-2).⁸ Vi vurderer innspillet som godt og at det bør sees i sammenheng med forslaget om å etablere en landingsside før brukeren kommer til selve dashbordet.

Andre forslag

- Funksjon for å (enkler) eksportere tall og figurer for bruk i egne presentasjoner og rapporter.
- Mulighet til å søke etter kommunenavn.
- Trafikklysmoell på tema eller indikator for å raskt kunne sammenligne seg med andre kommuner.

6.3.3 Indikatorene

Overordnet er det positive tilbakemeldinger til indikatorene og settet av indikatorer som en helhet. Respondentene mener at indikatorene gir et godt bilde av status på de relevante områdene.

Vi opplever at disse betraktningene er gitt i lys av tilgjengeligheten til data. Enkelte bemerket også dette og trakk særlig fram mangel på indikatorer som er beregnet for eldre og personer med funksjonsnedsettelse. Arbeidet med å utarbeide nye og flere indikatorer, samt tilpasse eksisterende indikatorer for ytterligere grupper av befolkning, bør derfor fortsette.

Aktiv aldring og aldersvennlige samfunn

Det var enkelte som opplevde at indikatorene knyttet til aktiv aldring og aldersvennlige samfunn var få og forsvant litt i mengden av indikatorer. Som påpekt tidligere i rapporten, er det få indikatorer spesifikt for

eldre, og disse knytter seg for eksempel til særlige forhold som «bruk av velferdsteknologi».

Det var et ønske at det bør være lettere å få oversikt over disse selvstendige temaene. Dette var motivert i at selv om det er overlapp mellom de tre temaene, er ikke nødvendigvis arbeidet med disse temaene i kommunene lagt til samme personer. Respondentene mener for øvrig ikke at det nødvendigvis må utvikles egne dashbord for hvert tema.

Bydeler

Respondenter fra kommuner med bydeler, hvor mye av arbeidet med tematikken skjer på bydelsnivå, medgir at dashbordet vil ha begrenset nytte for dem dersom data ikke er tilgjengelig på bydelsnivå.

Bolig

Under piloteringsfasen ble det gitt innspill fra én aktør om at det bør inngå indikatorer om bolig. Konkret ble det gitt innspill til indikatorer som belyser:

- Antall leiligheter med heis
- Egnethet i boligen
- Tilskudd kommunen gir til tilpasning av eksisterende bolig
- Aldersvennlig boligmasse i forhold til behovet
- Boligtypologi (enebolig, rekkehus, leiligheter, omsorgsboliger, tilrettelagte boliger, etc.)

Respondenten vurderte dette som en vesentlig del av en kommunenes mulighetsrom for å ha et aldersvennlig samfunn.

⁸ Folkehelseprofilene genererer rapporter i PDF-format. Respondentene derimot å foretrekke et nettbasert dashbord med muligheter til å selv kunne gjøre tilpasninger i visningen,

for eksempel å endre sammenligningskommuner eller tidsperiode, og ha muligheten til å enkelt eksportere data fra dashbordet.

7. Oppsummering

Aktivitet er viktig i alle aldre; det forebygger sykdom og bidrar til god helse. Det er imidlertid viktig at nærmiljøet tilrettelegger for denne aktiviteten, enten det er organisert idrett, å fremme bruk av fysisk aktivitet i hverdagen eller annen deltagelse i samfunnet. Norske kommuner møter i tiden fremover også utfordringer knyttet til en stadig aldrende befolkning. Det er viktig denne utviklingen møtes ved å tilrettelegge samfunnet til aktiv alderdom, både i form av fysisk aktivitet og deltagelse i samfunnet. Dette vil være til det beste både for den enkelte og samfunnet. Denne rapporten dokumenter arbeidet med å utarbeide et anbefalt indikatorsett og tilhørende nettbasert dashboard innen temaene «gå- og aktivitetsvennlige nærmiljø», «aktiv aldring» og «aldersvennlig samfunn». Formålet er å bidra til utviklingen av et verktøy som ulike aktører, og særlig kommunene, kan benytte for å ta status på og følge utviklingen innen disse temaene.

Rapporten har identifisert 21 ulike målområder som dekker de tre temaene. Målområdene berører tema som oppleves viktige for kommunene og som er dokumentert eller foreslått i eksisterende litteratur. Turveier, sykkelveier, arenaer for organisert idrett og mulighet til å bruke gange som et fremkomstmiddel er eksempler på viktige tiltak som kan fremme fysisk aktivitet. At turveier er universelt utformet, og gjerne utstyrt med benker, er eksempler på et aldersvennlig samfunn der også eldre kan være aktive. Et inkluderende arbeidsliv som tilrettelegger for eldre gjennom for eksempel kursing og fleksibilitet bidrar også til en aktiv alderdom. Sosiale møteplasser, arenaer for kultur og tilgang på kollektivtransport kan være viktig å tenke på i en kommunes samfunnsplanlegging og utbygging, for å sørge for at eldre kan delta og være aktive, også etter endt arbeidskarriere.

Det er identifisert over 200 indikatorer innenfor de 21 målområdene. Indikatorene er vurdert og klassifisert etter en tilpasset versjon av Statistisk sentralbyrås taksonomi for klassifisering av bærekraftsmålene. På noen målområder er det god dekning av gode indikatorer. Det er særlig to områder som fremtidig innsats bør rettes mot. Det gjelder å utvikle nye indikatorer for målområder med mindre god dekning og øke det demografiske og geografiske detaljingsnivået på enkelte eksisterende indikatorer.

Flere målområder mangler indikatorer

Det er flere målområder som mangler indikatorer, enten på grunn av manglende data, relevans eller kvalitet. Et sentralt område der det mangler gode indikatorer er *fysisk aktivitet*. Det finnes en rekke spørreundersøkelser der innbyggere bes om å oppgi omfang av aktivitet. Spørreundersøkelser har en noen beregning, for eksempel at respondenter typisk overrapporterer egen aktivitet. Man kan også se på deltagelse i organisert idrett, særlig for yngre gruppe. Det er imidlertid slik at tid brukt i aktivitet og intensitet på aktiviteten være avgjørende for å kunne si noe om det reelle nivået av fysisk aktivitet. Denne typen målinger er gjort i KAN-undersøkelsene, men er et ressurskrevende arbeid og nøyaktige målinger er vanskelig å få. Det er imidlertid langt flere gode indikatorer knyttet til muligheten til å være fysisk aktiv; lengde på turveier og arenaer for organisert idrett er eksempler på dette. Det er også manglende indikatorer knyttet til *infrastruktur for gående og syklende* og indikatorer som beskriver *kvaliteter ved offentlige rom*. Dette kan være parkeringsmuligheter, universell utforming, toaletter, benker og belysning.

Lavt demografisk og geografisk detaljingsnivå

I rapporten løfter vi frem en rekke indikatorer som allerede er tilgjengelige i dag, og som er egnet til å måle utvikling innenfor områdene vi har arbeidet med. Mange av disse er innenfor de kartlagte resultatindikatorer, som opplevd helse (subjektiv helse), grad av hindre i hverdagsaktivitet etter sykdom eller funksjonsevne, mulighet for fleksibel arbeidstid og andel reiser med sykkel, er imidlertid kun tilgjengelige på aggregerte, nasjonale nivå. Tilbakemeldinger fra kommuner (og bydeler) i arbeidet med kartlegging av indikatorer og fra piloteringen, er at det i stor grad gjør indikatorene irrelevante i deres arbeid. For at indikatorene skal være nyttige, må man kunne se egen utvikling over tid. I tillegg oppleves det nyttig å kunne sammenligne med andre tilsvarende kommuner eller nabokommuner.

Utarbeidelse av indikatorer på lavere geografiske nivå kan være svært ressurskrevende fordi det mulig kan kreve omfattende arbeid knyttet til informasjonsinnhenting. Flere indikatorer utarbeides med grunnlag i spørreundersøkelser, og det vil kreve langt flere respondenter for å sørge for representative indikatorer for alle kommuner. Noen indikatorer beregnes derimot med utgangspunkt i data fra offentlige registre, som det bør være mulig å raskere gjøre slike endringer for.

Det er tilsvarende utfordringer knyttet til demografisk nivå. Det er viktig å kunne se utviklingen for ulike deler av befolkningen, og ulike deler av befolkningen kan ha behov for ulike strukturer for å kunne være aktive fysisk og i samfunnet. En viktig tilbakemelding fra vårt arbeid, at spørreundersøkelser er lite egnet til å samle inn informasjon fra eldre innbyggere, på grunn av lavere digital kompetanse. For de aller fleste indikatorene vi har kartlagt er det heller ikke mulig å se indikatorene på tvers av andre egenskaper ved innbyggerne, som utdanningsnivå, inntekt og bosituasjon. Det kan skyldes at det kan være utfordrende, ressurskrevende og / eller ikke mulig å koble ulike registrere, blant annet som følge av at det stiller høyere krav til personvern. Samtidig ville dette løftet verdien på flere av indikatorene for både kommunale og nasjonale myndigheter. Et eksempel på dette er at man i dag måler nærhet til en rekke ulike sosiale møteplasser, men man vet ikke hvordan muligheten til å delta på disse varierer mellom ulike sosioøkonomiske grupper i samfunnet.

På grunn av et stort omfang av mulige relevante indikatorer og ressursinnsatsen som mulig kan kreves ved å gjøre indikatorene tilgjengelige på ulike geografiske og demografiske nivå, vil det trolig være hensiktsmessig å nøye vurdere hvilke indikatorer som vil gi mest verdi for kommunene før man påbegynner eventuelt videre arbeid med å utvikle bedre indikatorer. Denne rapportens vurdering og klassifisering av indikatorer kan benyttes til å velge ut hvilke indikatorer og målområder som slik innsats bør rettes mot.

8. Referanser

- Folkehelseinstituttet, 2020. *Prosjektstyremøte ny løsning for digital smittesporing*. [Internett]
Available at:
<https://www.fhi.no/contentassets/93841455d6554ccb869f3a2fe362b9f6/vedlegg/presentasjoner/presentation-prosjektstyremote-18.11.2020.pdf>
[Funnet 27 06 2024].
- Folkehelseinstituttet, 2023. *Fylkeshelseundersøkelser*. s.l.:s.n.
- Fongar, C. & Thorén, K. H., 2022. *Kartlegging av indikatorer for gå- og aktivitetsvennlige nærmiljøer som grunnlag for videre arbeid og systematisering*, s.l.: Norges miljø- og biovitenskapelige universitet.
- Helse- og omsorgsdepartementet, 2018. *Meld. St. 15 Leve hele livet - En kvalitetsreform for eldre*, s.l.: s.n.
- Helse- og omsorgsdepartementet, 2020. *Sammen om aktive liv - Handlingsplan for fysisk aktivitet 2020-2029*, s.l.: s.n.
- Helse- og omsorgsdepartementet, 2023. *Meld. St. 24 Fellesskap og meistring - Bu trygt heime*, s.l.: s.n.
- Helsedirektoratet, u.d. *Nasjonale kvalitetsindikatorer (NKI)*. [Internett]
Available at:
<https://www.helsedirektoratet.no/statistikk/kvalitetsindikatorer>
[Funnet 19 Desember 2023].
- Holan, S., 2019. *Hvordan forstå viktigheten av walkability: En romlig analyse av walkabilit i "Nye Kristiansand" ved bruk av GIS. Et bidrag til planleggingsdebatten*, s.l.: Norges miljø- og biovitenskapelige universitet.
- Kartverket, 2023. *Kartverket*. s.l.:s.n.
- Kommunal- og distriktsdepartementet, 2023. *Meld. St. 27 Eit godt liv i heile Noreg – distriktpolitikk for framtida*, s.l.: s.n.
- Kommunal- og distriktsdepartementet, 2023. *Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2023–2027*, s.l.: s.n.
- Kommunal- og distriktsdepartementet, 2023. *Meld.St. 28 (2022-2023). Gode bysamfunn med små skilnader*, s.l.: s.n.
- Kommunal- og moderniseringsdepartementet, 2021. *Meld. St. 40 Mål med mening*, s.l.: s.n.
- KS og Senteret for et aldersvennlig Norge, 2023. *Aktiv og sosial hele livet*, s.l.: s.n.
- Nordic Health and Welfare Statistics, 2023. *Nordic Health and Welfare Statistics*. s.l.:s.n.
- Nordic Welfare Centre, 2022. *Indicators for Active and Healthy Ageing in the Nordic Region*, s.l.: s.n.
- Norges idrettshøgskole, 2022. *KAN og UngKAN*. s.l.:s.n.
- Norkart, 2024. *Arealprognose - planlagt omdisponering av naturarealer etter sektorlovverk*, s.l.: s.n.
- Norkart, 2024. *Bruk av lokasjonsdata for å synliggjøre virkninger ved friluftstiltak*, s.l.: s.n.
- Norsk institutt for naturforskning, 2020. *Barn og unges friluftsliv*, s.l.: s.n.
- Norsk institutt for naturforskning, 2023. *Planlagt utbyggingsareal i Norge. Identifisering av mulig framtidig utbyggingsareal i kommunale arealplaner etter plan- og bygningsloven*, s.l.: s.n.
- Norsk senter for forskningsdata, 2023. *NorLAG*. s.l.:s.n.
- Oslo Economics, 2022. *Hva gjør norske kommuner for å måle og registrere aktivitetsendringer som utløses av tiltak for å fremme friluftsliv?*, s.l.: s.n.
- OsloMet, 2023. *Ungdata*. s.l.:s.n.
- Regjeringen, 2023. *Arealprofiler og arealstatistikk på ssb.no*. s.l.:s.n.
- Sabima, 2022. *Naturkampen*. s.l.:s.n.
- Senter for seniorpolitikk, 2023. *Norsk seniorpolitisk barometer*. s.l.:s.n.
- Sikt, 2023. *European Social Survey*. s.l.:s.n.
- Statens vegvesen, 2012. *Nasjonal gåstrategi : Strategi for å fremme gåing som transportform og hverdagsaktivitet*, s.l.: s.n.
- Statens vegvesen, 2022. *Nasjonale reisevaneundersøkelse 2022*, s.l.: s.n.
- Statistisk sentralbyrå, 2020. *Skigåing har blitt mindre populært*. [Internett]
Available at: <https://www.ssb.no/kultur-og-fritid/artikler-og-publikasjoner/skigaing-har-blitt-mindre-populaert>
[Funnet 6 12 2023].
- Statistisk sentralbyrå, 2021. *Byer og miljø: Indikatorer for effektiv arealbruk og miljøvennlig transport*, s.l.: s.n.

Statistisk sentralbyrå, 2021. *Taksonomi for klassifisering av indikatorer til bærekraftsmålene*, s.l.: s.n.

Statistisk sentralbyrå, 2022. *Veileder til KOSTRA: Skjema 24 Samferdsel*, s.l.: s.n.

Statistisk sentralbyrå, 2023. *Hvordan varierer nærmiljøet blant ulike befolkningsgrupper?*, s.l.: s.n.

Statistisk sentralbyrå, 2023. *KOSTRA*. s.l.:s.n.

Statistisk sentralbyrå, 2023. *Levekårsundersøkelsen*. s.l.:s.n.

Telemarksforskning, 2022. *Norsk idrettsindeks*. s.l.:s.n.

Telemarksforskning, 2022. *Norsk kulturindeks*. s.l.:s.n.

The United for Smart Sustainable Cities, 2023. *The United for Smart Sustainable Cities*. s.l.:s.n.

WHO Europe, 2018. *Age-friendly environments in Europe: Indicators, monitoring and assessments*, s.l.: s.n.

Vedlegg A Vurderinger

I dette vedlegget presenteres klassifiseringen og vurderingene av indikatorene som er kartlagt i tabeller.

Tabell 8-1: Vurdering av resultatindikatorer

ID	Indikator	Kvalitets- klasse	Relevans	Usikkerhet	Aktualitet	Sammenheng og sammenlignbarhet	Tilgjengelighet/ klarhet	Kostnad
Fysisk aktivitet								
R1	Skrittdata	2						
R2	Gange i nærmiljøet	3						
R3	Ferdsestellere	3						
R4	Deltakelse i organisert idrett blant ungdom (over 16)	1	Middels	Middels	Middels	Middels	Høy	Lav
R5	Deltakelse i organiserte frilftsaktiviteter	2						
R6	Slitasje på turstier	3						
R7	Observerte aktivitet fra ansatte i frilftsråd som drifter frilftsområder	3						
R8	Sykkelutleie, for eksempel Rallarvegen	3						
R9	Andel som er fysisk aktive	2						
Reisevaner								
R10	Andel som går som sitt hovedtransportmiddel	1	Høy	Lav	Høy	Middels	Høy	Lav
R11	Andel av befolkning over 65 som bruker offentlig transport	3						
R12	Andel av- og påstigninger som gjennomføres til og fra universelt utformet togstasjon	3						
R13	Data på billettsalg, for eksempel Ruter sine ferger	3						
R14	Andel reiser med sykkel	1	Høy	Lav	Høy	Middels	Høy	Lav
Helseutfall blant eldre								
R15	Antall med langtidssykdom eller helseproblem (langvarig sykdom eller helseproblem)	1	Høy	Lav	Middels	Lav	Høy	Lav
R16	Andel uten umøtte behov for medisinsk hjelp eller helsehjelp	1	Høy	Lav	Lav	Middels	Høy	Lav

ID	Indikator	Kvalitets- klasse	Relevans	Usikkerhet	Aktualitet	Sammenheng og sammenlignbarhet	Tilgjengelighet/ klarhet	Kostnad
R17	Mulighet til å gå eller løpe 500 meter	3						
R18	Subjektiv helse (Svært god eller god helse)	1	Høy	Middels	Lav	Lav	Høy	Lav
R19	Grad av hinder i hverdagsaktiviteter etter sykdom eller funksjonsnedsettelse	1	Middels	Middels	Høy	Lav	Høy	Lav
R20	Antall fall blant eldre (som leder til hoftebrudd) *	1	Middels	Middels	Høy	Middels	Høy	Middels
R21	Andel ulykker som skjer i hjemmet / boligområder blant eldre	1	Høy	Middels	Høy	Middels	Høy	Lav
R22	Forventet levealder ved fødsel og ved 40, 60 og 80 års alder	1	Middels	Lav	Høy	Middels	Høy	Lav
R23	Tidlig død (død i alder 30-69 år) som følge av ikke-smittsomme sykdommer	1	Middels	Middels	Høy	Høy	Høy	Lav
R24	Antall utskrivninger fra sykehus	1	Lav	Lav	Høy	Høy	Høy	Lav
R25	Overvekt og fedme blant eldre (65+)	1	Lav	Middels	Middels	Middels	Høy	Lav
Deltakelse i samfunnet blant eldre								
R26	Deltakelse i formelle eller uformelle frivillige aktiviteter	1	Høy	Middels	Høy	Middels	Høy	Lav
R27	Andel av eldre som oppgir å ta vare på barn og barnebarn minst en gang i uken	1	Lav	Lav	Høy	Høy	Høy	Lav
R28	Deltakelse i kulturelle aktiviteter	1	Høy	Middels	Høy	Middels	Høy	Lav
R29	Aktiv deltakelse i organisasjon	1	Høy	Middels	Høy	Middels	Høy	Lav
Eldre i arbeidslivet								
R30	Andel i arbeid	2	Høy	Lav	Høy	Høy	Høy	Høy
R31	Deltakelse i utdanning/kurs	1	Høy	Middels	Høy	Middels	Høy	Lav
R32	Alder for når man regnes som «eldre»	1	Middels	Middels	Høy	Middels	Middels	Lav
R33	Aldersdiskriminering	3						

ID	Indikator	Kvalitets-klasse	Relevans	Usikkerhet	Aktualitet	Sammenheng og sammenlignbarhet	Tilgjengelighet/klarhet	Kostnad
R34	Arbeidsglede blant eldre	1	Høy	Høy	Høy	Middels	Høy	Lav
R35	Alder for ønsket pensjonsalder	1	Høy	Middels	Høy	Middels	Høy	Lav
R36	Pensjonering på grunn av helse	1	Høy	Middels	Høy	Middels	Høy	Lav
R37	Mulighet for fleksibel arbeidstid	1	Høy	Middels	Høy	Middels	Høy	Lav
R38	Arbeidsfravær knyttet til sykdom	2						
Aldersvennlig samfunn								
R39	Andel som oppgir å føle seg trygge hjemme på kvelden	1	Høy	Lav	Høy	Middels	Høy	Lav
R40	Andel av eldre som oppgir å føle seg respektert og sosialt inkludert i sitt samfunn	2						
R41	Aldersfordeling i valgte lokale kommunestyre osv.	3						
R42	Andel av eldre som vet hvem de skal ringe for informasjon vedrørende helse eller andre tjenester i miljøet	2						
R43	AAI - active ageing index	2						
R44	Sosiale møter med slektninger, venner og kollegaer	1	Høy	Middels	Høy	Middels	Middels	Lav
R45	Antall som mottar hjemmesykepleie	1	Høy	Lav	Høy	Middels	Høy	Middels
R46	Mottakere av transporthjelpemiddel for å delta i organisasjonsarbeid, fritid og kultur	1	Høy	Lav	Høy	Middels	Høy	Middels
R47	Andel som ikke er i stand til å ta vare på seg selv	3						
R48	Andel som er ensomme	1	Høy	Høy	Høy	Lav	Høy	Lav
R49	Andel som har naboer som kan handler for seg	1	Lav	Høy	Høy	Middels	Høy	Lav
R50	At-risk-of-poverty-rate	1	Høy	Lav	Høy	Middels	Middels	Lav
R51	Bruker Internett/e-post	1	Høy	Lav	Høy	Høy	Høy	Lav
R52	Bruk av sterk og stødig-tilbud	2	Middels	Høy	Høy	Middels	Høy	Lav

ID	Indikator	Kvalitets- klasse	Relevans	Usikkerhet	Aktualitet	Sammenheng og sammenlignbarhet	Tilgjengelighet/ klarhet	Kostnad
R53	Andel av eldre som oppgir å delta i fysisk aktivitet i gruppe på fritiden sin	3						

Tabell 8-2: Vurdering av strukturindikatorer

ID	Indikator	Kvalitets- klasse	Relevans	Usikkerhet	Aktualitet	Sammenheng og sammenlignbarhet	Tilgjengelighet/ klarhet	Kostnad
Steder for daglige gjøremål								
S1	Andel husholdninger som bor under 2 km fra en barnehage	1	Høy	Lav	Middels	Høy	Høy	Lav
S2	Andel husholdninger som bor under 4 km fra en grunnskole	1	Høy	Lav	Middels	Høy	Høy	Lav
S3	Andel husholdninger som bor under 10 km fra en videregående skole	1	Høy	Lav	Middels	Høy	Høy	Lav
S4	Andel som jobber i sentrum (C6)	1	Lav	Lav	Høy	Høy	Høy	Lav
S5	Boligens nærhet til arbeidsplasser (C7)	1	Lav	Lav	Høy	Høy	Høy	Lav
S6	Boligens nærhet til sentrum (C9)	1	Middels	Lav	Høy	Middels	Høy	Lav
S7	Andel husholdninger som bor under 6 km fra en dagligvarebutikk	1	Høy	Lav	Middels	Høy	Høy	Lav
S8	WalkScore	3	Høy					Høy
S9	Boligens nærhet til apotek, legesenter/helsestasjon	3						
Sosiale møteplasser								
S10	Kulturindeksen	1	Høy	Lav	Høy	Middels	Høy	Ikke vurdert
S11	Andel husholdninger som bor under 6 km fra en restaurant	1	Høy	Lav	Middels	Høy	Høy	Lav
S12	Andel husholdninger som bor under 10 km fra et bibliotek	1	Høy	Lav	Middels	Høy	Høy	Lav
S13	Andel husholdninger som bor under 10 km fra en kino	1	Høy	Lav	Middels	Høy	Høy	Lav
S14	Nærhet til kjøpesenter, frivillige sentraler, kafeer, forsamlingshus og lignende	3						Middels
S15	Nærhet til kostnadsfrie sosiale møteplasser	3						Middels

ID	Indikator	Kvalitets-klasse	Relevans	Usikkerhet	Aktualitet	Sammenheng og sammenlignbarhet	Tilgjengelighet/klarhet	Kostnad
S16	Areal/lokaler avsatt til kultur, idrett og frivillighet	3						Middels
Tilgang på leke- og rekreasjonsområder								
S17	Andel personer som har trygg tilgang og kort vei til lek- og rekreasjonsområder	1	Middels	Lav	Høy	Høy	Høy	Lav
S18	Samlet areal av leke- og rekreasjonsområder innenfor tettsteder.	1	Middels	Lav	Middels	Middels	Høy	Lav
S19	Andel av sykehjem, barnehager og skolebygninger med tilgang på rekreasjonsareal	1	Middels	Lav	Middels	Høy	Høy	Lav
S19	Andel av skoler og barnehager med trygg tilgang til nærturterreng (500m) og leke- og rekreasjonsarealer (200m)	2	Høy	Lav	Middels	Høy	Høy	Middels
S20	Antall rekreasjons- og friluftsområder tilrettelagt etter prinsippene om universell utforming.	1	Høy	Middels	Middels	Høy	Høy	Lav
S21	Andel tilgjengelige lekeplasser	3						
S22	Samlet lengde av planlagt maskinpreparerte skiløyper, gitt normale snøforhold (km)	1	Middels	Lav	Høy	Lav	Høy	Lav
Idrettstilbud og -anlegg								
S23	Tilbud av Sterk og stødig eller tilsvarende lavterskel treningstilbud for eldre/kommunale kostnader til tilbudet	2	Middels	Middels	Høy	Høy	Høy	Lav
S24	Treningstilbud	3						
S25	Andel husholdninger som bor under 2 km fra et idrettsanlegg	1	Høy	Lav	Middels	Høy	Høy	Lav
S26	Idrettsindeksen - Anleggsdekning (Mål på anlegg per innbygger)	1	Høy	Lav	Høy	Høy	Høy	Lav

ID	Indikator	Kvalitets- klasse	Relevans	Usikkerhet	Aktualitet	Sammenheng og sammenlignbarhet	Tilgjengelighet/ klarhet	Kostnad
Tilgang på friluft- og naturområder								
S27	Andel husholdninger som har trygg tilgang og kort vei til turområde fra der de bor	1	Høy	Lav	Middels	Høy	Høy	Lav
S28	Andelen med turrute i sitt nærområde	3						
S29	Samlet lengde av turveier, turstier og løyper tilrettelagt for sommerbruk (km)	1	Middels	Lav	Høy	Høy	Høy	Lav
S30	Samlet lengde av turveier, turstier og løyper tilrettelagt for vinterbruk (km)	3						
S31	Hvor stor andel av kommunen er verna natur?	1	Lav	Lav	Høy	Middels	Høy	Lav
S32	Andel potensielt tilgjengelig strandsone (B2)	1	Høy	Middels	Høy	Lav	Høy	Lav
Infrastruktur for gående og syklende								
S33	Walkability index	3						
S34	Andel av gater i nabolag med fortau	3						
S34	Andel kommunale veier og gater med belysning av alle kommunale veier og gater (prosent)	1	Lav	Lav	Høy	Høy	Høy	Lav
S35	Lys i parker/turveier/turstier	3						
S36	Indikator for tilfredsstillende helårsdrift og vedlikehold for gangarealer med omgivelser langs riksvog, fylkesveg og kommunale veger (Indikator må utvikles)	3						
S37	Andel med trygg tilgang til sammenhengende nettverk av stier, turveier og gang- og sykkelveier	3						
S38	Andel km tilrettelagt for syklende som kommunene har ansvaret for av alle kommunale veier (prosent)	1	Middels	Lav	Høy	Middels	Høy	Lav

ID	Indikator	Kvalitets-klasse	Relevans	Usikkerhet	Aktualitet	Sammenheng og sammenlignbarhet	Tilgjengelighet/klarhet	Kostnad
S39	Antall km riksveg og fylkesveg som har lokale barriereeffekter for gående og syklende (Indikator må utvikles)	3						
S40	Andel av kommunale veier med under 40km/t fartsgrense	2						
S41	Antall fotgjengerulykker (drepte og hardt skadde) (Ulykkesstatistikk)	3	Lav	Middels	Høy	Høy	Høy	Lav
S42	Antall sykkelulykker	3	Lav	Middels	Høy	Høy	Høy	Lav
Tilgang til kollektivtransport								
S43	Andel husholdninger som bor under 500 meter fra en holdeplass med minst en avgang i timen	1	Høy	Lav	Middels	Høy	Høy	Lav
S44	Andel elde med tilgang på aldersvennlig transport (rosa busser i Oslo, smart transport i distriktene, Folldal)	3						
S45	Antall kollektivknutepunkt/holdeplasser UU	2	Høy			Høy	Høy	Lav/Middels
Tilgang til parkering								
S46	Andel av parkeringsplasser prioritert for eldre eller personer med funksjonsnedsettelse	2	Middels					
S47	Tilbakemeldinger fra befolkningen, for eksempel om parkeringsplasser	3						
Kvaliteter ved offentlige rom								
S48	Andel av offentlige rom og bygninger som er fullstendig tilgjengelig med rullestol	3						

ID	Indikator	Kvalitets- klasse	Relevans	Usikkerhet	Aktualitet	Sammenheng og sammenlignbarhet	Tilgjengelighet/ klarhet	Kostnad
S49	Tetthet av toaletter i offentlige rom	3						
S50	Tetthet av benker i offentlige rom/gangvei	3						
S51	Opplevd trygghet i offentlige rom	3						
Miljøfaktorer								
S52	Andel husholdninger som bor minst 100 meter fra nærmeste trafikkerte vei	1	Middels	Lav	Middels	Høy	Høy	Middels
S53	Andel husholdninger som bor i områder ikke utsatt for støy fra vei, bane eller fly	1	Høy	Lav	Middels	Høy	Høy	Middels
S54	Andel husholdninger som bor i områder ikke utsatt for luftforurensning	1	Høy	Lav	Middels	Høy	Høy	Middels
S55	Mengde søppel i friluftsområdene	3						Høy
Eldre, oppfølging og digitalisering								
S56	Bruk av velferdsteknologi (sikkerhetsalarmer, mobile sikkerhetsalarmer, medisindispensere og digitale besøk)	2						
S57	Tilbud uten behov for digital kompetanse (kollektiv, kultur, mv.)	3						
S58	Digital kompetanse og utenforskap	3						
S59	Digital hjelp og opplæring	3						
S60	Hjemleveringstjeneste for dagligvarer	3						

Tabell 8-3: Vurdering av prosessindikatorer

ID	Indikator	Kvalitets- klasse	Relevans	Usikkerhet	Aktualitet	Sammenheng og sammenlignbarhet	Tilgjengelighet/ klarhet	Kostnad
Planarbeid og strategier								
P1	Antall gjennomførte gå-strategier	2						
P2	Deltagelse i nasjonalt nettverk for aldersvennlige byer	2						
P3	Byutviklingsstrategier/dokumenter for fysisk planlegging på bynivå	2						
P4	Alder på kommunale arealplaner	1	Middels	Høy	Middels	Høy	Høy	Lav
P5	Andel kommunale planer med gå/aktivitetsfremmende tiltak	2						
P6	Antall reguleringsplaner for naturvern i kommunen (Reguleringsplaner antall, planer, landskaphensyn og naturvern)	1	Middels	Middels	Høy	Middels	Høy	Lav
Budsjetterte og investerte midler til formål som bygger opp under gå- og aktivitetsvennlige nærmiljøer, aldersvennlige samfunn og aktiv aldring								
P7	Kommunens ressursbruk på planarbeid (Plansaksbehandling, Brutto driftsutgifter)	1	Høy	Middels	Høy	Middels	Høy	Middels
P8	Kommunens ressursbruk på ansatte med naturkompetane (Beløp per innb., 360 natur og friluftsliv, lønnsutgifter fratrukket sykelønnsrefusjon)	1	Høy	Middels	Høy	Høy	Høy	Lav
P9	Brutto driftsutgifter til naturforvaltning og friluftsliv (Beløp per innb., 360 natur og friluftsliv, brutto driftsutgifter på funksjon/tjenesteområde)	1	Høy	Middels	Høy	Middels	Lav	Lav
P10	Brutto driftsinntekter til naturforvaltning og friluftsliv	1	Lav	Middels	Høy	Middels	Lav	Middels
P11	Driftstilskudd til frivillige lag og foreninger	1	Høy	Høy	Høy	Middels	Middels	Middels
P12	Omfang av stimuleringsmidler	3						

ID	Indikator	Kvalitets-klasse	Relevans	Usikkerhet	Aktualitet	Sammenheng og sammenlignbarhet	Tilgjengelighet/klarhet	Kostnad
P13	Midler brukt til tilrettelegging for gående	3						
P14	Penger bruk på samferdsmaal	3						
P15	Budsjett knyttet til friluftstiltak	3						
P16	Budsjett knyttet til bygging av gå- og sykkelveier	3						
P17	Tilskudd til nærmiljøanlegg	2						
P18	Sosiale utgifter på eldre	1	Lav	Lav	Høy	Lav	Middels	Lav
P19	Tilskudd til statlig sikrede friluftsområder fra Miljødirektoratet	2						
Nedbygging av natur								
P20	Naturareal avsatt til hyttebygging	2						
P21	Naturareal avsatt til næringsvirksomhet	2						
P22	Naturareal avsatt til boliger	2						
P23	Myrareal avsatt til utbygging	2						
P24	Skogareal avsatt til utbygging	2						
P25	Areal med elvekant kommunen har satt av til utbygging	2						
P26	Areal med strandsone satt av til utbygging (for kommuner med strandsone)	2						
P27	Areal over tregrensen satt av til utbygging (for fjellkommuner)	2						
P28	Areal tilbakeført til naturformål sammenlignet med naturareal lagt ut til utbygging	1	Middels	Høy	Middels	Lav	Lav	Lav
P29	Målsetning om å være en arealnøytral kommune	1	Middels	Høy	Middels	Middels	Høy	Lav
P30	Bruker i miljøvedtaksregisteret	1	Middels	Høy	Middels	Middels	Høy	Lav

ID	Indikator	Kvalitets- klasse	Relevans	Usikkerhet	Aktualitet	Sammenheng og sammenlignbarhet	Tilgjengelighet/ klarhet	Kostnad
P31	Dispensasjoner gitt i strandsonen ((Innvilget med dispensasjon fra plan, søknader om nye bygninger i 100 metersbeltet langs saltvann))*	1	Middels	Middels	Høy	Middels	Høy	Middels
P32	Dispensasjoner gitt til nye bygg i områder regulert til natur (innvilget med disp fra plan, søknader om nye bygg i LNF/LNFR-områder utenfor 100-metersbeltet mot saltvann))*	1	Middels	Middels	Høy	Middels	Høy	Middels

oslo**economics**

www.osloeconomics.no

E-post og telefon:
post@osloeconomics.no
+47 21 99 28 00

Besøksadresse:
Klingenberggata 7A
0161 Oslo

Postadresse:
Postboks 1562 Vika
0118 Oslo